

«To norske vekkelsekristne pastorer»

En studie av hvordan livsskildringer tilskriver dem autoritet.

Mathias Heggen

Relv350 Masteroppgave i religionsvitenskap

Våren 2023

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

Det humanistiske fakultetet

Universitetet i Bergen

Forord.

Først og fremst vil jeg takke Bjørn Ola Tafjord som har vært en utmerket veileder. Jeg vil også takke familie og venner for støtte. I tillegg er jeg takknemlig overfor biblioteket for humaniora i Bergen for å være tålmodige og latt meg låne bøker langt over lånetiden.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	7
1.1 Problemstilling.....	7
1.2 Begrunnelse for valg av emne.....	8
1.3 Tidligere forskning.....	9
2. Metode	13
2.1 Lisbeth Mikaelssons perspektiv.....	13
2.2 Biografi og selvbiografi.....	13
2.3 Studiet av livsskildringer i religionsvitenskapen.....	15
2.4 Utvalg av empirisk materiell.....	16
3. Teoretisk tilnærming	21
3.1 Max Webers tre typer legitim autoritet.....	21
3.2 Institusjonalisert karisma.....	22
3.3 Tidligere forskning med samme teoretisk perspektiv.....	23
4. Bakgrunn	27
4.1 Pinsebevegelsen.....	27
4.2 Trosbevegelsen.....	29
5. Aril Edvardsen	35
5.1 Endringer hos Edvardsen.....	36
5.2 Mirakler og åpenbaringer.....	38
5.3 Bibelvers.....	42
5.4 Demonutdrivelse.....	43
5.5 Helbredelse.....	45
5.6 Tungetale.....	47
5.7 Hvitboka.....	48
5.8 Målgruppen til livsskildringene.....	50
5.9 Hvordan fremstilles Edvardsen?.....	51
5.10 Oppsummering.....	54
6. Jan Hanvold	57
6.1 Døpt i Ånden.....	57
6.2 Visjoner.....	58
6.3 Himmelsk økonomi.....	61
6.4 Hanvold som leder.....	63
6.5 Miljøkontroll.....	64
6.6 Fremstilling.....	71
6.7 Målgruppen til livsskildringene.....	75

6.8 Oppsummering.....	75
7. Sammenlignende analyse.	79
7.1 Karismatisk autoritet.	79
7.2 Tradisjonell Autoritet.....	83
7.3 Profesjonell autoritet.....	85
8. Oppsummering.	89
Litteraturliste.....	91

1. Innledning.

Denne masteroppgaven er en undersøkelse av livsskildringer om to pastorer i vekkelseskristne bevegelser i Norge. Formålet med oppgaven er å skape innsikt i hvordan de tilskrives autoritet gjennom disse fortellingene. Pastorene er Aril Edvardsen og Jan Hanvold. Aril Edvardsen var grunnlegger og daglig leder hos *Troens Bevis* i Sarons Dal. Han var også en banebrytende misjonerende evangelist. Den tidligere NRK journalisten og regissøren for dokumentarfilmen om Edvardsen, *Himmelen revner*, Erling Borgen, omtaler Edvardsen som «den nordmannen som har blitt sett av flest mennesker i verden» (Lie 2007: 31). Jan Hanvold er en pastor og teleevangelist, han er mest kjent som grunnlegger og daglig leder hos den tverrkirkelige TV-kanalen TV Visjon Norge, som han startet i 2003 (Lie 2007: 66).

De vekkelseskristne bevegelsene det i hovedsak er snakk om, er trosbevegelsen og pinsebevegelsen. Jeg skal gi en kort redegjørelse for de to bevegelsene senere i oppgaven. Jan Hanvold tilhører trosbevegelsen, eller herlighetsteologien og trosforkynnelsen som den også blir kalt. Aril Edvardsen og *Troens Bevis*, på den andre siden, tilhører ikke pinsebevegelsen direkte, men hadde en sterk tilknytning til dem gjennom hele hans forkynnerkarriere. Han hadde også, på et tidspunkt i sin karriere, en tilknytning til trosbevegelsen. Edvardsen mente selv at han ikke tilhørte noen bestemt bevegelse, men for at leseren av denne oppgaven skal ha en forståelse for hvor han hørte til i det «vekkelseskristne spekteret» i Norge, vil jeg plassere ham et sted mellom trosbevegelsen og pinsebevegelsen.

1.1 Problemstilling.

Hovedfokuset i denne oppgaven vil være en undersøkelse livsskildringer om de norske vekkelseskristne pastorene Jan Hanvold og Aril Edvardsen. Jeg er her interessert i å se nærmere på hvordan det fortelles at de selv har forstått og praktisert sin autoritet. Til å analysere dette benytter jeg den tyske sosiologen Max Weber sin teori om ulike typer autoritet (Repstad 2016). Jeg vil altså undersøke hvordan deres autoritet blir fremstilt i livsskildringer som er skrevet om dem, en metode som er inspirert av religionsforskeren Lisbeth Mikaelsson sitt perspektiv (Mikaelsson 2006).

Oppgavens forskningsspørsmål er: **Hvordan blir pastorenes liv og praksis fremstilt i livsskildringene? Hvilken type autoritet tilskrives pastorene? Er det likheter og ulikheter på autoriteten til pastorene, slik den blir fremstilt i livsskildringene?**

Det vil også være spennende for videre forskning å se i hvilken grad metoden jeg har valgt, fungerer i en studie av pastorer sin autoritet. Slik jeg har forstått det, har ikke denne metoden blitt anvendt, til en slik studie før. I tidligere forskningsprosjekter, som tar for seg lignende emner, har jeg observert at det er intervjuer, som oftest blir benyttet.

Mitt forskningsprosjekt vil ikke gi et fullstendig bilde på hvordan autoriteten til Edvardsen og Hanvold i realiteten er. For å kunne gi et slikt fullstendig bilde, ville det vært nødvendig med et mer omfattende forskningsprosjekt som for eksempel også tar for seg intervjuer av pastorene, samarbeidspartnere av pastorene og medlemmer av menighetene der pastorene driver sitt arbeid. En analyse av innleggene til mirakelbladet til Edvardsen, *Troens Bevis*, og sendingene fra Visjon Norge hvor Hanvold er programleder, ville også hjulpet til å gi et mer fullstendig bilde, av deres autoritet i sin helhet. Begge pastorene har også et utvalg av teologisk litteratur som de har utgitt selv, gjennom egne forlag. Forskningsprosjektet som jeg har arbeidet med, må avgrenses til, at det kun vil gi et svar på hvordan deres autoritet blir fremstilt i livsskildringene om dem.

Disse livsskildringene, med unntak av en, er skrevet av samarbeidspartnere av pastorene. Dette er noe jeg naturligvis må ta høyde for i mitt forskningsprosjekt, og jeg må passe på sterke føringer fra forfatterne.

1.2 Begrunnelse for valg av emne.

Jeg har ikke en bakgrunn i hverken trosbevegelsen eller pinsebevegelsen. Det er i tillegg viktig for meg å være ærlig overfor leseren av denne oppgaven å stadfeste at jeg ikke er en troende eller praktiserende kristen. Hvis jeg skal definere meg selv, så vil jeg si at jeg er en ikke-troende eller ateist. Bakgrunnen for at jeg nevner dette tidlig i oppgaven, er at jeg vil at leseren her, skal forstå mitt utgangspunkt til hvorfor jeg valgte dette emnet. Ettersom jeg ikke er en avhopper eller er en tilhenger av disse eller lignende bevegelser, har jeg hverken et ønske om å kritisere dem eller ambisjoner om å promotere disse bevegelsene. Interessen min rundt emnet, kommer fra et religionsvitenskapelig perspektiv. Kunnskapsnivået mitt rundt emnet var lavt før jeg valgte det. Det var kun Jan Hanvold og TV-kanalen Visjon Norge

jeg hadde hørt om på forhånd. Jeg var allerede klar over den gang at Hanvold og hans TV-kanal hadde vært under kritikk flere ganger i det sekulære media. Hvilken kristen denominasjon Hanvold tilhørte, var jeg ikke klar over før jeg startet å lese om han våren 2021. Når jeg startet, hadde jeg utelukkende lyst til å skrive om Visjon Norge sin rolle som et kristent media. Etter en liten undersøkelse fant jeg fort ut at det allerede var skrevet en masteroppgave i religionshistorie spesifikt om dette av Lene Solvang i 2008 ved Universitetet i Oslo. Denne oppgaven fungerte som et springbrett for meg. Her leste jeg for første gang om trosbevegelsen, og Solvang sin litteraturliste ga meg masse lesestoff.

Personlig hadde jeg også en opplevelse når jeg var en ungdom på 14 år, med noen jeg tror tilhørte en karismatisk kirke. Hvilken spesifikk menighet eller bevegelse disse tilhørte, vet jeg dessverre ikke. Etter å ha lest om kristne karismatiske bevegelser i Norge, er jeg nå sikker på at de tilhørte innenfor dette spekteret av norsk kristendom. Det var en kveld på våren 2010 når jeg skulle på besøk til en kamerat. På veien møtte jeg en gjeng på rundt 15-20 personer som stoppet meg og ville snakke. Alderen på gruppen varierte fra ungdommer på min egen alder, til eldre middelaldredne voksne personer. Både kvinner og menn. En fellesnevner for hele gruppen var at samtlige var veldig imøtekommende og hyggelige mot meg. De sto i en sirkel rundt meg, og ga meg massevis av komplimenter. En jente i gruppen fortalte meg at hun hadde hatt en drøm dagen før, og at jeg var med i denne drømmen. Jeg ble også fortalt at jeg var en veldig spesiell person. Dette møtet ble avsluttet med at jeg sto i midten av denne sirkelen, og samtlige av personene i gruppen holdt en bønn for meg. Selv om det var et veldig hyggelig møte, så følte jeg meg overveldet, og ja, i en kort periode, spesiell. Når jeg nå tenker tilbake på dette møte, mistenker jeg at dette var et tilfelle av «love-bombing», et begrep som beskriver en rekrutteringsmetode som blant annet trosbevegelsen er kjent for å utføre. Hvor en person (i dette tilfellet meg) blir utsatt for store mengder komplimenter, for å føle seg inkludert.

1.3 Tidligere forskning.

Det var først når jeg leste Lene Solvang sin masteroppgave i religionshistorie, *Bygg mine tv-kanaler* (2008), at jeg fant relevant litteratur om emnet. Det var også andre masteroppgaver som jeg benyttet til å finne litteratur, Christian Overen sin masteroppgave i religionshistorie fra Universitetet i Oslo, *Et behov for å markere avstand* (2019), Jarle Bryne sin masteroppgave i kristendomskunnskap fra Universitetet i Agder, *Pastorer i Trosbevegelsen*

(2007), og Ingeborg Moi sin masteroppgave i kristendomskunnskap fra Høgskolen i Agder, *Gudsbilde og Fortapelse* (2006). Etter å ha lest gjennom oppgavene deres, har jeg sett på litteraturlistene til oppgavene, her fant jeg relevant litteratur som kunne anvendes til min oppgave.

Noe av det jeg la merke til da jeg startet med å lese denne litteraturen, var at noen av forfatterne, både studentene og forskerne, ofte hadde et motiv når de skrev. Jeg fant det merkverdig at noen av forfatterne er teologer, og noen av forfatterne er medlemmer av frikirkelige menigheter. Det må nevnes at noen av forskerne også er religionsforskere. Det at forfatterne har en så mangfoldig bakgrunn, er noe som jeg har vært nødt til å forholde meg til. Jeg skal i denne oppgaven forsøke å være tydelig overfor leseren om bakgrunnen til forfatteren, når jeg skal referere til hans eller hennes kilder. Grunnen for at jeg har valgt å være tydelig på dette, er at jeg opplevde selv at det var problematisk når jeg skulle lese meg opp om emnet.

Jeg kan for eksempel bruke Hank Hanegraaff som et eksempel på denne problematikken. Hans bok *Christianity in Crisis* (1997), var en av de første bøkene som jeg leste om emnet. Hanegraaff gir en grundig historisk gjennomgang av trosbevegelsen i USA, han gir en fremstilling av den særegne teologien, og han redegjør for flere av de kjente pastorene i bevegelsen, både amerikanske og internasjonale. Ved første øyekast ser boken ut som en meget fruktbar kilde for en som skal forske på bevegelsen, den tar for seg veldig mye og klarer å gi viktige detaljer. På den andre siden, så må man se på Hanegraaff sin bakgrunn. På baksiden av boken står det at han er «the President of the Christian Research institute» som er et institutt for kristen apologetikk. Boken hans blir beskrevet som et bidrag til å avsløre den «dødelige kreften» (referanse til trosbevegelsen) som forsøker å infiltrere den kristne doktrinen. Etter å ha lest litt om bakgrunnen til Hanegraaff, så ser man at denne boken er et angrep på trosbevegelsen og fungerer som en advarsel til andre kristne. Jeg kommer derimot til å benytte noen opplysninger fra denne boken i oppgaven, når jeg skal kort gjøre rede for den norske trosbevegelsens opphav fra amerikansk trosbevegelse, men som nevnt ovenfor, vil jeg være tydelig på bakgrunnen til forfatteren og kritisk ta høyde for motivet hans.

Det er ikke bare et problem at noe av litteraturen kan oppleves som et angrep på trosbevegelsen, men også at det på den andre siden er forfattere som kommer innenfra

bevegelsen og deres bidrag kan oppleves som promotering av bevegelsen. Når jeg skal skrive om de to pastorene, vil jeg benytte meg av litteratur som er skrevet av personer som har kjennskap til pastorene, flere av dem er eller har vært samarbeidspartnere til pastorene. Her er det like viktig som eksempelet med Hanegraaff at jeg er tydelig overfor leseren om bakgrunnen til forfatteren. Mer om dette i oppgavens metodekapittel.

Når jeg skal undersøke på hvilke typer autoritet de to pastorene har, vil det være passende for meg å bruke Max Webers teori om begrepet i denne oppgaven. Jeg kommer til å benytte meg av å studere livsskildringer når jeg skal undersøke biografier om pastorene eller portretter skrevet av andre, inspirert av metoden til religionsforskeren, Lisbeth Mikaelsson.

Det empiriske materialet mitt kommer hovedsakelig til å bestå av seks ulike livsskildringer. Jeg har valgt ut tre livsskildringer til de to pastorene hver. Samtlige av livsskildringene, med unntak av en livsskildring om Edvardsen skrevet av Håvard Rem, er skrevet av bekjente eller samarbeidspartnere av pastorene. Det blir dermed veldig viktig for meg å være varsom på sterke føringer fra forfatterens side, men dette er noe jeg kommer til å ta høyde for, utover i oppgaven.

2. Metode

2.1 Lisbeth Mikaelssons perspektiv

I denne oppgaven skal jeg undersøke hvordan pastorene Jan Hanvold og Aril Edvardsen har fortalt at de har forstått og praktisert sin egen autoritet. Når jeg skal undersøke dette har jeg bestemt meg for å studere deres livsskildringer. Det er min overordnede, metode, inspirert av, religionsforskeren Lisbeth Mikaelsson sine perspektiver, slik hun beskriver dem i essayet «Studiet av livsskildringer i religionsvitenskapen» (2006).

Mikaelsson skriver at gjennom studiet av livsskildringer kan man få et unikt innblikk i hvordan religion kan begrunne identitet både på et sosialt og individuelt nivå. Gjennom livsskildringer kan man finne ulike typer informasjon, og de blir undersøkt i flere forskjellige forskningsfelt. Her er det særlig relevant for en religionsforsker å undersøke personers religiøse tro og praksis (Mikaelsson 2006: 106).

2.2 Biografi og selvbiografi.

Man kan dele livsskildringer inn i to hovedtyper: biografier og selvbiografier. De førstnevnte er skrevet av noen som har blitt godt kjent med hovedpersonens liv, gjerne i samarbeid med vedkommende; de sistnevnte er skrevet av hovedpersonen, selv. Livsskildringer omhandler virkelige personer som enten har levd tidligere eller som lever nå. I slike tekster er det individet som står i sentrum. Her fokuseres det på individets opplevelser, tanker, arbeidsinnsats og livsløp. Mikaelsson skriver: «Slike tekster kan blant annet belyse religion som identitetskonstruksjon, verdisyn og erfaring hos det enkelte menneske, som kan være mer eller mindre representativt for sin tid og sitt miljø» (Mikaelsson 2006: 106).

I tekster som er selvbiografiske er forfatteren av teksten og hovedpersonen i teksten den samme personen, og disse blir ofte skrevet i jeg-form. Hvis man bruker en selvbiografi som en kilde til en undersøkelse, kan dette gi dette et unikt innblikk i hovedpersonens egne tanker og følelser. Dette kommer av at selvbiografier ofte blir skrevet fra et innenfra-perspektiv som kun forfatteren kan ha. (Mikaelsson, 2006, s108). Når en undersøker en religiøs selvbiografisk livsskildring er det viktig å se på hvordan personen fremstiller seg selv overfor leseren. Ønsker forfatteren å fremstå som et forbilde for leseren? Dette kan da føre til at det kan forekomme tilfeller av fortelser eller «pynting på sannheten», om noe forfatteren ikke ønsker skal sette henne eller ham i et dårlig lys. Mikaelsson skriver at «dette ikke nødvendigvis kommer av forfengeligheit, men fordi selvbiografen er seg bevisst å skrive

for et publikum som ønsker en positiv bekreftelse på det de står for» (Mikaelsson 2006: 114).

I motsetning til selvbiografien så omhandler biografien en annen person enn forfatteren selv. Det betyr at forfatteren da skriver fra et utenfra-perspektiv. Personer som det skrives biografier av, er ofte fremskutte personer i samfunnet. Mikaelsson viser til den kristne tradisjonen, hvor det har vært vanlig helt tilbake til antikken, å skrive om kjente personer. Ofte har disse personene vært, helgener, martyrer, misjonærer og andre fremskutte religiøse forbilder i sin tid. Fortellinger om Jesus i evangeliene fra Det nye testamentet er et godt eksempel på dette (Mikaelsson 2006: 108). Hun peker likevel på at biografier ikke er en kristen oppfinnelse, og bruker den greske historikeren Plutark (ca. 45-125), og de romerske historikerne Tacitus (ca. 55-117) og Sveton (ca. 75-160) sine biografier om romerske keisere som eksempel. Det finnes også biografier i østlige religiøse tradisjoner, så denne genren er ikke et rent vestlig fenomen. Biografier om religionsstiftere har vært viktige i disse tradisjonene. Ibn Ishaqs (ca. 704-767) *Sirat Rasul Allah* som tar for seg livet til profeten Muhammad er et godt eksempel på dette. Biografier om religionsstiftere er særlig viktige, fordi de legemliggjør deres nye religiøse idealer og konsepter. Samtidig så trekker de frem religionsstifterne som rollemodeller, eksempler og forbilder for tilhengerne. Lignende formål kan også bli sett i biografier av disipler og helgener (Mikaelsson 2006: 109).

Hvis man skal undersøke en religiøs biografi, er det også viktig å undersøke hvem forfatteren er. Religiøse biografier omhandler ofte personer som ansees som hellige eller historisk betydningsfulle. Det kan også dreie seg om personer som har utført store tjenester eller representerer et religiøst ideal som resonerer hos en spesifikk religiøs gruppe. Dette byr på metodiske utfordringer for å undersøke en religiøs biografi. Her er det derfor viktig å stille kritiske spørsmål om forfatteren: Hvor god kjennskap har forfatteren til personen? Hva er forfatterens religiøse tilhørighet? Har forfatteren en implisitt eller eksplisitt agenda når han eller hun skriver teksten? Er det stor tids- eller kulturforskjell mellom forfatter og personen biografien omhandler? (Mikaelsson 2006: 113)

Livsskildringer tilbyr et helt spekter av ulike elementer som er av interesse for flere forskjellige forskningsfelt. Elementer som genre, fortellingsstruktur, gudstro og identitetskonstruksjon kan her utforskes. I tillegg finnes det også informasjon om personens familieforhold, kulturtrekk, sosiale miljøer og klasser. Altså er ikke livsskildringer bare av

interesse for religionsvitenskapen, men også forskningsfelt som samfunnsfag, historie, filosofi, litteraturvitenskap og kulturfag (Mikaelsson 2006: 110).

2.3 Studiet av livsskildringer i religionsvitenskapen.

Spesifikt for religionsvitenskapen vil det være relevant å undersøke tekstens religiøse dimensjon og temaer som setter religion i fokus. I livsskildringer er det ikke nødvendigvis dogmatikken eller ritualene som fremhever det religiøse elementet, men oftere er det fokus på individets perspektiv på virkeligheten og personens individuelle religionsforståelse (Mikaelsson 2006: 110). Fra et religionsvitenskapelig ståsted kan dette føre til metodiske utfordringer. I en selvbiografisk tekst som uttrykker religiøse følelser og opplevelser, får teksten samme funksjon som et trosvitnesbyrd. Slike følelser og opplevelser refererer ofte til overnaturlige eller guddommelige hendelser. En funksjon slike trosvitnesbyrd kan ha, er at forskjellige mennesker kan bekrefte og styrke hverandres tro og overbevisning. Det er derfor viktig fra et vitenskapelig ståsted at «man må være oppmerksom på sterke føringer fra forfatterens side når det gjelder evaluering og utvelgelse av det som fortelles». Dette gjelder både biografier og selvbiografier (Mikaelsson 2006: 111).

Mikaelsson forteller at det også er nærliggende for religionsvitenskapen å undersøke samspillet mellom autorative tekster, som bibelen eller koranen, og livsskildringen. Her er det viktig å undersøke hvordan sitater fra de autorative tekstene blir brukt i livsskildringen. Videre skriver Mikaelsson:

Dersom en selvbiografi er full av bibelsitater og bibelhenvvisninger, er en mulig forklaring at forfatteren ønsker å fremstille seg som en bibelkyndig, og bibeltroende person, noe en vil legge sterk vekt på i mange protestantiske kirkesamfunn (Mikaelsson 2006: 111).

Et annet poeng Mikaelsson viser til, er at ofte i slike religiøse livsskildringer, så settes hovedpersonens liv og virke inn i en «større myteverden», hvor personen blir sammenlignet med utvalgte individer fra de autorative tekstene. Mikaelsson skriver:

Generelt gjelder det om religiøse livsskildringer at de skriver seg inn i en større myteverden som «personlige myter», som henter struktur, temaer, bilder og begreper fra «de store historiene» i religionen. Dermed oppstår en metamyttisk meningsstruktur- den selvbiografiske og biografiske fortellingen peker på en mer omfattende myte, som den representerer en individualisert «kommentar» til (Mikaelsson 2006: 112).

Når man skal forske på livsskildringer forteller Mikaelsson at det er interessant å undersøke hvilken religiøs funksjon teksten har for lesere. Her setter hun konteksten i og rundt livsskildringen i fokus. Enten om det er en selvbiografi eller en biografi har ofte forfatteren en målgruppe som skal lese teksten, og dette er en viktig faktor for hvordan forfatteren selv skriver teksten. Dersom det er en religiøs livsskildring, som er ment for en spesifikk religiøs målgruppe, vil dette påvirke teksten for å møte leserens forventninger. Mikaelsson mener derfor det er viktig å stille kontekstorienterte spørsmål når vi undersøker teksten. Slike spørsmål kan for eksempel være: «Underbygger de selvforståelsen hos en bestemt religiøs gruppering? Støtter de «merkesaker» som misjon eller avholdssak? Hvem leser livsskildringene, og hvordan blir de brukt? Til høytlesning i familien eller foreningslivet? Til individuell oppbyggelse?» (Mikaelsson 2006: 113)

2.4 Utvalg av empirisk materiell.

Empirisk materiell om Aril Edvardsen.

Jeg har valgt ut tre bøker som er livsskildringer av Aril Edvardsen. Den ene boken er skrevet av forfatteren Håvard Rem: *Aril Edvardsen, et selvopplevd portrett* (2004). Den andre boken heter *Fra Sarons dal til jordens ender* (2004) og er skrevet av Harald Mydland. Den tredje boken heter *Drømmer blir virkelighet: den autentiske biografi om Aril Edvardsen* (1986) og er skrevet av Madalene Harris.

Håvard Rem (født 1959) er en norsk lyriker, dikter, forfatter og journalist. Som forfatter har han gitt ut biografier om blant annet Bob Dylan, Leonard Cohen og Aril Edvardsen. Det er viktig å få frem at Håvard Rem har hatt en tilknytting og kjennskap til Edvardsen. I beskrivelsen på baksiden av boken blir det nevnt at: «Enten forfatteren har vært frelst eller frafallen, troende eller tvilende har han alltid vært fascinert av den karismatiske predikanten». Da Rem skrev boken i 2004 beskriver han seg selv som frafallen, og anser seg selv kun som navnekristen. Rem har fulgt Edvardsen helt fra det første sommerstevnet i Sarons Dal, da han som en liten gutt flyttet med foreldrene til Flekkefjord. I biografien, får vi innblikk i Rems reiser med Edvardsen på misjon til Rwanda og Pakistan, Rems egne opplevelser fra sommerstevnene som ung gutt og intervjuer med Edvardsen. I forordet av boken presiserer Rem at dette ikke er en biografi, men et portrett av Edvardsen, som ikke leste boken før den gikk i produksjon. Et annet punkt det er viktig å få frem, er at Rem

forteller at det var Edvardsen og hans sønn, Rune Edvardsen, som forespurte Rem om å skrive denne boken (Rem 2004: 21).

Harald Mydland har vært sterkt tilknyttet Edvardsens virksomhet i Sarons Dal, helt siden han deltok på sin første samling i 1984. I 1998 begynte han også som medarbeider i staben til denne virksomheten. I senere år har han skrevet flere innlegg for den kristne avisen *Dagen*, og i 2019 ga han ut en biografi om predikanten Kjell Hartorp. Mydland beskriver selv *Fra Sarons dal til jordens ender* (2004) som en historisk bok, som fungerer som en «år-for-år» beskrivelse, for perioden fra 1960 til 2003. Her bruker han Edvardsen- og Sarons Dal sitt magasin, *Troens Bevis*, som hovedkilde til boken.

Madaline Harris er en amerikansk forfatter født i 1925. Jeg har funnet veldig lite informasjon om henne, men utenom biografien om Edvardsen, kunne jeg se at hun har skrevet flere bøker om den amerikanske predikanten Nicky Cruz. Det er derfor vanskelig å si noe spesifikt om tilknytningen hun har til Edvardsen. Det eneste er fra forordet i biografien, hvor hun selv skriver at hun hadde veldig lite kunnskap om Edvardsen før hun begynte å skrive boken. Hun forteller her at hun ble overrasket over hvor stor påvirkning hun innså at Edvardsen har hatt som misjonær rundt i verden, ettersom påvirkningen hans ikke hadde vært så stor i USA. Selve biografien bærer ikke preg av Harris sin stemme, den virker nærmest som en selvbiografi, hvor Edvardsen forteller i jeg-form. Det er Edvardsens historie som fortalt til Harris, og hun fungerer som en ghostwriter. Boken ble originalt utgitt på engelsk på det kristne amerikanske forlaget Charisma Media i 1984, og ble i 1986 oversatt til norsk og utgitt på Logos forlag, som var Edvardsens eget forlag.

Alle tre forfattere har tilknytting til Edvardsen, men ikke i like stor grad. Håvard Rem beskriver seg selv som en frafallen, og utgangspunktet hans i portrettet av Edvardsen er at han er fascinert av ham. Madalene Harris fungerer som en ghostwriter, og det virker som hun har blitt ansatt av Edvardsen selv, for å skrive biografien. Harald Mydland, har vært medarbeider med Edvardsen over lang tid. Derfor er det mer sannsynlig at han deler flere synspunkter med Edvardsen, som har vært både arbeidsgiver og forbilde for Mydland. Dette er forskjellige faktorer som jeg må ta høyde for når jeg skal undersøke deres livsskildringer.

Empirisk materiell om Jan Hanvold.

Om Jan Hanvold har jeg valgt to biografier hvor den ene er skrevet av Svein E. Andersen, *Jan Hanvold... gir aldri opp!* (2008), og den andre er skrevet Trine Overå Hansen, *Jan Hanvold: mannen mot strømmen* (2021), og en selvbiografi, delvis skrevet av Hanvold selv, *Jan Hanvold: uten filter* (2017).

Svein E. Andersen er forfatter og grunnlegger av det kristne Hermon Forlag. Han har skrevet og gitt ut flere kristne bøker og barnebøker, inkludert biografien *Jan Hanvold... gir aldri opp!* (2008). I denne boken gir Andersen et innblikk i Hanvolds liv, hentet fra minner og observasjoner av Hanvold selv. Andersen skriver at «ofte kommer historien fra Jans egen munn- utislyrt, ydmykt, uten unnskyldning eller redigering» (Andersen, 2008, s9). Dette er altså en historie om Jan Hanvold, slik han selv etter sigende ønsker å fremstille den. I motsetning til Håvard Rem, så har ikke Andersen sin stemme en særlig relevant rolle i denne historien. Det er ikke Andersens oppfatning og inntrykk av Hanvold som synes å styre historien, men boken oppleves mer som at Hanvold har leid inn Andersen som en «ghostwriter».

Den andre livsskildringen om Hanvold, er en selvbiografi. Det står ikke noe om hvorvidt Hanvold har skrevet den selv, men det fortelles at bokens tekst er bearbeidet av Alf Henning Fredstad. Avisen *Norge I dag* skriver at Fredstad har en fortid som journalist i *VG* og *NRK*, og fikk i 2009 jobben som TV-sjef for Visjon Norge (Norge IDAG 26.11.2009). Denne boken skiller seg ifra de to andre i og med at den skrives fullstendig i jeg-form, hvor det er Hanvold som forteller og styrer historien.

Den nyeste biografien om Hanvold er også skrevet av en medforfatter. Denne er skrevet av Trine Overå Hansen, som siden 2013 har arbeidet som kommentator og journalist hos deg kristenkonservative avisen *Norge IDAG*, hvor hun i 2022 fikk stillingen som sideordnet sjefsredaktør, sammen med avisens grunnlegger Finn Jarle Sæle. Hun jobber i tillegg som programleder for nyhetssendingene til Visjon Norge, hun fikk denne stillingen i 2019. Hansen har også vært nestleder for det kristenkonservative politiske partiet *De Kristne*, i perioden 2013-2016. (Wikipedia, sist besøkt 01.02.2023) Dermed er det meget sannsynlig at Hansen har et nært forhold med Hanvold, og vil dele flere av hans synspunkter, både teologiske og politiske. I likhet med Andersens livsskildring, så er dette også en biografi om Hanvold, hvor

han etter sigende fremstilles slik han ønsker det. Det er ikke Hansens tanker om og observasjoner av Hanvold som skal styre historien, også her virker det som at Hanvold har leid inn en «ghostwriter».

Alle de tre livsskildringene jeg har valgt ut om Hanvold, har det til felles, at Hanvold blir fremstilt slik han selv ønsker det. Dette vil påvirke inntrykket leseren vil få av Hanvold, i stor grad. Det vil derfor være viktig å ta høyde for sterke føringer fra forfatteren sin side når jeg skal undersøke disse livsskildringene.

I denne oppgaven skal jeg undersøke hvordan de to pastorene forteller at de har forstått og praktisert sin autoritet. Når jeg skal undersøke dette, vil det være gjennom en studie av deres livsskildringer, inspirert av Lisbeth Mikaelsson sitt perspektiv og hennes metodeanbefalinger. De kontekstorienterte spørsmålene jeg ønsker å svare på i denne oppgaven ved å undersøke livsskildringene deres vil være: Hva fortelles om religiøse mirakler og åpenbaringer, og hvordan blir dette fremstilt? Hvem er målgruppen til disse livsskildringene? Blir det brukt sitater fra bibelen, som kan hjelpe til å styrke og bekrefte troen for andre? Blir Edvardsen og Hanvold fremstilt som forbilder for leserne? Hvordan hjelper livsskildringene til å underbygge deres autoritet? Jeg vil se etter eksempler fra livsskildringene som kan gi svar på disse spørsmålene, og drøfte de opp mot Mikaelssons perspektiv. Det vil selvsagt også være svært viktig å ta høyde for forholdet mellom forfatteren av livsskildringen og personen den handler om.

3. Teoretisk tilnærming.

I denne oppgaven skal jeg undersøke hvordan pastorene Edvardsen og Hanvold praktiserer og forstår sin egen autoritet. Jeg finner det da gunstig å benytte meg av den tyske sosiologen Max Weber sin teori om autoritet (Weber 1971/1995). Den forståelsen av Weber sin teori som jeg har benyttet meg av, har jeg primært fra boken *Innføring i Religions sosiologi* (2016) skrevet av sosiologen Inger Furseth og religions sosiologen Pål Repstad.

3.1 Max Webers tre typer legitim autoritet.

Weber sin teori om autoritet går i hovedsak ut på at det finnes tre autoritetstyper i organisasjoner i samfunnet. Disse autoritetstypene er tradisjonell autoritet, karismatisk autoritet og rasjonell- legal autoritet. Selv om Weber presenterer tre typer for autoritet, betyr ikke det at det er de eneste typene for maktutøvelse. Autoritet betyr at makten er legitim, og de som makten blir utøvd på oppfatter dette som i orden. Det finnes altså ulike typer maktutøvelser hvor makten ikke oppleves og oppfattes som legitim. Eksempler på dette er hvis man har et bytteforhold hvor den ene parten besitter noe som den andre parten trenger eller ønsker seg sterkt, eller tilfeller hvor makten blir utøvd gjennom vold og/eller tvang (Furseth og Repstad 2016: 176).

Jeg skal nå gjøre rede for hver av disse autoritetstypene. Tradisjonell autoritet er når makt og lederskap går i arv, som for eksempel fra far til sønn. Weber mener at den tradisjonelle autoriteten er bygget på vaner og manglende refleksjon rundt alternative maktforhold. Det har altså alltid vært slik, og få eller ingen tenker eller foreslår at det kunne vært annerledes. Weber påpeker at i et moderne og differensiert samfunn så er det større behov for at autoriteten må begrunnes mer aktivt (Furseth og Repstad 2016: 176).

Karismatisk autoritet er når en leder har blitt tildelt spesielle egenskaper og et spesielt mandat. Når Weber snakker om karisma, så har han lånt det teologiske begrepet *Charismata* som oversettes til nådegaver. I tilfeller hvor det er snakk om en religiøs leder, så opplever og forteller ofte den utvalgte personen at disse egenskapene og mandatet har blitt tildelt av Gud. Weber påpeker også hvordan de personlige egenskapene, i tillegg må anerkjennes av lederens følgere, hvis autoriteten skal oppfattes som legitim. Fra et sosiologisk perspektiv vil det ikke være nok å se utelukkende på lederens personlige egenskaper og utstråling. Her er det like viktig å undersøke relasjonen mellom lederen og han eller hennes følgere (Furseth og Repstad 2016: 176).

Den tredje og siste autoritetstypen som Weber foreslår er rasjonell-legal autoritet. Denne typen autoritet er den Weber først og fremst knytter til framveksten av det moderne samfunnet. Det at autoriteten er rasjonell vil si at den viser til at personen besitter relevant kunnskap. På den andre siden vil legal autoritet vise til at personen har hentet autoriteten sin fra et lovgrunnlag. Furseth og Repstad foreslår en videreutvikling av den rasjonell-legale autoriteten, og deler den inn i tre kategorier. Den første er den byråkratiske autoriteten, hvor myndigheten til byråkraten blir delegert i samsvar med lover og fullmakter. Byråkraten skal fungere som en tolker av allerede eksisterende lover og regelverk som har blitt bestemt av andre tidligere. Så lenge avgjørelsen til byråkraten ansees som å ha blitt gjennomført rimelig etter regelverket, vil samfunnet akseptere avgjørelsene. Den andre er profesjonell- eller ekspertautoritet og baseres på sakkunnskap. Furseth og Repstad bruker her leger og rørleggere som eksempel. Vi har tillit til kredibiliteten som kreves for å oppnå disse titlene. De har autoritet fordi det er en enighet i samfunnet om at de vet best. Den tredje versjonen som Furseth og Repstad presenterer er demokratisk autoritet. Det betyr at autoriteten til personen er basert på et demokratisk valg hvor personen blir valgt av et flertall (Furseth og Repstad 2016: 177).

3.2 Institusjonalisert karisma.

Noe som Weber også har veldig opptatt av i sin studie av autoritetstyper er hvordan organisasjoner som har en karismatisk leder overlever utover første generasjon. Når en organisasjon følger en leder som det er knyttet sterke personlige egenskaper til, kan det føre til en krise i hvordan organisasjonen skal styres når den lederen en dag blir borte. Her presenterer Weber en løsning som han mente at ofte ble tatt i bruk i slike situasjoner, nemlig institusjonalisering av karismatisk autoritet, eller rutinisering av karismatisk autoritet. Det vil si at organisasjonen knytter de gitte personlige egenskapene til en stilling eller posisjon, i stedet for en bestemt utvalgt person. Det mest kjente eksempelet som Weber viser til her, er paveembetet i Den katolske kirken. Apostelen Peter var, ifølge kirkens egne fortellinger, arvtageren som kirkeleder og pekt ut av Jesus til denne oppgaven. Den katolske kirken har deretter hatt interne valg hvor kardinalene velger ut en pave, kalt den apostoliske suksesjon. Det betyr at paven ikke bare tar over embetet, men også de personlige egenskapene. I slike tilfeller knyttes altså autoriteten og de personlige egenskapene til en bestemt lederposisjon, og ikke en individuell person (Furseth og Repstad 2016: 177)

Weber beskrev også motsetningen mellom personlig og institusjonalisert karisma. Hvor altså «det er en prest som kommer med nye åpenbaringer, og en prest som forvalter de gamle» (Furseth og Repstad 2016: 178).

3.3 Tidligere forskning med samme teoretisk perspektiv.

Målet med denne oppgaven er som nevnt tidligere at jeg skal undersøke hvilken type autoritet som pastorene Hanvold og Edvardsen praktiserer og hvordan de selv forstår sin autoritet. Webers autoritetsforståelse har også blitt brukt tidligere innen forskning på pastorer i karismatiske menigheter. Her er det spesielt to relevante forskningsprosjekter jeg vil vise til, nemlig Jarle Bryne sin masteroppgave i kristendomskunnskap *Pastorer i trosbevegelsen* (2007) og religionsviteren Jane Skjoldli sitt kapittel «In the Wake of God`s Fire: Transforming Charisma and Charismata in the Reconstruction of a Local Church» i boken *Charismatic Christianity in Finland, Norway and Sweden* (2019).

Jarle Bryne.

Jarle Bryne undersøker i sin oppgave autoritetsforståelsen til to pastorer i to forskjellige menigheter innen trosbevegelsen. Den ene pastoren det er snakk om her er Åge Åleskjær, grunnlegger og tidligere leder av menigheten Oslo Kristne Senter, Norges største frikirkelige menighet. Den andre pastoren er Enevald Flåten, grunnlegger og tidligere leder hos menigheten Levende Ord Bergen, i sin storhetstid i 2005 var Levende Ord Norges største frikirkelige menighet.

I sin undersøkelse peker Bryne på at det i grunnen ikke er store fundamentale forskjeller i Åleskjær og Flåten sin autoritetsforståelse. Begge har en autoritetsforståelse som foreslår at «demokrati er ubibelsk» (Bryne 2007: 34) og at deres autoritet har blitt delegert fra Gud. Bryne konkluderer med at forskjellen ikke ligger i autoritetsforståelsen deres, men derimot hvordan de praktiserer autoriteten sin. Åleskjær hadde en mer jovial og humoristisk tilnærming til sin forkynnelse, mens Flåten hadde en mer aggressiv og streng tilnærming i sin forkynnelse. Åleskjær var en ubestridt og godt likt leder i Oslo Kristne Senter, helt til han gikk av i 2012 da hans sønn Thomas Åleskjær og konen Katrine Åleskjær tok over virksomheten (Vårt Land 14.07.2016). Enevald Flåten derimot, havnet i en indre konflikt innad i menigheten som dreide seg om lederstilen hans, som resulterte i at han måtte gå av som leder og forlot menigheten i 2007. Levende Ord Bergen opplevde i kjølvannet av dette at

omkring halvparten av medlemmene forlot menigheten, og navnet på kirken ble i 2009 endret til Credokirken (Døving og Thorbjørnsrud 2012: 124).

Jane Skjoldli.

Skjoldli benytter seg også av det weberianske perspektivet på autoritet. Hun skriver om maktskiftet som fant sted i kirken Levende Ord Bergen. Som nevnt tidligere var det Flåten som var grunnlegger og leder av denne menigheten, før han forlot både stillingen sin og kirken i 200. Det var misnøye med Flåtens lederstil, hvor flere av medlemmene i menigheten mente at han var for autoritær. Samtidig skriver Skjoldli at flere av medlemmene hun intervjuet, var skeptiske overfor at det var en mangel på plattformer hvor medlemmer kunne komme med kritikk, uttrykke misnøye eller komme med spørsmål. Etter Flåten sin avskjed endret kirken navn til Credokirken. Sammen med navneskiftet kom det også flere endringer i hvordan menigheten skulle drives, inkludert praksis av lederstil og hvordan valget av leder skulle finne sted. Selv om den interne konflikten til slutt førte til endringer i kirken, var det allerede oppstått en splittelse innad i menigheten. Medlemstallet i kirken gikk fra å være omtrent 2400 personer før splittelsen, til at over halvparten av medlemmene forlot kirken, omtrent 1400 personer. Av disse var det omtrent 1000 personer som sluttet å være aktive kristne i etterkant. De resterende anslås til å ha funnet seg en ny menighet. Det var altså en sår konflikt i Levende Ord Bergen, som preget det religiøse livet til mange personer (Skjoldli 2019: 87-88).

Videre skriver Skjoldli at Credokirken sin prosess for å velge ny leder var utfordrende. Etersom Flåten i utgangspunktet var valgt av Gud til å sitte som leder på livstid, eksisterte det ikke en prosedyre for å erstatte Flåten. En gruppe bestående av noen sentrale medlemmer, med misjonspastor Olav Rønhovde i spissen, gjorde opprør mot Flåten. Dette resulterte i at Flåten ble sykemeldt, og til slutt forlot menigheten. I kjølvannet av konflikten, ble det hentet inn pastorer fra andre menigheter, som skulle fungere som mentorer for de nye uerfarne lederne. Pastorene som det er snakk om her, var Åge Åleskjær fra Oslo Kristne Senter og Robert Ekh, tidligere pastor hos Livets Ord i Uppsala, Sverige. De påpekte umiddelbart at de fant styremåten hos Levende Ord Bergen forstyrrende, og foreslo hvilke endringer som måtte tas i bruk. Den daværende misjonspastoren Olav Rønhovde, ble valgt som midlertidig leder, og etter hvert som permanent leder. Når Rønhovde ble utvalgt som

leder endret han menighetens struktur, implementerte nye vedtak og etablerte en generalforsamling. Skjoldli påpeker at kirkens lederstil hadde gått fra å være basert på ren personlig karisma, til å ha et mer demokratisk preg. Det var derimot ikke helt basert på et demokratisk valg. Personen som skulle bli valgt til leder av menigheten, måtte samtidig som å bli utvalgt av menigheten, besitte personlige karismatiske egenskaper. Det er et krav at lederen skal være i stand til å snakke med Gud, komme med profetier, og samtidig tolke disse. En av de største endringene som ble gjort, var at lederen av menigheten nå kunne bli avsatt av generalforsamlingen, gjennom en avstemning (Skjoldli 2019: 88).

Skjoldli skriver videre at disse endringene har ført til at lederskapet nå bærer mer preg av rasjonell/legal autoritet. Hun peker på at «den *rene* personlige karakteren av lederskapet er eliminert» med særlig vekt på ordet *rene*. Dette betyr imidlertid ikke at den karismatiske faktoren av autoriteten er eliminert, men bare blitt tonet ned. Samtidig som at rasjonell/legale elementer har blitt lagt til for å unngå at autoriteten blir misbrukt av lederen. (Skjoldli 2019: 94)

4. Bakgrunn.

Som nevnt tidligere tilhører ikke de to pastorene de samme vekkelseskristne bevegelsene. Hanvold tilhører trosbevegelsen, og Edvardsen plasserer jeg et sted mellom pinse- og trosbevegelsen. Jeg skal om litt gi en begrunnelse for denne plasseringen. Jeg skal i følgende del av oppgaven gi en kort redegjørelse om de to bevegelsene.

Hovedsakelig kommer jeg til å forholde meg til litteraturen til Geir Lie, som i ifølge ham selv er «Norges fremste kjenner av pinsebevegelsen, den karismatiske bevegelse og tilgrensede områder» (Lie 2007: 100). Bøkene *Fra amerikansk hellighetsbevegelse til moderne norsk karismatikk* (2011) og *Norsk pinsekristendom og karismatisk fornyelse* (2007) er omfattende studier av pinsevenner og karismatikere i norsk sammenheng, den førstnevnte også med et internasjonalt fokus, særlig på det amerikanske opphavet. Begge bøkene har et teologisk og historisk utgangspunkt. Lie er selv en karismatisk kristen, noe som han er klar og åpen om i litteraturen sin. Det er dermed viktig å være varsom på sterke føringer fra Lie sin side. Jeg vil likevel påstå at Lie, tilsynelatende holder seg i stor grad objektiv i forskningen sin.

Jeg kommer også til å benytte meg av Hank Hanegraaffs bok *Christianity in Crisis* (1997) når jeg skal gjøre rede for det amerikanske opphavet til trosbevegelsen. Hanegraaffs bok fokuserer utelukkende på amerikansk trosbevegelse. Hanegraaff er «president of the Christian Research Institute» og en evangelisk protestant (Hanegraaff, 1997). På nettsiden til Christian Research Institute, opplyses det at han i 2017 konverterte til den gresk ortodokse kirken (equip.org, Hanegraaff, sist besøkt 25.01.2023). Der hvor Lie har klart å holde seg relativt objektiv i sin forskning, i forhold til sin egen religiøse tilhørighet, vil jeg påstå at Hanegraaff ikke har det. *Christianity in Crisis*, er en omfattende studie av den amerikanske trosbevegelsen, men er samtidig fiendtlig overfor bevegelsen. Denne fiendtligheten er i hovedsak rettet mot bevegelsens fremste ledere, og ikke dens medlemmer.

4.1 Pinsebevegelsen.

Gjennom både samarbeid og konflikter har Aril Edvardsen vært knyttet tett opptil pinsebevegelsen fra starten på sin forkynnerkarriere på 60-tallet, helt til han døde i 2008. Geir Lie forteller at pinsebevegelsen først kom til Norge på slutten av året i 1906, da den engelskfødte metodistpresten Thomas Ball Barratt, returnerte fra USA etter å ha opplevd sin åndsdåp i New York tidligere på året. Kort tid etter at han returnerte til Norge, etablerte han den første menigheten i Norge som var tilsluttet pinsebevegelsen, Filadelfiamenigheten i

Oslo, hvor han fungerte som forstander fram til sin død i 1940 (Lie 2007: 13). Lie skriver videre at Barratt ikke bare regnes som initiativtaker for norsk pinsebevegelse, men at han også var en «direkte katalysator for pinsebevegelsen i både Sverige og Storbritannia». Barratts tilhengere skulle senere også spille en stor rolle for pinsebevegelsens utbredelse videre i Europa (Lie 2011: 74).

På den norske pinsebevegelse sin offisielle nettside, opplyses det at i Norge består pinsebevegelsen i overkant av 340 lokale menigheter. Det fortelles at «hver enkelt menighet er autonom og registrert som et selvstendig registrert eller uregistrert kirkesamfunn. Det vil si at hver enkelt menighet er selvstendig og velger styre (menighets- eller eldsteråd) og bærer et selvstendig ansvar for hele sin virksomhet». Bevegelsen har nær 50.000 medlemmer på landsbasis og er kanskje raskest voksende trossamfunnet i verden, med over 500 millioner pinsekarismatiske kristne ifølge bevegelsens egne tall (Pinsebevegelsen.no, sist besøkt 01.02.2023). Lie skriver at selv om pinsebevegelsens mange menigheter er selvstendige, arrangeres det en årlig predikantkonferanse, som skal være veiledende og inspirerende. Misjonsarbeidet til pinsebevegelsen, både nasjonalt og internasjonalt, har vært noe av det mest sentrale arbeidet til bevegelsen, helt siden bevegelsen kom til Norge, frem til i dag (Lie 2007: 133).

Bevegelsen har sin opprinnelse fra USA, nærmere så har den et opphav fra amerikansk hellighetsbevegelse. Lie forteller at man kan spore opprinnelsen til den amerikanske hellighetsforkynneren Charles F. Parham, fra Kansas. Her tidfester Lie pinsebevegelsens opprinnelse til den 1. januar 1901, hvor Parham førte en elev ved hans bibelskole, Agnes. N Ozman, til åndsdåp, eller «dåp i Den Hellige Ånd», her utførte angivelig Ozman tungetale, og vitner forteller at hun snakket kinesisk. (Lie 2011: 33) Lie krediterer Parham for å ha vært den fremste katalysatoren for læren hvor tungetalen ble ansett som et symbol på åndsdåp. Lie påpeker allikevel at afroamerikaneren William J. Seymour også skal regnes som en av de fremste katalysatorene for bevegelsens tilblivelse. Seymour ble introdusert for Parhams lære, når han deltok på bibelskolen til sistnevnte. I april 1906 startet Seymour å forkynne læren om åndsdåp og tungetale under flere møter i Los Angeles som fant sted i 312 Azusa Street. Adressen på dette lokalet ga navn til bevegelsen Azusa Street Revival, som ifølge Lie var den fremste og viktigste katalysatoren for pinsebevegelsens store og hurtige vekst, tidlig på nittenhundretallet (Lie 2011: 37-38).

Fenomenet åndsåp, er i pinsebevegelsen en videreføring av hellighetsbevegelsens lære om hellighetserfaring. Sistnevnte forstås av sine tilhengere som en frigjøring fra eller utslettelse av den troendes iboende syndenatur. Lie beskriver forskjellen på pinsebevegelsens åndsåp og hellighetsbevegelsens hellighetserfaring slik: «Mens hellighetserfaringen bevirket indre renselse og nødvendig forutsetning for «åndsåpen», bevirket sistnevnte overnaturlig kraftutrustning til vitnetjeneste og evangelisk virke» (Lie 2007: 29). Pinsebevegelsen anså ikke lenger hellighetserfaring med det å bli «døpt i Den Hellige Ånd», men det ble heller ansett som ytterligere velsignelseserfaring. Videre forteller Lie at åndsåpen ble nå av pinsevennene sterkt knyttet til tungetale, som ble ansett som et kriterium for å ha opplevd åndsåp. Opprinnelig ble tungetale forstått av den tidlige pinsebevegelsen som et jordisk språk som skulle fungere som et verktøy misjonærer kunne benytte seg av for å kunne forkynde budskapet på de innfødtes språk. Denne forståelsen ble avvirket et par år senere rundt 1908-09, og forståelsen rundt tungetale ble omdefinert til det som i dag er forståelsen hos pinsebevegelsen, nemlig at tungetale er tegnet på åndsåpen. Det er også en formening hos mange pinsevenner at tungetale er «inngangsporten til en frigjøring av den eller de ekstraordinære nådegaver Gud ønsker å gi en» (Lie 2007: 29).

Som jeg allerede har nevnt er pinsebevegelsen, ifølge dem selv, det raskest voksende trossamfunnet i verden, så det altså trygt å si at bevegelsen har vært en suksess på verdensbasis. Selv om bevegelsen ikke har sett en slik enorm vekst her i Norge, har allikevel påvirkningskraften til bevegelsen vært stor. Pinsebevegelsen har vært en banebrytende katalysator for at andre vekkelseskristne bevegelser har vokst frem, både i Norge og internasjonalt. Blant disse er den karismatiske trosbevegelsen.

4.2 Trosbevegelsen.

Den karismatiske bevegelsen som introduserte seg hurtig i det vekkelseskristne landskapet i Norge på 1980-tallet, blir oftest referert til som trosbevegelsen. Bevegelsen har vært under kritikk fra både andre kristne trossamfunn og det sekulære media. Lie forteller at bevegelsen i sin helhet manglet en overordnet organisatorisk overbygning, men at medlemmene fra de menighetene som oppstod i starten anså seg selv i et identifikasjonsfelleskap med hverandre. Lie begrunner dette med at i de forskjellige menighetene, ble det anbefalt og solgt identisk litteratur, og de samme forkynnerne reiste rundt til hverandres menigheter (Lie 2011: 479) I likhet med pinsebevegelsen, har altså den enkelte lokale menigheten sin

egen suverenitet og er selvstendig. De skiller seg derimot ut, i og med at de ikke har en lignende overordnet årlig predikantkonferanse, slik som pinsebevegelsen. Det er altså ikke en felles bevegelse, men en bevegelse med forskjellige menigheter som har både teologiske og strukturelle likheter.

Noe som er problematisk hvis en leser skal bli introdusert for trosbevegelsen, er at det er veldig delte meninger om bevegelsen. Jeg skal nå vise til Hank Hanegraaffs bok som et eksempel på dette. Hanegraaff forteller at han er en varsler, og at boken *Christianity in Crisis* (1997) er en advarsel til andre kristne overfor trosbevegelsen, og deres teologi som han refererer til som «kreften». Hanegraaff ser på seg selv som en forsvarer av det han opplever som den «korrekte kristne troen», og at denne er truet av trosbevegelsen. Jeg vil påstå at med mindre man går ut ifra at Hanegraaff og hans likesinnede sitter på et «teologisk monopol», så oppleves *Christianity in Crisis* kun som et angrep på et konkurrerende trossamfunn. Boken er på den andre siden en omfattende undersøkelse av den amerikanske trosbevegelsen opprinnelse og dens fremste ledere.

Lie skriver at den norske trosbevegelsen har amerikanske røtter. Den teologien som kalles trosforkynnelse eller herlighetsteologi, er en sentral faktor for identifikasjonsfelleskapet til de mange forskjellige menighetene. Opprinnelsen av denne teologien blir av flere av bevegelsens tilhengere kreditert til den amerikanske predikanten Kenneth E. Hagin, som ofte refereres til som «father of the Faith movement». Selv hadde Hagin bakgrunn fra den amerikanske pinsebevegelsen Assemblies of God og Post-World War II Healing Movement. Lie viser til Kjell Olav Sannes, professor ved Det Teologiske Menighetsfakultetet, som identifiserer bevegelsen ved å hevde at den er bestående av «forkynnere og menigheter som i samsvar med Kenneth E. Hagins lære hevder at alle troende har rett på og kan oppnå helse og all annen velsignelse, og som selv oppfatter seg som tilhørende trosbevegelsen» (Lie 2011: 480). Selv om Hagin ofte blir ikledd rollen som bevegelsens grunnlegger, hevder Lie at dette er en feilaktig titulering, noe som også Hanegraaff er enig i. Både Lie og Hanegraaff mener at den grunnleggende læremessige forståelsen som Hagin blir kreditert, har han hentet fra landsmannen Essek William Kenyon. Lie har selv skrevet en hovedfagsavhandling om Kenyon. De hevder her at Hagin har plagiert store deler av Kenyons lære, uten å kreditere sistnevnte. Hanegraaff skriver følgende om tiltalen: «Hagin has responded «by claiming that the Holy Spirit gave him the same words as Kenyon without his having prior

knowledge of the sources» (Hanegraaff 1997: 332). Ifølge Lie og Hanegraaff er det dermed korrekt å kreditere den læremessige forståelsen til trosbevegelsen til Kenyon, men samtidig er begge enige om at det var Hagin som populariserte læren (Lie 2011: 480). Hanegraaff gjør også rede for andre nevneverdige predikanter som har vært sentrale for oppblomstringen til den amerikanske trosbevegelsen, blant disse er Kenneth Copeland, Benny Hinn, Jerry Savelle og flere (Hanegraaf 1997: 33-38).

Videre så fortsetter Lie å gå omfattende i dybden på opphavet til Kenyons lære, som har bakgrunn i den amerikanske Faith Cure bevegelsen, hvor han ble introdusert for troshelbredelse. Et fenomen Lie sporer helt tilbake til kvekergrunnleggeren George Fox sitt besøk til USA i 1672, hvor det angivelig var dusinvis av helbredelser og en oppvekkelse fra de døde. Lie mener derimot at katalysatorene for den amerikanske Faith Cure bevegelsen har et europeisk opphav, gjennom tyskeren Johann Cristoph Blumhardt og sveitseren Dorothea Trudel, som på midten av 1800-tallet praktiserte troshelbredelse, samt videreførte og populariserte fenomenet (Lie 2011: 465).

Jeg skrev innledningsvis i denne delen av oppgaven at jeg plasserer Aril Edvardsen et sted mellom pinse- og trosbevegelsen. Jeg vil nå begrunne denne plasseringen. Jeg vil da først være klar på at Edvardsen ikke er en del av trosbevegelsen. Lie forteller at han har derimot vært en katalysator for fremveksten til bevegelsen i Norge. Dette i form av at Sarons Dal ble en plattform hvor pinsevenner og karismatikere møttes, og amerikanske trosforkynnere holdt vekkesmøter her. Flere av de som skulle bli den norske trosbevegelsens mest sentrale predikanter, for eksempel Åge Åleskjær, Hans Bratterud, Kjell Hartorp og Jan Hanvold, var i en periode bibelskolelver og ansatte ved Sarons Dal. Edvardsens forlag, Logos forlag, samt mirakelbladet *Troens Bevis*, var tidlig ute med å oversette litteratur fra de amerikanske trosforkynnerne, som fikk en stor utbredelse i det norske vekkeskristne landskapet (Lie 2011: 490-491).

I norsk sammenheng, mener Lie at trosbevegelsen kan deles inn i to forskjellige fløyer. Her påpeker han at de to pastorene, Åge Åleskjær og Enevald Flåten, har vært de to mest toneangivende for hver sin side. Åleskjær grunnla menigheten Grorud Kristne Senter i 1985 (senere Oslo Kristne Senter, OKS), samt en bibelskole i regi av menigheten, etter å ha studert ved Kenneth E. Hagins bibelskole Rhema Bible Training Center i Tulsa, USA (Lie 2011: 513). Bibelskolen til Åleskjær og OKS, var ikke den første bibelskolen i Norge som underviste

troforkynnelsen, dette krediterer Lie til Hanvold, som grunnla bibelskolen Ny Visjon bibelskole og konferansesenter i Drøbak året før. Hanvolds bibelskole overlevde derimot kun i fire år, før Hanvold måtte legge ned virksomheten etter å ha gått personlig konkurs (Lie 2011: 514). Flåten, på sin side, gikk på den svenske pastoren Ulf Ekman sin bibelskole, Livets Ord i Uppsala, som tilhørte menigheten med samme navn. Lie forteller at i tillegg til to år på Ekmans bibelskole, hadde Flåten en femårig utdanning ved Ansgarskolen. Ifølge Lie, er Ekman «uten tvil Skandinavias mest markante troforkynner». Når Flåten var ferdig med det andre året på Livets Ord i Uppsala, flyttet han til Bergen og grunnla menigheten Livets Ord Bergen, som skiftet navn til Levende Ord Bergen i 1994 (Lie 2011: 516).

Årsaken for at det oppstå to forskjellige fløyer innen den norske trosbevegelsen, forklarer Lie først og fremst med at Flåten og Levende Ord Bergen ble medlemmer i Trosrörelsens Predikantorganisation som ble stiftet av Ekman i 1991. Videre viser Lie til en uttalelse fra Åleskjær, som forteller at spenningen mellom de to fløyene kommer blant annet også av læremessige forskjeller, da særlig demonstro, barnsnødsbønn, krigstunger og den autoritære lederstilen som Flåten og Ekman praktiserte. Det var også en faktor at Åleskjær var uenig at de forskjellige menighetene skulle være underlagt en overordnet organisasjon (Lie 2011: 517).

På sin høyde, var Levende Ord Bergen, Norges største frikirkelige menighet, med om lag 3000 medlemmer. Dette endret seg drastisk i 2006, da Flåten ble tvunget til å gå av som pastor og leder for menigheten etter en lengre periode med indre konflikt, som dreide seg hovedsakelig om Flåtens autorative lederstil. I kjølvannet av konflikten, halverte medlemstallet seg og menigheten skiftet navn til Credokirken. Enevald Flåten døde den 10.01.2023 (Vårt Land 18.01.2023).

Åge Åleskjær gikk av med pensjon i 2012, og sønnen Thomas Åleskjær overtok deretter virksomheten og rollen som hovedpastor. OKS har i dag om lag 3000 medlemmer, fordelt på syv ulike menigheter rund om i landet. Til *Vårt Land* svarer Thomas Åleskjær på om hva han synes om at han «ble den uformelle lederen av trosbevegelsen i Norge», med: «Jeg likte aldri det ordet. I dag er det forresten nesten ikke noe igjen i Norge av det som ble kalt trosbevegelsen. Vi er en del av den pinsekarismatiske familien, men for meg holder det å være kristen» (Vårt Land 14.07.2016).

Det er tydelig her at Thomas Åleskjær tar avstand fra trosbevegelsen. Om dette er et forsøk på å unngå den eventuelle stigmatiserende effekten denne tilhørigheten kan medbringe, eller om OKS i realiteten faktisk har forlatt sin trosforkynnelse, er ikke noe jeg tar stilling til i denne oppgaven. Det ville derimot være interessant for videre forskning om trosbevegelsen, å undersøke dette nærmere. Jeg vil uansett argumentere imot Thomas Åleskjærs påstand, om at det nesten ikke er noe igjen av det som ble kalt trosbevegelsen i Norge. Jeg vil påstå at bevegelsen fremdeles eksisterer, og har en stor påvirkningskraft gjennom Jan Hanvold og Visjon Norge. Jeg skal komme tilbake til Hanvold senere i oppgaven.

5. Aril Edvardsen.

Jeg skal nå undersøke hvordan Aril Edvardsen har fortalt at han forstått og praktisert sin autoritet. I metodedelen har jeg allerede fortalt hvilke kontekstorienterte spørsmål jeg skal svare på, der har jeg også tatt høyde for forholdet mellom forfatterne av livsskildringene og Edvardsen.

Aril Snorre Edvardsen ble født i Kvinesdal den 15. november 1938. Foreldrene hans, Kåre Edvardsen og Astri Svindland, fikk to barn sammen, Aril og lillebroren Eivin. Sammen med konen Kari Edvardsen, fikk de tre barn sammen. Ifølge biografien om Edvardsen fra 1984, skrevet av den amerikanske pinsevennen Madaleine Harris, vokste han opp i et kristent hjem, men hans mor var bare en moderat kristen, det var hans far og bestemoren på farsiden, som lærte ham om Gud og Jesus i en ung alder (Harris 1984: 32).

I sin bok om sentrale ledere innen pinsebevegelsen og karismatiske bevegelser i Norge, beskriver den kristne forskeren Geir Lie, Edvardsen som en evangelist, kampanjeforkynner og grunder. Videre forteller Lie at Edvardsen opplevde frelse i 1956, og sluttet seg etter hvert til en lokal pinsemenighet. Deretter startet han som omreisende evangelist. Ifølge Lie, hevdet Edvardsen selv å ha fått et mandat fra Gud, hvor han fikk i oppgave å drive evangelisering med hele verden som sin misjonsmark (Lie 2007: 29).

I den selverklærte historieboka, som tar for seg Edvardsens virksomhet som evangelist, skriver hans nære medarbeider, Harald Mydland, blant annet om Edvardsens mange virksomheter (Mydland 2004: 222-231). Mydland peker ut disse virksomhetene som de mest fremskutte: Troens Bevis Verdens Evangelisering (TBVE), mirakelbladet *Troens Bevis* (TB), Innfødt Evangelist Misjon (IEM), de årlige sommerstevnene i Sarons Dal, Troens Bevis Bibel og Misjons Institutt (TBBMI), brevkurset Evig Liv, Norsk Evangelist Misjon (NEM), og Miracle som er navnet på både radio- og TV-programmet. Han har også skrevet 50 bøker, og gitt dem ut gjennom Logos Forlag, som er hans eget forlag. Mydland forteller at Edvardsen i perioden 1962-2003 har vært på til sammen 117 misjonsreiser til utlandet, over Europa, Midtøsten, Afrika, Asia, Sovjetunionen og Russland, og Sør-Amerika, altså stort sett over hele verden, med unntak av Nord-Amerika (Mydland 2004: 233).

Edwardsen forteller selv i Mydlands bok at hans virksomhet gjennom TBVE ikke er en egen selvstendig menighet, men nærmere et tilbud, som andre menigheter kan benytte seg av. Han beskriver det slik:

Både jeg og det Troens Bevis står for, har alltid arbeidet gjennom lokale menigheter, både pinsemenigheter og andre evangeliske menigheter. Troens Bevis er en misjonsstiftelse som ikke bygger på medlemskap, men er et tilbud til lokalmenighetene, og jeg er en evangelist som samarbeider med lokalmenighetene (Mydland 2004: 106).

I 2007 skrev mirakelbladet *Troens Bevis* at Edwardsen overlot virksomheten til sin sønn Rune Edwardsen. Edwardsen konstaterer her at sønnen Rune ikke overtok virksomheten på det grunnlag av at han er hans sønn, og sier:

Dette har jeg ikke gjort med Rune fordi han er min sønn, men på grunn av den tjenesten og salvelse som Gud har overøst hans liv (Troens Bevis 09.01.2007).

Aril Edwardsen døde, 69 år gammel, etter å ha slitt med hjerteproblemer gjennom flere år. (Vårt Land 06.09.2008)

5.1 Endringer hos Edwardsen.

I sin masteroppgave i kristendomskunnskap fra 2006 har Ingeborg Moi analysert hvordan Edwardsen har forandret innholdet i sin forkynnelse. Her har hun analysert bøkene som Edwardsen selv har utgitt, og hun har også hørt på kassetter hvor han taler. Disse strekker seg i en periode fra 1968 til 2002. Moi skriver selv at en stor motivasjonsfaktor for å skrive en masteroppgave om Edwardsen, er at hun er selv født og oppvokst i Kvinesdal, og at Edwardsen var hennes nærmeste nabo. Hun deltok også på flere sommerstevner i Sarons dal. Moi påpeker samtidig at selv om hun vokste opp på innsiden av dette religiøse miljøet, så er hun nå kritisk til Edwardsens teologi (Moi 2006: 13).

Moi trekker frem tydelige endringer i innholdet i forkynnelsene fra 1968 til 2002. Hun påpeker at det har vært betydelige endringer i Edwardsens holdninger overfor andre trossamfunn, hvor han tidlig i karrieren var kritisk, men ble senere mer akseptabel og inkluderende. Det som hun vektlegger mest er hvordan Edwardsen har endret forkynnelsen om gudsbildet og fortapelsesforestillingen. I starten av sin karriere som forkynner var Edwardsen mer radikal på disse to punktene. Det var et større fokus på synd, straff og nåde, fremfor kjærlighet og omsorg. Det var trusler om et helvete som minnet om Dantes Inferno

hvor synderne og de ufrelste/fracfalne ville havne. Dermed ble det da lagt et press på enkeltindivider hvor moralsk frafallelse ville føre personen til helvete, og det eneste som kunne hindre dette var å godta Jesus inn i livet deres og leve syndefritt. Moi skriver «Det er altså ikke Guds kjærlighet, men angsten for helvete som skal vekke folk til omvendelse» (Moi 2006: 58). Når gudsbildet består av en Gud som en suveren straffeeksekutør, hvor han ene og alene bestemmer den doble utgangen mellom himmel og helvete, mener Moi at det har en vesentlig betydning for Edwardsens forestilling om fortapelse. Denne sammenhengen går begge veier, hvor fortapelsesforestillingen vil også kunne forklare gudsbildet (Moi 2006: 61).

Moi sin analyse viser også at Edwardsen i sin senere forkynnelse fremdeles taler om fortapelse og frelse, men at det har endret seg. Det som har endret seg er hvor mye fokus som er rettet opp mot dette, og at det «blir pakket inn». Hvor gudsbildet før bestod av et opphøyd vesen som skulle true med dom og straff, har det i senere tid blitt en mer human Gud som fokuserer på nestekjærlighet og omsorg. Fortapelsesforestillingen har også endret seg. Fra at Edwardsen snakket hyppig om at det var kun de frelste som kunne komme til himmelen og at de ufrelste ville komme til helvete, noe som Moi kaller dobbel utgang. Til at i sin senere forkynnelse talte Edwardsen fremdeles om dobbel utgang, men forskjellen var at det senere ble fokusert mer på de frelste og himmelen. Da ble de ufrelste og helvete «pakket inn» i et bakteppe som man måtte tenke seg frem til (Moi 2006: 63). Her viser også Moi sin undersøkelse til et unntak i Edwardsens forkynnelse som hun selv ble overrasket over. På enkelte punkter var det ikke stor forskjell på forkynnelsen overfor muslimer. I dette tilfellet ble den tradisjonelle strenge tolkningen av den dobbelte utgangen som vi ser fra Sarons Dal på 60-tallet ivaretatt (Moi 2006: 64)

Videre viser Moi til et forskningsprosjekt, ledet av religions sosiologen Pål Repstad, ved navn *Gud på Sørlandet- mer venn og mindre allmektig?* Prosjektet går ut på å spore endringer i religiøse forestillinger. Her viser hun til at det er en sammenheng med Edwardsen sine endringer i sin forkynnelse, med den sosiale konteksten i resten av det religiøse landskapet. Noe som peker på at Edwardsen har tilpasset sin teologi etter datidens holdninger overfor religiøse forestillinger (Moi 2006: 66). Dette har også påvirket Edwardsens politiske holdninger. Moi skriver videre at Edwardsen fikk med seg sine tilhengere på 60-tallet til å bli med i Kristelig Folkeparti. Bakgrunnen for dette var at partiet støttet hjertesaker for Edwardsen, som var imot fri abort og porno. Dette, i likhet med Edwardsens teologi, endret

seg i hans siste år. Når kampen mot fri abort og porno var så godt som tapt, søkte Edvardsen og hans tilhengere seg til arbeiderbevegelsen. Nå var det kampen mot forskjells- og fattigdoms-Norge som Edvardsen mente det var viktig å fokusere på (Moi 2006: 65).

5.2 Mirakler og åpenbaringer.

Madaleine Harris skriver at Edvardsen har gjennom hele sitt liv har opplevd å ha mottatt visjoner og hatt samtaler med Gud. Det startet allerede da han var en ung gutt. De to første tilfellene forteller han om i Harris sin biografi. Der forteller han selv at begge disse to fant sted ved en stein i hagen i hans barndomshjem. På forhånd hadde hans far Kåre Edvardsen fortalt ham om alle de fortapte ufrelste menneskene i verden. Den første beskriver Edvardsen slik:

Plutselig så jeg tusenvis av mennesker som kom imot meg. De hadde ulik hudfarge, og det var som om de kom fra alle folkeslag. Det er verdens befolkning som går forbi meg, tenkte jeg, og en dag må jeg fortelle dem om Jesus (Harris 1986: 32).

Han forteller videre at han hadde denne visjonen flere ganger. Den andre visjonen forteller han at han opplevde under den andre verdenskrig. Hans far hadde fortalt ham om at Jesus en dag skulle komme tilbake og bringe fred i verden. Edvardsen beskriver videre:

En dag lå jeg på steinen min med ansiktet ned og tenkte på alt dette. Da var det som om jeg så denne kjærlighetsfulle mannen komme ned fra himmelen. Han tok meg opp og bar meg ut av denne kampfylte verden og inn i sitt eget vakre og fredfylte Rike (Harris 1986: 33).

En viktig ting jeg vil påpeke her, er at Edvardsen allerede har blitt fortalt om de fortapte menneskene, Gud og Jesus, av sin far og bestemor.

Harris forteller at i ungdomsårene, så hadde Edvardsen et ambivalent forhold til religion og kristendommen spesielt. I hovedsak var det kristendommens syn på synd som Edvardsen hadde problemer med. I det kristne miljøet som Edvardsen vokste opp i på denne tiden, ble aktiviteter som kino, dans og musikk som ikke var i samsvar med kristne verdier ansett som synd. Uheldigvis for Edvardsen så var det disse aktivitetene han likte best på dette tidspunktet. Samtidig hadde han allerede dannet seg et bilde og forhold til Jesus og Gud. Han trodde at han kunne ha et personlig forhold til Jesus, uten å knytte seg til en kristen menighet, hvor han måtte slutte med sine favorittaktiviteter (Harris 1986: 47).

Harris forteller videre at dette ambivalente religionssynet fortsatte en stund til, helt til Edvardsen deltok på sitt første vekkelsermøte. Når han og konen Kari skulle få sitt første barn, delte de føderom med et annet par. Mannen i paret var pinsevennen Andreas Øksendal. Sammen med Øksendal, gikk de to på et vekkelsermøte i Flekkefjord, hvor predikantene Thor Sørli og Tom Erlandsen forkynte. Under møtet, når Sørli forkynner, opplever Edvardsen for første gang at noen forteller om den samme Jesus som han selv husker å ha opplevd når han som et lite barn også hadde en visjon. Senere, når møtet var ferdig, fikk Edvardsen komme frem til de to predikantene. Her forteller Harris om Edvardsens beskrivelse om hvordan han opplevde å bli frelst og åndsdøpt. Han beskriver det med at han knelte, og at de la hendene deres på skuldrene hans, og fikk han til å gjengi en bønn som de sa: «Gud, tilgi meg mine synder». Under denne bønnen forteller Edvardsen at han fikk en visjon, hvor han så et fjell med søppel og andre forferdelige ting. Bak dette fjellet med søppel forteller han at han så Gud. Edvardsen fortsetter beskrivelsen med at han da ropte ut høyt: «Jesus av Nasaret, jeg kommer til deg! Tilgi meg alle mine synder. Ta vekk dette fjellet! Jeg gir meg helt til deg». Videre beskriver han at fjellet forsvant og at: «En herlighet som av tusen lyskastere feiet gjennom meg. Guds kjærlighet i Jesus Kristus strømmet som en foss inn i hodet mitt og fylte hele mitt vesen». (Harris 1986: 77-79)

Disse visjonene og samtalene med Gud dukker opp jevnlig og ofte i biografien til Harris om Edvardsen. En fellesnevner er at de alltid kommer når Edvardsen står ved et veiskille, og han må ta en avgjørelse eller at han trenger veiledning. De kommer også alltid som et svar på Edvardsens bønner, hvor han spør om veiledning til å ta en avgjørelse eller hjelp i form av økonomisk støtte. Det varierer om svarene fra Gud som Edvardsen mottar, kommer umiddelbart, etter flere dager eller uker med bønn. Et godt eksempel på dette er når Edvardsen sliter med å finne ut av hva målet med hans evangelisering skal være. Harris forteller at Edvardsen i 1960, tok ut en permisjon på seks måneder fra meieriet han jobbet på i Kvinesdal. Formålet med permisjonen var at Edvardsen skulle finne ut hvilken oppgave det var Gud hadde kalt ham til. Edvardsen beskriver at disse månedene var en skikkelig hard prøve for ham, hvor dagene var fylt opp med bønn og faste, og han sammenligner det med en ørkenvandring. Til slutt, når denne permisjonsperioden kom til en ende, så forteller Harris at Edvardsen endelig fikk visjonen han ventet på. Under et vekkelsermøte i Hauge og Dalane beskriver Edvardsen at han under en bønn, opplevde at rommet ble fylt med Guds nærvær

så sterkt at han måtte legge seg på magen og med ansiktet ned. Her opplevde han at en stemme talte til ham, og forteller: «Din livsoppgave skal være verdensvid evangelisering gjennom nasjonale kirker og nasjonale vitner!» (Harris 1986: 118) Denne visjonen som Edvardsen angivelig mottar fra Gud, er grunnlaget for at han har et selverklært mandat gitt fra Gud, og det skal bli toneangivende for hele hans karriere som forkynner.

Det er flere eksempler på hvordan disse visjonene og åpenbaringene som Edvardsen forteller om i Harris sin biografi, alltid kommer når Edvardsen trenger det mest. Når han må finne en eiendom til å utvide lokalene til TBVE, beskriver Edvardsen en drøm hvor han mener Gud viste ham stedet hvor Sarons Dal skulle ligge (Harris 1986: 148). Et annet er hvordan han mottar penger til å fortsette misjonseventyret sitt. Her forteller Harris om når Edvardsen plutselig finner penger i jakkelommen sin, akkurat etter han har bedd om penger til kunne fortsette visjonen om verdensevangelisering (Harris 1986: 130). Disse eksemplene viser at Edvardsen opplever belønninger som et bevis på at han har bestått prøvelsene fra Gud. Hver gang det går dårlig, og det ser håpløst ut, så er det Gud som tester Edvardsen, og hver gang det går bra, og ordner seg, har Edvardsen bestått testen. Slik Edvardsen forteller om det i Harris sin bok, handler ikke slike hendelser om flaks og uflaks, men nærmere velsignelse og straff.

Midt i striden med pinsebevegelsen, som jeg skal snakke mer om senere, kan vi også her se i Harris sin bok at Edvardsen viser til en visjon. Harris forteller om en kveld da Edvardsen var i bønn, og Gud talte til ham:

Aril, vær ikke opptatt med organisasjonen, bygningene og dalen. Jeg kan gi deg det mangedobbelte tilbake. Vær bare opptatt med din frihet til å lyde meg og gjøre nøyaktig det jeg hver gang ber deg gjøre (Harris 1986: 164).

Jeg vil poengtere at når Edvardsen her begrunner at sine beslutninger er veiledet av «Guds vilje», presenterer han også bevisst eller ubevisst, motpartens argumenter til å være imot «Guds vilje». Dermed underbygger han sin egen autoritet, og skaper mistillit hos pinsebevegelsens autoritet. Et annet eksempel på at Edvardsen benytter seg av «Guds vilje» for å underbygge sin egen autoritet, i Harris sin bok, er fra et korstog han holdt i Indonesia. Her forteller Harris om et vekkelsesmøte Edvardsen skulle holde, hvor noen heksedoktorer hadde i forkant, forbannet vekkelsesmøtet. Edvardsen beskriver her at denne forbannelsen

førte med seg det kraftigste regnværet han hadde opplevd. Før møtet startet, ba Edvardsen Gud om å stoppe regnværet. Rett før møtet startet, så stoppet regnværet. Harris forteller at Edvardsen forklarer dette med at hans Gud er sterkere og mektigere enn heksedoktorene sine guder. Videre skriver Harris at Edvardsen forteller:

På slutten av møtet minnet jeg folket om at Gud hadde stoppet regnet, og at det ikke lenger burde herske tvil om hvem som var sterkest, Jesus eller heksedoktorene (Harris 1986: 190).

Når vi ser på dette eksemplet, bruker Edvardsen, også her, «Guds vilje» til å forsvare og underbygge autoriteten i sitt eget arbeid. Samtidig som han skaper mistillit til en annen religiøs gruppe.

Ved noen anledninger i Harris sin biografi om Edvardsen, presenteres det også noen visjoner som er veldig spesifikke. Harris forteller om en visjon Edvardsen mottok, hvor han ble fortalt av Gud hvordan satellitter ville endre misjonsvirksomheten hans. Her sammenligner Edvardsen en drøm han hadde med et vers fra bibelen, og viser til kapittel 14, vers 14, i åpenbaringene:

Da så jeg en hvit sky, og på skyen satt en som lignet en menneskesønn. Han hadde en krone av gul på hodet og en skarp sigd i hånden. Og en annen engel kom ut fra templet og ropte med høy røst til ham som satt på skyen: «Sving sigden og høst inn! For det er høsttid, og jordens grøde er fullmoden (Harris 1986: 211).

Harris forteller videre at Edvardsen lurte på hva denne sigden betydde, og han fikk øyeblikkelig en visjon om at sigden var en satellitt. Edvardsen lurte videre på hva som da ville skje med radioprogrammene og fikk igjen et svar umiddelbart:

Selvsagt, er radioen fremdeles effektiv. Den er det mest effektive akkurat nå fordi nesten alle har transistorradio. Men husk at når først fjernsynet kommer, kommer det raskt. Slik har det vært i Vesten, og slik vil det også bli i resten av verden (Harris 1986: 211).

Videre forteller Harris at Edvardsen blir fortalt av Gud at monopolene for massemedia vil også falle i Norge, slik som det har gjort i USA. Det er denne angivelige dialogen med Gud, som gjorde at Edvardsen bestemte seg for å satse på teleevangelisering. Det jeg ønsker å få frem med disse eksemplene, er at noen av visjonene som Edvardsen mottar i Harris sin bok, er veldig spesifikt rettet inn mot den spesifikke virksomheten som Edvardsen driver med i

akkurat det øyeblikket. I motsetning til visjonen han mottok i Hauge i Dalane, etterlater ikke disse visjonene noe rom for tolkning, de forteller mer detaljert hva Edvardsen skal gjøre.

Når Harris forteller om Edvardsen sin praksis innen teleevangelisering, er det viktig å få frem at han ikke bryr seg så mye om hva andre kristne tenker om programmene. Harris forklarer at Edvardsen er opptatt av at programmene ikke nødvendigvis skal fange oppmerksomheten til personer som allerede er kristne, men personer som evangeliet ikke har nådd ut til enda. Når Edvardsen skulle starte virksomheten sin innenfor radio, med radioprogrammet Miracle, forteller Harris at han ansatte en amerikansk mediekonsulent, Paul McClendon, som tidligere hadde jobbet for store kristne organisasjoner i USA. McClendon foreslo her overfor Edvardsen at hvis han skulle lykkes innenfor dette mediet, så måtte det religiøse budskapet tones ned og pakkes inn. Innslag med sanger av artister som var populære innen den sekulære populærkulturen, og samtidig var passende med kristne verdier, var en måte de kunne lokke seerne uten at de ble skremt eller ukomfortable av det kristne budskapet. Harris forteller at Edvardsen synes det er åpenbart at ufrelste ikke ønsker å bli frelst av en fremmed pastor øyeblikkelig, han mener dette fører til at de går i forsvarsposisjon. Videre forteller Harris at Edvardsen mener det er viktig å gi dem et «agn» for å fange oppmerksomheten deres, og så senere introdusere en gjest som kan fortelle hvordan Jesus forvandlet livet sitt (Harris 1986: 216-217).

Harris hevder at en lignende fremgangsmåte ble brukt når Edvardsen skulle starte med virksomhet innen TV. Her var strategien til Edvardsen å «gjennomsyre de sekulære mediene, og ikke bygge opp kristne stasjoner». Harris forteller at Edvardsen så at det ville dukke opp et stort behov for TV-program når kringkastingsmonopolet ble opphevet. Dermed var planen til Edvardsen å fylle opp dette vakuemet med alle typer kristne og nøytrale program, aktuelle kommentarprogram med et kristent perspektiv, underholdningsprogram, temaprogram, intervjuer, og såpeoperaer med solid verdiforankring. (Harris 1986: 230)

5.3 Bibelvers.

Edvardsen refererer ofte til bibelvers. Hovedsakelig i Harris og Mydlands livsskildringer, men også i en mindre grad i Rems. Dette gjør han i flere sammenhenger, men som oftest er det for å trekke en sammenligning fra hans eget liv og virksomhet, med bibelen. Det er flere eksempler som jeg kan vise til, hvor Edvardsen viser til bibelvers, jeg har valgt ut to. Det første blir brukt for å poengtere viktigheten med misjon, Mydland forteller:

I denne tiden minner Aril igjen om at vi kristne, både i skrift og tale, «må oppleve vårt Gilgal og velte av oss skammen» (Josva 5:9). «Det er en stor skam for oss kristne, enten vi er gamle eller unge at Coca Cola, Singer symaskiner og japanske klokker og batteriradioer, har nådd tusener av landsbyer som evangeliet om Jesus aldri har nådd» (Mydland 2004: 175).

Det andre eksempelet er også fra Mydlands livsskildring. Her forteller han om når Edvardsen og TBVE fikk en avtale, som ga dem tillatelse til å sende på en arabisk tv-kanal. Mydland forteller at dette hadde Edvardsen ventet på i lengre tid, og endelig fikk han det til, han skriver:

Arils visjon om satellittevanglisering som morgendagens evanglisering begynner nå for alvor å ta form. «Alt kjød skal se Guds frelse» (Luk 3:4-6). Med brevkurs som oppfølging fra Egypt, Russland, Norge og andre land, kan nå tusener ledes inn i himmelen. Aril betrakter satellittevangliseringen som en direkte oppfyllelse av Åpenbaringen 14:6, om budbæreren i himmelrommet som forkynner evangeliet på mange språk samtidig (Mydland 2004: 181).

Jeg vil her påpeke at en slik bruk av bibelsitater kan bidra til å skape tillit, eller underbygge autoriteten til personen, og poenget som personen forsøker å få frem. En annen funksjon som henvisninger til bibelsitater kan ha, er at det styrker fremstillingen av enten personen som skriver livsskildringen, eller personen den handler om, eller begge deler, som en bibelkyndig person.

5.4 Demonutdrivelse.

Geir Lie skriver om begrepet demonologi og beskriver det som læren om Satan og demonene. I Norge ble den første demondebatten i det vekkelseskristne miljøet holdt i 1956. Videre forteller Lie at dette fenomenet ikke har fått et stort fokus blant pinsevenner i Norge og i andre karismatiske miljøer, med unntak på misjonsmarken. Innen trosbevegelsen har det riktignok blitt benyttet «autoritative befalinger av Satan og demoner om å «slippe taket» i den hensikt å utfri mennesker fra konkret sykdom eller lidelse». Slike autoritative befalinger er kjent som demonutdrivelse eller eksorsisme (Lie 2007: 25). Jeg skal nå vise hvordan demonutdrivelse blir fremstilt i livsskildringene om Edvardsen.

Forfatteren Håvard Rem, som har skrevet et portrett av Edvardsen, viser til en demonutdrivelse som Edvardsen beskriver i sin dagbok som fant sted i India på 1970-tallet. I dagboken som Rem viser til, beskriver Edvardsen en hendelse som fant sted under et av hans møter, hvor en ung kvinne er besatt av en demon, og at han foretar en

demonutdrivelse. Her tar jeg ikke med hele beskrivelsen av hendelsen, men velger kun å ta med slutten. Edvardsen beskriver det slik:

Jeg står med foldede hender, roper ordene over den skrekkslagne forsamlingen. Kvinnen kaster seg over ende, skriker og uler. Hun skjelver over hele kroppen, skjærer grimaser, fråden står om den smale, blåfiolette munnen. Så med ett faller hun til ro. Reiser seg opp. Kommer stille fram til meg på talerstolen. Folder hendene i bønn (Rem 2004: 159).

Her tar ikke Rem stilling til om dette virkelig skjedde eller ikke, men viser bare til et utdrag fra Edvardsens dagbøker. Videre forteller Rem at han selv kan huske et minne fra da han var en liten gutt, på et av sommerstevnene i Sarons Dal, på slutten av 60-tallet, hvor han selv var vitne til det som angivelig var en demonutdrivelse. Rem beskriver at han så fire-fem predikanter, hvor Edvardsen var en av disse, stå i en sirkel rundt en ung jente i slutten av tenårene. Predikantene utførte en demonutdrivelse på den unge jenten. Rem sammenligner skrikene og ansiktsuttrykkene hennes med det samme kvinner har under fødsel og samleie. Her tar han også ikke stilling til hvorvidt dette var ekte eller ikke, men beskriver bare det han var vitne til. (Rem 2004: 162-164)

Jeg vil også dra frem et eksempel på en demonutdrivelse fra Harald Mydland sin bok. Lignende som Rems beskrivelse fra Edvardsens dagbok nevnt ovenfor, er eksempelet fra Mydlands bok også fra India, denne fra 1969. Mydland forteller om et utdrag fra *Troens Bevis* fra 1969, skrevet av en George Sastry, lederen for Indian Christian Fellowship Churches. Sastry beskriver i Mydlands bok:

En ung kvinne kom fram og fortalte at hun var demonbesatt. Evangelist Aril Edvardsen la hendene på henne i Jesu kraft, og truet Satans makter. Og Halleluja, Jesus har makten. Ingen djevel kan stå seg mot hans kraft. Kvinnen takket og priset Gud etterpå for utfrielsen. (Mydland 2004: 59)

I motsetning til Rem, så blir ikke beskrivelsen som Mydland har valgt ut, presentert som en observasjon. Mydland forteller om en hendelse, som ifølge ham, faktisk skjedde. Dette var ikke det eneste tilfellet av demonutdrivelse fra Mydlands bok, det fortelles om slike hendelser flere ganger. Formålet mitt ved å vise til disse fortellingene om demonutdrivelse, er at fenomenet demonutdrivelse var ikke noe som skjedde bare en sjelden gang, under Edvardsens vekkelsesmøter, men var ganske vanlig og normalt. Jeg valgte også å bruke

eksempler fra forskjellige bøker, for å vise at slike hendelser som demonutdrivelse kan bli fremstilt annerledes ut ifra hvilken bok man leser.

5.5 Helbredelse.

Geir Lie skriver at fenomenet helbredelse ved bønn eller troshelbredelse har sine røtter fra amerikansk helbredelsesvekkelse på midten av 1800-tallet. Videre forteller Lie at fenomenet ble plukket opp og ble en vanlig praksis hos den amerikanske pinsebevegelsen rundt århundreskiftet. Lie viser til flere kjente personer som har vært sentrale i fremveksten av dette fenomenet, blant disse er E.W. Kenyon (f.1867), William M. Branham (f.1909), Gordon Lindsay (f.1906), Oral Roberts (f.1918), Kenneth E. Hagin (f.1917) og T.L. Osborn (f.1923). Lie skriver at troshelbredelse ble også frimodig forkynt i norske pinesammenhenger. Ifølge Lie har Edvardsen hatt en sentral rolle i norsk sammenheng ved å introdusere norske pinsevenner og karismatikere for amerikanske helbredelsesforkynnere og trosforkynnere. Gjennom virksomheten til Edvardsen i Sarons Dal, forteller Lie at flere av disse har deltatt som gjestetalere under sommerstevnene, og deres litteratur har blitt eksponert gjennom Edvardsens mirakelblad *Troens Bevis*. Edvardsen har også oversatt flere amerikanske bøker som tar for seg troshelbredelse, og utgitt dem gjennom Logos Forlag, blant disse er T.L. Osborns *Healing the sick* (Lie 2007: 71-72). Jeg skal nå vise hvordan dette fenomenet blir fremstilt i livsskildringene om Edvardsen.

Mydland skriver om hvordan Edvardsen forteller om når han var vitne til «The Voice of Healing» stevnet i Oslo, sommeren 1961. Ifølge Mydland, hevdet Edvardsen at dette stevnet var et øyeblikk han aldri kom til å glemme. Edvardsen beskriver i Mydlands bok: «Døve personer som fikk hørselen tilbake, blinde fikk synet sitt tilbake, krøplinger kunne kaste krykkene sine og de som satt i rullestol kunne reise seg» (Mydland 2004: 18). Dette var noe som skulle sette preg på Edvardsens møtekampanjer fremover. Nå var det ikke bare åndsdåp med tungetale og frelse deltakerne kunne oppleve, men også helbredelse av skader og sykdommer. Når vi ser på de senere møtekampanjene Mydland rapporterer om, det samme året, kan vi se at det har allerede blitt vanlig at folk blir helbredet under Edvardsens forkynnelse (Mydland 2004: 19).

Selv om dette var første gang Edvardsen var vitne til helbredelse, så har han ifølge Rem, allerede fått ideen om å starte mirakelbladet *Troens Bevis*. Rem viser til et utdrag fra Edvardsens dagbok fra den 13. mars, samme år: «Tenker å starte et mirakelblad. Jesus vil

forsørge alt» (Rem 2004: 147). Denne ideen hevder Rem at Edvardsen fikk fra amerikanske helbredelsesorienterte predikanter, mest nevneverdig er predikanten T.L. Osborn. Rem forteller at i mirakelbladet TB rapporterte Edvardsen om amerikanske predikanter som Oral Roberts, T.L. Osborn, William Branham og Morris Cerullo sine vekkelleskampanjer. Videre skriver Rem at Edvardsen også fikk tillatelse fra Osborn om å oversette boken *Healing the Sick*, som ble utgitt i USA i 1959, til norsk i 1963. Mydland skriver ikke i sin bok, om at Edvardsen har blitt inspirert av amerikanske predikanter til å gi ut et mirakelblad.

Mydland skriver at om sommeren 1992, ble Edvardsen utnevnt til æresdoktor (Honorary Doctor of Divine Degree) av Triune Biblical University i USA, for sin innsats i verdensmisjonen (Mydland 2004: 168). Et viktig punkt å få frem her, er at Rem forteller om at når Edvardsen er i utlandet på misjonskampanjer, så blir han ofte omtalt som dr. Aril Edvardsen. Selv om dokortittelen er bare fra et æresdoktorat, så forteller Rem at tittelen får en annen betydning i land som tilhører den «tredje verden», slik som lege og mirakeldoktor (Rem, 2004, s181). Senere i Rems bok, forteller han om en person han intervjuet i Pakistan. Denne personen hadde en skadet fot, og skulle delta på et møte hvor Edvardsen skulle tale. Noe av det første personen spurte om, var hvor doktoren er, og når han skulle komme (Rem 2004: 199). Jeg vil peke på at slik Rem beskriver hendelsen, så er det her åpenbart at personen har kommet til Edvardsens møte i håp om å bli helbredet av dr. Aril Edvardsen, mirakeldoktoren. Under Edvardsens møter kan syke deltakere, ifølge Mydland, bli friske fra en stor variasjon av sykdommer og skader. Jeg vil trekke frem et av tilfellene av helbredelse som skiller seg ut, som Mydland skriver om. Den skiller seg ut, med tanke på hvor stor funksjon helbredelsen har. Mydland skriver om et møte i Pakistan november 2000:

Lørdag kveld kommer en bestemor til plattformen og forteller at hennes barnebarn døde hjemme på torsdag. Hun bar det livløse barnet til møtet samme kveld, og løftet det opp under fellesbønnen for de syke. Da hun skulle gå hjem, ble det plutselig liv i babyen, som nå har vært frisk siden torsdag (Mydland 2004: 207).

Dette er det eneste tilfellet fra Mydlands bok, hvor en død person blir angivelig vekket til livet gjennom helbredelse. Jeg vil peke på at det er merkverdig at et så ekstraordinært mirakel, kun blir beskrevet med et lite avsnitt.

Det er imidlertid flere eksempler fra boken hvor personer blir helbredet fra alvorlige sykdommer og skader. Som oftest presenteres det av Mydland i referatene fra misjonsmøtene både nasjonalt og internasjonalt, slik:

Den første som blir helbredet er en ung kvinne som har vært lam. Hun springer omkring i vill ekstase og priser Gud. Deretter springer en mann opp med krykken over sitt hode. Han kommer løpende til plattformen, danser omkring og gir Gud ære. Slik fortsetter det: Blinde ser, døve hører og lamme går (Mydland 2004: 74).

I Mydland sin bok, forekommer helbredelser hele tiden. Helt fra 1961, etter Edwardsen var vitne til «Voice of healing» konferansen i Oslo, forekommer det tilfeller av helbredelse under Edwardsens misjonsmøter. Noe jeg finner merkelig, er at Mydland skriver mindre om tilfeller av helbredelser under norske møter etter 80-tallet. I de siste 20 årene av Edwardsens virksomhet, skriver nesten Mydland utelukkende bare om helbredelser i utlandet. Fra 1961 frem til starten av 80-tallet skriver Mydland om tilfeller av helbredelse som finner sted under norske møter, veldig ofte. Etter dette, frem til starten av 2000-tallet, er Mydlands referater om helbredelse under norske møter, mye sjeldnere. På møtene under misjonsreisene til utlandet, på den andre siden, så fortsetter Mydland å skrive om helbredelser som finner sted, veldig ofte.

5.6 Tungetale.

Lie beskriver tungetale som en «menneskelig ytring på et for taleren ukjent språk og forekommer både i religiøs og ikke-religiøs sammenheng». Det er særlig pinsebevegelsen og karismatiske bevegelser som har gjort tungetalen til en vanlig praksis i kristen sammenheng. Tungetalen ansees her både som en nådegave og noe den enkelttroende kan praktisere i privat bønn (bønnespråk). Lie forteller at i sammenheng med pinsebevegelsen, så oppfattes tungetale som hovedkriteriet for å kunne vite om en person har mottatt «dåpen i Den Hellige Ånd». Blant de pinsevennene og karismatikertroende som praktiserer tungetale, blir praksisen ansett som «direkte Gudsinspirert og enten et reelt jordisk språk eller et såkalt himmelsk språk». (Lie 2007: 187-188)

Første gang Mydland skriver om et tilfelle av tungetale under Edwardsens møter, finner sted i Molde på nyåret 1962. Han beskriver det slik:

Menigheten har opplevd en underfull fornøyelse, og den største Åndsutgytelsen i Molde by. I denne møteserien ble 18 venner døpt i Den Hellige Ånd med tunger som tegn (Mydland 2004: 20).

Mydland skriver også om et tilfelle som skjedde under en teltkampanje, sommeren det samme året. Denne gangen skriver han om det to ganger i samme rapport, nesten rett etter hverandre.

Den første:

Den trosfriske forkynnelsen vi fikk under møtene hadde sin store virkning. Sjeler kom til Kristus og ble frelst, og en del ble Ånds døpt med tungene som tegn. Også flere Guds barn opplevde fornyelse (Mydland 2004: 21).

Den andre:

Vi har fått se Guds verk. Menn i sine beste år har sagt et klart ja til Herrens kall, både til å la seg frelse og døpe i vann, og har også fått oppleve Åndens dåp med tunger som tegn. All ære til Gud (Mydland 2004: 21).

Som nevnt ovenfor, så er tungetale hovedkriteriet for bekreftelse av at en person har mottatt «dåpen i Den Hellige Ånd». De tre eksemplene jeg viste til nå, viser at tungetalen har hatt denne funksjonen på Edwardsens møter. Jeg vil også peke på at Mydland ikke bruker begrepet «tungetale», men beskriver det nærmere som «ånds døpt med tunger som tegn».

Senere i boken til Mydland, fra rapportene fra 1963 og fremover, så nevnes tungetale svært sjelden. Om det betyr at tilfeller av tungetale har sluttet å finne sted på Edwardsens møter, er tvilsomt, ettersom det er et normalt fenomen på møtene til både karismatikerne og pinsevevnerne. Mer sannsynlig er det bare at Mydland, bevisst eller ubevisst, ikke bruker begrepene tungetale og «tunger som tegn» når han skriver om fenomenet. Mydland fortsetter å rapportere om personer som blir døpt i Den Hellige Ånd og Ånds dåp.

5.7 Hvitboka.

Lie forteller at etter flere år med uro og konflikt mellom Edvardsen og flere sentrale ledere i den norske pinsebevegelsen, gir pinsepredikanten Thoralf Gilbrant ut en bok:

Pinsebevegelsens svar til Aril Edvardsen (1976), også kjent som *Hvitboka*. Boken er skrevet av Gilbrant, men er også underskrevet av flere sentrale ledere i pinsebevegelsen: Morgan

Kornmo, Hans Svartdahl og Emmanuel Minos. Boken inneholder 53 anklagepunkter som i hovedsak går ut på at Edvardsen driver vranglære og splitter opp pinsemenigheter. Flere tiår senere opphører striden mellom Edvardsen og de sentrale lederne i pinsebevegelsen i 2004. Lie mener at «Dessverre skjemmes boken av så pass høyt aggresjonsnivå at mange ikke tok på alvor de læremessige innvendinger forfatteren anførte» (Lie 2007: 31).

Det er selvfølgelig to sider av saken, og begge parter presenterer konflikten fra et forskjellig synspunkt. Jeg vil her fokusere på Edvardsens forklaring, og hvordan konflikten blir presentert i livsskildringene om han.

I Harris sin bok, så er Edvardsen veldig kort med beskrivelsen av utgivelsen av «hvitboka», og går ikke inn på detaljer. Edvardsen forteller:

En pinseleder gikk så langt som til å skrive en «hvitbok» mot meg med 54 anklagepunkter (egentlig 53 anklagepunkter). Den ble presentert på pinsevennenes predikantkonferanse. Der ble det, etter forslag fra forfatteren, stemt over boken, som skulle være en fordømmelse av meg og det jeg sto for, men den fikk et solid flertall mot seg (Harris 1984: 200).

Mydland viser til første kapittel fra «hvitboka», hvor Gilbrant beskriver: «Pinsebevegelsen går i dag på grunn av Aril Edvardsen gjennom den mest alvorlige krisen i sin 70-årige historie» (Mydland 2004: 104). Med tanke på hvor stor betydning denne hendelsen hadde både for Edvardsen og for pinsebevegelsen, virker det som om Edvardsen unngår å snakke for mye om hendelsen i Harris sin bok.

I Mydland sin bok, viser han til Edvardsens innlegg i *Troens Bevis* fra februar 1977. Dette innlegget er ifølge Mydland, første gang Edvardsen uttaler seg offentlig om konflikten med Pinsebevegelsen og «hvitboka». Når Edvardsen her kommenterer hendelsen, presenterer han den som en ren misforståelse. Ifølge Edvardsen, har Gilbrant og de andre pinselederne kun basert de 53 anklagepunktene mot ham på:

Sitatplukk og løsrevne setninger som er trukket ut av sammenhengen fra mine egne bøker, andre ting er løsrevne sitater fra avisartikler der en del journalister har sitert meg feil (Mydland 2004: 105).

Rem skriver ikke spesifikt om «hvitboka», men forteller om konflikten mellom Edvardsen og de sentrale pinselederne. Rem forteller at på 70-tallet hadde Edvardsens virksomhet vokst enormt, og at flere av de forskjellige virksomhetene han drev med var lignende som de pinsebevegelsen drev med. Dette førte til at virksomheten til Edvardsen nå var blitt en konkurrent til pinsebevegelsens virksomheter. Rem forteller:

Det var *Korsets Seier* mot *Troens Bevis*, predikantseminaret i Oslo mot bibelskolen i Sarons Dal, Filadelfiaforlaget mot Logos, PYMs norske misjonærer mot Edvardsens innfødte evangelister, radiostasjon mot radiostasjon, plateutgivelse på Hedmarktoppen mot Edvardsens årlige sommerstevne i Sarons Dal (Rem 2004: 167).

Ettersom Edvardsens økonomiske givere i stor grad kom fra pinsebevegelsen, og den norske pinsebevegelsen på 70-tallet ikke var en bevegelse i vekst, så forteller Rem at det ikke var et marked for begge partene (Rem 2004: 167). Rem skriver videre om at Edvardsen forklarer om hvordan han tjente på denne konflikten:

Men før bråket med pinsevennene, hadde jeg vel ikke mer enn 2,5 millioner i omsetning i året. Da bråket begynte, økte det på et par år til ti millioner. Så jeg tjente enormt på det. Og bråket gjorde meg også kjent i hele Norge (Rem 2004: 171).

Ut ifra det jeg har lest om denne konflikten, kan det virke som at dette ikke var en utelukkende økumenisk konflikt, hvor pinselederne kun anklaget Edvardsen for å forkynne og praktisere vranglære, og splitte opp pinsemenigheter. I og med at Rem forteller at Edvardsen var blitt en konkurrent som truet virksomheten til pinsebevegelsen fra et økonomisk perspektiv, vil jeg peke på at denne konflikten også var en økonomisk maktkamp.

5.8 Målgruppen til livsskildringene.

Selv om alle de tre livsskildringene jeg har valgt ut, tar for seg Edvardsens liv og virke, er det tydelig at de fokuserer seg om og presenteres til ulike målgrupper.

Mydland skriver i innledningen av boken:

Den unike historieboka om det fantastiske misjonseventyret ut fra Sarons Dal bør være et «must» for alle partnere i Troens Bevis Verdens Evangelisering, bibelskoleelever, kristne på tvers av alle kirkesamfunn, og alle andre samfunnsinteresserte mennesker (Mydland 2004: 6).

Jeg vil derimot påstå at denne boken er utelukkende ment for kristne som til en viss grad deler det samme religiøse synet som Edvardsen og Mydland. At boken skal være et «must» for alle andre samfunnsinteresserte mennesker er ambisiøst, ettersom boken viser til mirakler, åpenbaringer, demonutdrivelser og helbredelser som faktiske hendelser, og ikke personlige opplevelser. År-for-år strukturen som boken har, gjør at boken er litt «tung», noe som vil være mer attraktivt for folk som er spesielt interessert i Edvardsen.

Harris sin bok har en lignende tilnærming som Mydland sin, i og med at forfatteren åpenbart deler Edvardsens religiøse synspunkter. Den største forskjellen på disse to er bøkens struktur. Harris sin bok, forteller Edvardsens historie fra hans barndom, frem til 1984, som fortalt av Edvardsen selv. Dette gjør at boken er lettere å lese enn Mydlands bok. Jeg vil da påstå at boken til Harris har en bredere målgruppe enn Mydlands, men fremdeles blant kristne som til en viss grad deler Edvardsens religiøse synspunkt.

Rem sin bok skiller seg ut fra de to andre. Dette er i hovedsak på grunn av at det er Rems opplevelser og observasjoner av Edvardsen som det fortelles om i boken. Rem forteller ikke om mirakler, åpenbaringer, demonutdrivelse og helbredelse som faktiske hendelser, men presenterer dem som Edvardsens opplevelser og observasjoner som Rem selv har hatt i sitt liv. Et annet punkt som skiller Rems bok fra de to andre, er at Rem forklarer forskjellige begreper som for ikke-kristne kan være fremmedord. Slike begreper kan være åndsdåp og tungetale, for å nevne noen. I de to førstnevnte bøkene brukes slike begrep ofte, men de forklares aldri. Noe som kan tyde på at forfatteren går ut ifra at leseren allerede har kunnskap om disse begrepene. På grunn av at Rem ikke deler det samme religiøse synspunktet som Edvardsen, men forteller om sine egne opplevelser og observasjoner av Edvardsen og Sarons Dal, vil jeg påstå at målgruppen til denne boken er både personer som deler Edvardsens religiøse synspunkter, andre kristne, og «andre samfunnsinteresserte mennesker».

5.9 Hvordan fremstilles Edvardsen?

I de livsskildringene som jeg har valgt ut, blir Edvardsen ofte nevnt i sammenheng med kjente personer. Alt fra kjente pastorer internasjonalt, til norske politikere og statsledere i andre land. Poenget som jeg ønsker å få frem her, er i hvor stor grad forfatteren vektlegger dette. Spesielt Mydland, setter stort fokus på hendelser hvor Edvardsen har tilbrakt tid sammen med kjente personer. Ofte når Edvardsen er på misjonsreiser i utlandet, forteller

Mydland også at Edwardsens selv, blir mottatt som et statsoverhode. I innledningen av boken forteller Mydland: «Det er ikke for ingenting at tidligere utenriksminister Knut Vollebæk, betegner Aril Edvardsen som en av Norges beste ambassadører» (Mydland 2004: 6).

Det mest tydelige eksempelet på hvordan Mydland fokuserer på hvem Edvardsen omgås med, som jeg her trekker frem, er allerede på den første siden i boken. Her er et stort bilde, som fyller hele siden, av Aril og Kari Edvardsen sammen med kongeparet. Mydland forteller senere i boken at bildet er fra Sarons Dal, sommeren 1998, hvor kongeparet besøker misjonscenteret som et ledd av deres Norgesturne. Mydland forteller: «Kongeparets besøk i Sarons Dal betraktes som litt av en æresbevisning til alle som støtter virksomheten til TBVE» (Mydland 2004: 192). I og med at Kong Harald ikke bare er statsoverhode for Norge, men også overhode for Den Norske Kirke, kan det diskuteres om et besøk til Edwardsens misjonsvirksomhet kan være problematisk. Ettersom Edwardsens teologi ikke står i samsvar med den teologi som Den Norske Kirke representerer. Jeg vil peke på at et slikt bilde sammen med kongeparet kan brukes, og har blitt brukt av Mydland, for å underbygge Edwardsens autoritet.

Det er flere eksempler fra Mydland sin bok hvor han knytter Edvardsen til kjente personer. I bokens forord er det et langt sitat om Edvardsen fra pastoren David Yonggi Cho, og Mydland beskriver ham som: «David Yonggi Cho, pastor for verdens største menighet, og leder for Den Internasjonale Kirkevekstkomiteen i Sør Korea». Sitat fra Cho benyttes også i forordet til Harris sin bok.

I boken knyttes også Edvardsen flere ganger til norske politikere som har holdt debatter i Sarons Dal. Jeg skal også nå vise hvordan Edvardsen blir knyttet til statsledere internasjonalt.

I boken til Mydland, skriver han om Edwardsens møte med den tidligere palestinske presidenten Yasser Arafat:

Påsken 1998 reiser Aril og Kari sammen med 110 skandinaviske pilegrimer på vennskapstur til Israel og Gaza. Aril mottas som et statsoverhode i Gaza, og blir invitert av president Yasser Arafat til å møte ham i det velkjente lokalet hvor han møter statsledere fra hele verden (Mydland 2004: 189).

På den samme turen, besøkte også Edvardsen Israels daværende statsminister Shimon Peres, i Tel Aviv, men han møtte ikke de to statslederne samtidig. Mydland forteller at møtet

med Arafat fikk stor oppmerksomhet i kristne kretser og media hjemme i Norge, både berømmelse og kritikk. Mydland unngår her å gå nærmere inn på kritikken. Han forteller kun:

Svært mange berømmer Aril for hans besøk og brobygging til palestinerne, mens enkelte kretser blir bestyrtet, og stempler han som israelsfiendtlig og i hendene på Arafat og palestinerne (Mydland 2004: 190).

Slik Mydland fremstiller oppmerksomheten rundt besøket, virker det som om de fleste hyllet Edvardsen, men bare noen få kritiserte ham. Videre undergraver Mydland disse personene sin kritikk ved å si:

«Det er nettopp fordi han er en venn av Israel at Aril kan bety noe for palestinerne. Det har tydeligvis Yasser Arafat skjønnet. Da er det ikke så farlig om ikke alle her hjemme skjønner det Aril holder på med (Mydland 2004: 190).

Rem skriver ikke om besøket i sin bok, men han har inkludert et bilde fra *TB* hvor Edvardsen og Arafat tar hverandre i hånden (Rem 2004: 202).

Noe som også er nevneverdig i forhold til fremstillingen av Edvardsen, henholdsvis i Mydland og Harris sine bøker, er hvordan virksomheten virker å bli «blåst opp». Det er flere tilfeller hvor Mydland skriver om radio- og teleevangeliseringsvirksomheten, og unngår å oppgi de reelle lytter- og seertallene. I stedet oppgir han som oftest de potensielle tallene.

Her er noen eksempler av at Mydland «blåser opp» virksomheten:

TBVE forkynner evangeliet over radio i alle verdensdeler. Programmet Miracle har et nedslagsfelt på 1,1 milliarder (Mydland 2004: 139).

Hvis alle potensielle lyttere ville skru på radioen, vil så mange som 1,1 milliarder mennesker kunne høre radiosendingene i regi av Troens Bevis Radiomisjon (Mydland 2004: 149).

I julen sender russisk TV2 et timelangt tv-program fra Sarons Dal dubbet til russisk. Programmet kan ses av 60 millioner seere. På denne måten starter TBVEs tv-arbeid i Russland. Dette arbeidet vil i 1990-årene nå 290 millioner russere med evangeliet, både via russisk TV2 og sovjetisk TV1, samt offentlige regionale og private kabel-tv (Mydland 2004: 160).

I Sarons Dal fortsetter satellitteventyret med stadig økende seerespons på Miracle-programmet. 5 dager i uka sendes Miracle-programmet på tv, som dekker Nord-Afrika, Midtøsten, Europa og Russland til Uralfjellene. Samtidig kan nå 3,4 milliarder mennesker høre radioprogrammet Miracle fra 6 sterke radiostasjoner (Mydland 2004: 205).

Disse tallene høres ekstremt høye ut, og de faktiske lytter- og seertallene er mest sannsynlig ikke i nærheten av de tallene som Mydland oppgir som potensielle lyttere og seere. Dette kan føre til at leserne av Mydland sin bok får et inntrykk av at Edwardsens virksomhet er mye større enn hva den faktisk er.

5.10 Oppsummering.

I dette kapitlet har jeg vist eksempler på hvordan pastoren Aril Edvardsen har forstått og praktisert sin egen autoritet, gjennom å undersøke hvordan dette har blitt fremstilt i tre forskjellige livsskildringer om ham. Dette har jeg gjort gjennom å vise til flere beskrivelser av hendelser fra forskjellige punkter.

Det jeg har kommet frem til her, er at slik det blir fremstilt i livsskildringene, så er Edwardsens autoritet i sterk grad hovedsakelig en karismatisk autoritet, ut i fra Weber sin teori. Det klareste eksempelet jeg har som viser dette, er hvordan Edvardsen selv hevder å ha mottatt visjoner fra Gud. Spesielt visjonen han mottar, som forteller ham at han skal drive med misjon med verden som sin misjonsmark, gjennom nasjonale kirker og vitner. Det er i hovedsak slik Edvardsen forstår sin egen autoritet: han har mottatt en oppgave og personlige egenskaper fra Gud til å forkynne evangeliet internasjonalt, og han har dermed en plikt til å utføre denne oppgaven gjennom sine personlige egenskaper, han hevder altså at han utfører Guds vilje.

Denne forståelsen av at han utfører Guds vilje, kan også anvendes til hvordan han praktiserer autoriteten sin. Dette viser jeg hvordan han gjør i eksempelet fra konflikten med pinsebevegelsen. Her forsvarer Edvardsen seg imot anklagene fra pinsebevegelsen med å si at handlingene han har utført, er Guds vilje. Han presenter dermed sine handlinger som Guds vilje, og impliserer indirekte at når pinsebevegelsen kommer med disse anklagene, at disse er imot Guds vilje.

Grunnen for at jeg skrev at Edwardsens autoritet bare var hovedsakelig, og ikke fullstendig, karismatisk autoritet, kommer av at jeg i tillegg oppfatter at Edwardsens autoritet, til en viss

grad inneholder et element av profesjonell autoritet. Med dette peker jeg til funksjonen som æresdoktoratet hans kan ha. Dette er imidlertid kun når Edvardsen er på misjonsreiser i utlandet. Slik Rem forklarte det, ble tittelen Dr. Aril Edvardsen, oppfattet annerledes i land som tilhører «den tredje verden». Når tittelen «Dr» blir brukt, er det en tillit til at personen har kredibiliteten som kreves for å oppnå denne tittelen. Dette kan skape forvirring, slik som Rem viser fra hendelsen i Pakistan, hvor det var en person som forventet å møte en doktor.

Ettersom det var Edvardsens sønn, Rune Edvardsen, som tok over virksomheten i Troens Bevis Verdens Evangelisering, vil jeg også peke på at denne organisasjonen har et element av tradisjonell autoritet, hvor autoriteten går i arv. Selv om Edvardsen påpeker at sønnen sitt mandat kommer fra Gud, og ikke bare på grunn av at han er hans sønn. Jeg vil derfor argumentere imot at Edvardsen og TBVE har overlevd ut første generasjon ved å knytte de grunnleggende personlige karismatiske egenskapene til Edvardsen opp mot en stilling eller posisjon. Repstad viser til Webers begrep, institusjonalisering av karismatisk autoritet, og forteller at organisasjoner som har en grunnlegger med karismatisk autoritet, som Edvardsen og TBVE, har bedre muligheter til å overleve dersom de lykkes med å knytte grunnleggerens personlige karismatiske egenskaper til en posisjon (Furseth og Repstad 2016: 177). Ettersom det var Edvardsen selv som utpekte sin sønn, Rune Edvardsen, som videre leder for TBVE, vil jeg argumentere for at institusjonaliseringen av Edvardsens karismatiske egenskaper, ikke ble knyttet opp til en stilling eller posisjon.

Jeg har vist i de to livsskildringene skrevet av Harris og Mydland, at Edvardsens personlige egenskaper blir manifestert. Her blir egenskaper, som normalt sett, ansees som overnaturlige krefter: helbredelse, visjoner og demonutdrivelse, presentert som reelle hendelser, og forekommer veldig ofte. Edvardsen blir tilegnet disse egenskapene ved flere anledninger. Her vil jeg understreke hvor viktig det er å ta høyde for hvem forfatteren av en livsskildring er, og hvilket forhold forfatteren har til hovedpersonen som det blir skrevet om. I Rem sin livsskildring blir temaer som ansees som overnaturlige presentert fra et annet synspunkt, og dette vil igjen påvirke hvordan synspunktet til leseren av livsskildringen formes, og hvordan leseren oppfatter disse overnaturlige temaene. Mydlands livsskildring vil jeg si i stor grad bærer preg av å være et trosvitnesbyrd. Som jeg skrev i oppgavens metode-del, mener Mikaelsson at en av funksjonene slike trosvitnesbyrd kan ha, er å være en

bekreftelse og styrke troen og overbevisningen til forskjellige mennesker (Mikaelsson 2006: 111).

Mikaelsson mener også at bruk av bibelsitater i selvbiografier, kan forklares med at personen har et ønske om å fremstilles som en bibelkyndig og bibeltroende person (Mikaelsson 2006: 111). Ingen av de tre livsskildringene om Edvardsen kan sies å være en selvbiografi, men jeg har vist at Harris sin bok er veldig nært dette, ettersom det blir skrevet om Edvardsen i førsteperson perspektiv. Harris fungerer kun som en «ghostwriter», og har ingen stemme eller rolle i boken, med unntak av bokens innledning. I livsskildringen til Mydland, siterer Mydland ofte fra Edvardsens innlegg i *Troens Bevis* og hans personlige dagbok. Jeg har vist eksempler fra Mydlands bok, hvor en slik bruk av bibelsitater blir benyttet. Selv om jeg ikke kan si noe om intensjonen bak denne bruken av bibelsitater, vil jeg peke på at bruken av bibelsitatene i en slik kontekst, allikevel kan tjene den funksjonen som Mikaelsson forteller om.

Et annet poeng jeg vil trekke frem, er hvordan livsskildringene, da hovedsakelig Mydland sin, legger stor vekt på å fortelle hvordan Edvardsen har lykket med sin forkynnelse. Teologien som Edvardsen forkynner, setter et stort fokus på å utføre helbredelse og åndsdåp. Mydland vektlegger Edvardsens suksess i å utføre disse egenskapene i stor grad. Dette gjelder også for misjonsarbeidet Edvardsen har utført. Jeg vil da påpeke at Edvardsen her blir fremstilt som et prakt eksempelpå sin egen teologi.

6. Jan Hanvold.

Jeg skal nå undersøke hvordan pastoren Jan Hanvold har fortalt at han forstått og praktisert sin autoritet. Geir Lie skriver i sin bok om sentrale ledere i norske pinse- og karismatiske bevegelser, at Jan Kaare Hanvold (f. 1951) er en predikant, grunnlegger og ansvarlig redaktør for TV-kanalen Visjon Norge. Han er født og oppvokst i Drammen, hvor han sent i ungdomsårene opplevde en kristen omvendelse. Fra perioden 1976-77 gikk Hanvold på *Troens Bevis Bibel- & Misjonsinstitutt ved Sarons Dal*. Under dette oppholdet ble Hanvold introdusert for den amerikanske predikanten Kennet Hagin sin litteratur, som tar for seg det man kaller for herlighetsteologi eller trosforkynnelse, som blir forbundet med den frikirkelige trosbevegelsen. En bevegelse Hanvold også forbinder seg med. Hanvold har vært involvert i en rekke misjonsstiftelser som har delt ut bibler i Øst-Europa, han har også grunnlagt en bibelskole med navn *Ny Visjon* i Drøbak i 1984, men måtte legge ned virksomheten etter fire år. I 1989 gikk Hanvold konkurs, og satt igjen med et lån på millionbeløp, og fikk en kort fengselsstraff. Senere startet han *Visjon Bibel Center*. I 2003 grunnla han tv-kanalen Visjon Norge, som viser kristne tv-program 24 timer i døgnet, og denne virksomheten driver han den dag i dag (Lie 2007: 66). I 2016 utga NRK Brennpunkt en dokumentar om Hanvold. Tittelen på dokumentaren var «Pengepredikanten», og den gjorde Hanvold til offentlig kjent person i Norge (Nordahl, NRK 2016).

6.1 Døpt i Ånden.

I biografien som er skrevet av Svein. E. Andersen, leder for Hermon Forlag, forteller Hanvold selv om den første gangen han ble frelst. Andersen skriver at Hanvold, sommeren 1972, sammen med en kamerat han kaller for Fred, møtte en person fra Jesusfolket på Grønland i Oslo, som han kaller for Rolf. Her forteller Hanvold at Rolf ville be for ham og Fred, og de selv måtte be etterpå. Hanvold forteller selv at han her var skeptisk i starten, men at han like gjerne kunne gi det et forsøk. Andersen beskriver bønnen til Hanvold slik:

Kjære Jesus, kom inn i mitt liv og bli min Herre og Frelser», ba Jan med en oppriktighet som virkelig var dyp og ekte. «Rens meg i Ditt blod og frels meg fra all min synd (Andersen 2008: 40).

Videre beskriver Andersen hvilke følelser Hanvold hadde etter bønnen sin, slik:

«Plutselig var det som om det skjedde en eksplosjon inni meg», forteller han beveget og blank i øynene. Etterpå gråt han først ukontrollert idet alle demninger brast, og deretter

holdt han på å le seg i hjel av pur glede. Gresset var grønnere, sola skinte sterkere, og alt i livet var bare herlig! Hjertet sprenget nesten brystkassen, og både han og Fred var frelst!
(Andersen 2008: 40)

Etter denne hendelsen skriver Andersen at Hanvold startet umiddelbart å vitne for folk.

Andersen beskriver:

Straks var han i gang med å vitne til alle og enhver overalt. Tankegangen var enkel: «Hvis jeg kan bli frelst, kan alle bli det». Jan trodde at alle ville bli frelst, for det var jo så herlig. Det følte som å sveve på en sky, forteller han. Han var fylt av glede, og dessuten var han blitt døpt i Den Hellige Ånd samtidig med frelsesopplevelsen. Det kom tungetale ut av munnen hans, noe han ikke skjønnte noe av. Ja, faktisk ba han Gud om tilgivelse for at han snakket dette for han «labbelenske» språket (Andersen 2008: 41).

Det poenget jeg ønsker å frem her, er hvor fantastisk og lett tilgjengelig Hanvold forteller at åndsdaup og frelse er. Slik det fremstilles for leseren av livsskildringen her, høres det ut som den beste følelsen som kan oppnås, og hvem som helst kan få oppleve det, hvor som helst, så lenge bønner din blir gjennomført riktig.

6.2 Visjoner.

I livsskildringene om Hanvold hevder han selv at han har mottatt visjoner fra Gud, helt siden han ble frelst som ung voksen. Ofte kommer disse angivelige visjonene når Hanvold skal ta avgjørelser, alt fra økonomiske investeringer til når han står ved et karriereveiskille. Jeg skal nå vise gjennom eksempler fra livsskildringene hvordan Hanvold fremstiller sine visjoner.

Andersen skriver at Hanvold viser til en periode hvor han var nyfrelst. Her forteller Hanvold at han akkurat hadde blitt akseptert inn på anleggsgartnerlinja på Jensvoll gartnerskole i 1976. Den samme sommeren deltok Hanvold sammen med familien på et sommerstevne i Sarons Dal. Her forteller han, at under et møte, så snakket Gud til ham. Ifølge Hanvold, fortalte Gud at han måtte droppe gartnerskolen, og at han måtte starte ved bibelskolen i Sarons Dal, med de angivelige ordene «Her på bibelskolen skal du gå» (Andersen, 2008, s48). I løpet av dette året ved Sarons Dal, skriver Andersen at Hanvold bygget et nettverk og fikk flere venner som skulle bety mye for hans videre tjeneste, blant disse var evangelistene Hans Bratterud, Åge Åleskjær og Kjell Hartorp, samt sognepresten Sigurd Sørhus (Andersen 2008: 49).

Senere, når Hanvold gikk på bibelskolen i Sarons Dal, hevder han i biografien til Andersen, at han mottok et kall fra Gud under en tysktime. Andersen skriver at Hanvold forteller:

En dag midt i en tysktime avbrøt Marit Rasmussen undervisningen med å si: «Herrens nærvær er så sterkt, så vi må be». Hun hadde ikke bedt lenge før det kom et profetisk budskap om at en i rommet fikk et kall til Øst-Europa. Det slo ned i Jan som en bombe: «Det er meg!» Han var nærmest beruset av Herrens nærvær i flere timer etterpå (Andersen 2008: 49).

Hanvold forteller at han var i tvil overfor dette kallet, siden han var så dårlig i tysk, men Andersen skriver at Hanvold ble kvitt tvilen:

Han satte seg fortvilet ned og ba: «Herre, er dette en å bruke i Øst-Europa, jeg som ikke engang kan tysk?» Men igjen skyllet det bølger av velsignelse over ham, og han visste at han var kalt og utvalgt til denne tjenesten (Andersen 2008: 49).

Slik begrunner Hanvold sitt mandat til tjenesten i Øst-Europa. Hanvold bruker store deler av ikke bare Andersens biografi, men også de to andre livsskildringene, til å opplyse leserne om misjonen sin til Østen. Alle de tre livsskildringene om Hanvold har et stort fokus på dette. Jeg skal snakke mer om dette fokuset senere i kapitlet.

I perioden før Hanvold startet TV-kanalen Visjon Norge, hevder han i Andersens biografi å ha mottatt visjoner, som fortalte ham at han måtte starte denne virksomheten. Andersen skriver:

Når skal du få ut fingeren?» spurte Herren. «Når skal du sette i gang og starte den TV-kanalen Jeg har kalt deg til? Disse landene du har reist og virket i, opplever vekkelse i dag, mens ditt eget fedreland er på vei til helvete? (Andersen 2008: 184)

Hanvold forklarer videre språkbruken til Gud med at: «Når Gud taler til en gategutt fra Drammen, snakker Han ikke på samme måte som til en fin dame fra Frogner».

Som nevnt ovenfor hevder Hanvold ofte at han mottar visjoner, før han gjennomfører ulike investeringer. I den andre livsskildringen, selvbiografien, forteller Hanvold at han da vet med sikkerhet at han gjør det riktige. Det er flere tilfeller fra livsskildringene at Hanvold enten henvender seg til Gud gjennom bønn, og spør om han kan investere penger i en eiendom, eller at han plutselig får beskjed av Gud om at han må kjøpe en eiendom. Selv om disse investeringene har visst seg å være økonomisk lønnsomme, hevder Hanvold også at det er

kritisk at kristne i Norge investerer i eiendom. Han forteller: «Gud kaller oss til å innta eiendommer og land». Samtidig forteller han at det er viktig at: «Vi kristne skal gjøre oss bemerket over alt, i finansverden, i politikken, i idrett, kunst, musikk, ja, på alle arenaer i samfunnet slik at Jesu Kristi navn kan bli æret» (Hanvold 2017: 78).

Videre advarer Hanvold mot at:

Muslimene har forstått dette, i motsetning til mange kristne som sier at man ikke skal blande religion og politikk. Men dette gjør muslimene, altså, de blander alt og kjøper opp strategisk beliggende eiendommer. Ett eksempel ser man ved innkjøringen til Oslo nordfra, tett inntil motorveien. Det er en skam at Norge tillater byggingen av en slik moske (Hanvold 2017: 78).

Jeg skal nå vise hvordan Hanvold bruker visjoner for å rettferdiggjøre eiendomsinvesteringer i livsskildringene. Det første eksempelet jeg skal vise er fra når Hanvold skulle kjøpe Forum kino i Bergen. Hanvold starter med å forklare tanke systemet han har rundt handlinger som blir gjennomført i troen. Han skriver:

Vi vil alltid møte motstand når vi lever profetisk, i tro, og handler på Guds ord som om det er en sannhet. Derfor speiler man seg i Guds ord hele tiden, og ser om man er i troen. Og er man i troen produseres det frukt hele tiden (Hanvold 2017: 75).

Videre viser han til en hendelse som forekom når han kjørte rundt i Bergen, vinteren 2007. Her forteller han at han fikk beskjed av Gud om å kjøpe Forum kino på Danmarks plass. Han skriver:

Kjære Jesus, vil du at jeg skal kjøpe denne kinoen? Du vet at jeg er gal nok til å gjøre det. Det kom intet svar der og da. Men vel hjemme fortsatte jeg å spørre Herren. Jeg hadde også en bønnestund den påfølgende natta. Da kom Guds kraft over meg og jeg begynte å le. Da visste jeg at Herren ville at jeg skulle kjøpe stedet. Du vet, Vårherre har humoristisk sans også. Han synes det er morsomt at hans barn handler på hans ord og kjøper en gammel ærverdig kino uten penger. Det gleder hjertet til vår Far. Da blir nemlig hans ord testet ut (Hanvold 2017: 75).

Her viser jeg hvordan Hanvold bruker disse angivelige visjonene til å begrunne sine investeringer innen eiendom. Det er flere eksempler hvor han gjør dette fra livsskildringene. Han legger ikke skjul på at disse investeringene har også gitt en økonomisk vekst, men det

blir satt i bakgrunnen som en belønning. Hanvold hevder hovedmotivet bak investeringene er at det er Guds vilje.

Videre, så vil jeg også vise et eksempel på hvordan Hanvold bruker bibelsitater, i livsskildringene, for å begrunne sine eiendomsinvesteringer. Dette eksempelet er fra når han kjøpte Hallingskarvet Høyfjellshotell. Hanvold forteller at han en natt var og kikket inne på *Finn.no* for å finne en hytte til sønnen sin. Her hevder han at han «kom innom» en annonse hvor dette hotellet lå ute for salg. Han forteller videre at han var usikker om det var Guds vilje at han skulle kjøpe dette hotellet, så han begynte å be. Han beskriver:

Men jeg ba Herren om et ord, som en stadfestelse på at jeg skulle gå videre med opplegget. Jeg åpnet Bibelen og landet på Josva-boken 12,1: «Dette var de kongene i landet som Israels barn slo. Deres land på østsiden av Jordan tok de i eie, fra Arnonelven til Hermonfjellet og hele ødemarken i øst». Mer klart kunne det ikke bli. Var det tilfeldig at jeg slo opp akkurat på Josva 12, 1? Selvfølgelig ikke, det var Åndens ledelse. (Hanvold 2017: 81)

Det er vanskelig å si noe om hvordan Hanvold klarer å tolke dette bibelverset til at det skal være en selvfølge at han skal kjøpe hotellet. Hvordan han har klart det, er ikke viktig her. Det som jeg påpeker er hvordan han bruker og presenterer bibelverset overfor leseren. Hanvold benytter slike utdrag fra bibelen på denne måten i livsskildringene veldig ofte. Dette gjør han ikke bare for å begrunne eiendomsinvesteringer, men også for å begrunne flere av sine valg, tanker og handlinger.

Hanvold påpeker at når han mottar visjoner, så er det kun resultatet eller målet han ser, han beskriver:

Når Herren taler eller kaller deg, gir deg en visjon, er det som regel det ferdige resultatet du ser. Men du ser ikke veien til målet. Du ser ikke alt som må overvinnnes og forseres for å nå dit. Den eneste måten å nå fram på er å fokusere på målet (Hanvold 2017: 165).

6.3 Himmelsk økonomi.

Et tema som Hanvold har masse fokus på i livsskildringene, er penger. Det blir ofte snakket om investeringer og økonomi, og dette tar opp store deler av bøkene. Hanvold har i tillegg til de tre livsskildringene også gitt ut to bøker som utelukkende handler om nettopp dette: *Gud og Mammon (2009)* og *Himmelsk Økonomi (2006)*. Jeg kan trekke frem flere eksempler hvor Hanvold uttaler viktigheten med penger, her er ett: «Å ha det rette forholdet til penger er

nøkkelen til framgang for Guds rike» (Hanvold 2017: 129). Hanvold forklarer også hvorfor han synes det er viktig med økonomi:

Grunnen til at jeg er opptatt av penger, er fordi jeg ser at Guds menighet på jord, stort sett over hele verden, er styrt av guden Mammon. For over alt sier pastorer og andre: «Dette har vi ikke råd til. Dette kan vi ikke gjøre». Så mangel på penger hindrer Guds verk rundt omkring i verden (Hanvold 2017: 129).

Et uttrykk Hanvold ofte bruker i alle de tre livsskildringene, er at «man må så for å høste». Visjon Norge finansieres hovedsakelig av gaver og donasjoner, og dette kaller Hanvold for «såfrø». Gi noe, og du skal få mangfoldig tilbake senere. I livsskildringene gir Hanvold flere eksempler på hendelser hvor han har gitt «såfrø». Andersen skriver om når Hanvold fikk en visjon om nettopp dette:

Da Jan kjørte hjem den dagen, etter en lang arbeidsdag, talte Herren til ham og sa: «Du trenger å ofre noe nå!» «Herre, jeg har ikke noe å ofre!» protesterte Jan. «Jo, Jeg vil at du skal gi bilen din til pastor Antja Wollmans tjeneste, som et såkorn,» hørte han i sitt hjerte (Andersen 2008: 189).

Videre skriver Andersen om hvordan Hanvold sin ofring påvirket virksomheten i Visjon Norge:

Etter denne hendelsen begynte det å gå mye glattere på det økonomiske plan for kanalen, og den fikk stadig flere partnere. Samtidig begynte det å komme tilbakemeldinger om at mennesker ble frelst mens de så programmene, at det skjedde momentane helbredelser og at frafalne kom tilbake til Gud (Andersen 2008: 189).

Når Andersen skriver om denne hendelsen, blir Hanvold fremstilt som et prakt eksempell som fikk mer igjen etter at han selv hadde ofret. Hanvold blir her presentert som en person som ikke bare tar imot donasjoner, men han donerer også tilbake. Her fremstiller altså Hanvold seg selv som at han følger sin egen teologi, og at det fungerer for ham hver gang. Da kan leseren av livsskildringen få en indikasjon på at dette også vil fungere for seg selv. Jeg vil peke på at en slik hendelse som blir brukt for å oppfordre leseren om å gi donasjoner selv. Som jeg nevnte tidligere, bruker Hanvold vers fra bibelen til å begrunne sine økonomiske investeringer. Det samme gjør han for å begrunne sin interesse for penger. Dette er også noe som forekommer ofte, og jeg kan vise til flere eksempler. Her er ett:

Det største hinderet for at folk skal komme ut i en fulltidstjeneste er mangel på tro for sin egen økonomi. Alt jeg har gjort og kjøpt har jeg gjort i tro og uten penger, ut fra Jessaja 55, 1: «Kom å kjøp uten penger...» (Hanvold 2017: 130).

Et merkelig poeng her, er at Hanvold ikke bruker hele verset, men viser kun til et utdrag. Dette kan være på grunn av at det skal passe bedre inn i det budskapet som han vil presentere. Her er et annet eksempel:

Jeg husker at jeg en natt var oppe og ba. Da talte Gud til meg og sa: «Du må gå i den salvesen og det kallet jeg har gitt deg. Du må gå i tro». Da fikk jeg følgende bibelvers fra 1 Kor 9, 14: «Slik har også Herren fastsatt for dem som forkynner evangeliet, at de skal leve av evangeliet». Derfor må en kristen TV-kanal leve av at de troende selv bærer kanalen gjennom donasjoner, tienden og hellige gaver (Hanvold 2017: 132).

Jeg bruker dette eksempelet for å vise at Hanvold benytter dette bibelverset her for å rettferdiggjøre sin egen økonomiske vinning gjennom sitt arbeid, samtidig som han forsvarer Visjon Norge sin oppfordring til donasjoner.

6.4 Hanvold som leder.

I kapitlet «Å være en leder er noe du er døgnet rundt» fra livsskildringen *Jan Hanvold: Mannen mot strømmen* (2021), skrevet av hans samarbeidspartner Trine Overå Hansen, går Hanvold i dybden på hvilke kvaliteter som kreves for å være leder for en bedrift i Norge. Da med fokus på en lignende bedrift slik som han leder, og hvordan han selv forstår seg selv som leder. Noe som han vektlegger mye her, er at det å være leder, er en ensom jobb. Hansen skriver at Hanvold forteller:

Å være leder, er en ensom tilværelse. Som en sier: Det er ikke så mange på toppen av stigen. Det er sjelden jeg deler mine kamper med andre. For jeg har lært meg å kjempe dem med Herren i mitt lønnkammer. Først og fremst rådfører jeg meg med meg selv og Herren. Etter at jeg har fått nye visjoner og ideer, spør jeg aldri hva folk synes om disse ideene og visjonene. Men det jeg sier er: «Nå skal vi gjøre dette, og hvordan skal vi få det til?» For der det er mange rådgivere, er det fremgang. Men rådgiverne trekker jeg først inn når jeg vet hvor vi skal hen (Hanvold og Hansen 2021: 114).

Videre skriver Hansen at Hanvold er klar på at det er nødvendig for at hvis en bedrift skal bli suksessfull, så må det være en enerådende leder i spissen. Han beskriver:

Vi sier jo ofte at når djevelen ikke vil ha gjort noe, nedsetter han en komite. Og der det er mange kokker, blir det mye søl. Demokratiet er ubrukelig i Guds rike, der virker bare teokratiet. Demokrati i kristen sammenheng fører til åndelig anarki og vil ikke være slagkraftig. Derfor har jo ikke et kirkesamfunn klart å starte en TV-kanal i Norge og heller ikke ellers i verden. Gud kaller enkeltmennesker, som for eksempel Moses. Israelittene hadde aldri kommet ut av Egypt uten Moses. Egypterne var imot det. Men Gud ga Moses beskjed om å føre dem ut. Her var det ingen avstemning hvor flertallet bestemte. Slik er det, at Gud kaller og utrunder enkeltmennesker som da blir ledere og som folket følger (Hanvold og Hansen 2021: 114-115).

Hanvold forteller også videre hvordan han forstår sin egen lederstil. Hansen skriver om Hanvolds beskrivelse:

Som en leder må du være sterk og hele tiden være på offensiven og ha klare målsettinger. Uten dette kan du ikke styre ei skute som Visjon Norge som er unik i norsk sammenheng. Du kan ikke ta hensyn til hva folk tror, tenker og mener. Slik kan folk oppleve meg som en veldig røff type, fordi jeg kanskje ikke gir den oppmerksomhet de ønsker. Skal du nå meg, må du gjøre det kort og konsist. Det du ikke kan si på 2 minutter og komme til sakens kjerne, det orker ikke jeg å høre på. Derfor ber jeg folk om å fatte seg korthet. Og vårt sekretariat vasker e-mailer til meg, så jeg aldri ser en negativ mail eller brev. For jeg vil bare fylle sinnet mitt med positive ting (Hanvold og Hansen 2021: 113).

6.5 Miljøkontroll.

Stener for brød.

Jeg skal nå vise til en bok skrevet av psykologene Kristin Fosheim og Helga Aarnes, som heter *Stener For Brød* (1993). Boken er en lett bearbeidet utgave av de to psykologene sin hovedoppgave i psykologi ved Universitet i Bergen. Boken er en kartleggende studie av avhoppere fra trosbevegelsen (TB) i Norge og Sverige. Her intervjuer de 20 forskjellige avhoppere, fra forskjellige menigheter i Norge og Sverige. I intervjuene stiller forfatterne avhopperne 64 spørsmål hver. De beskriver formålet med boken slik:

Intensjonen med denne boken er å kartlegge og beskrive den psykologiske prosess avhopperne har gjennomgått, for å kunne forstå deres nåværende livssituasjon. Hensikten med dette er å få mer kunnskap om disse fenomenene, og å rette psykologers oppmerksomhet mot avhopperproblematikk (Fosheim og Aarnes 1993: 12)

Fosheim og Aarnes viser at de er klar over et metodisk problem med kartleggingen deres. De forteller at:

Det er sannsynlig at dette utvalget er en subgruppe av avhopperpopulasjonen. Samtlige informanter er rekruttert av medarbeidere i støttegrupper for avhoppere. De fleste har også vært med i disse gruppene (Fosheim og Aarnes 1993: 12).

De konkluderer dermed med at denne kartleggingen ikke kan ha en generaliseringsverdi for avhopperpopulasjonen som helhet. Og den er dermed heller ikke representativ for andre medlemmer som fremdeles er med i menighetene.

Undersøkelsen deres gir imidlertid en indikasjon om hvilke psykiske problemer som kan oppstå hos avhoppere, ikke bare hos avhoppere fra TB, men hos avhoppere fra totalitære trossystem generelt. Fosheim og Aarnes forteller at TB kan sies å representere et totalitært trossystem, ut fra deres foreliggende teoretiske og empiriske data (Fosheim og Aarnes 1993: 119).

Fosheim og Aarnes forteller at de rapporterte psykologiske problemene i deres kartlegging er av individuell karakter, men at det også er gjennomgående fellestrekk. Her rapporterer de at flere av informantene «sier de føler seg utnyttet, narret og manipulert av trosbevegelsen. Dette har skapt sinne og bitterhet. En mann uttrykker at han føler seg «åndelig voldtatt» og at «De fleste av informantene er engstelige for å bli utnyttet og manipulert på ny. Mange vegrer seg blant annet for å engasjere seg i nye menigheter» (Fosheim og Aarnes 1993: 116).

Tankekontroll

Grunnen for at jeg viser til denne kartleggingen, er at Fosheim og Aarnes viser til et begrep de kaller for tankekontroll eller tankereform, utviklet av psykologen Robert Jay Lifton, et begrep som ofte brukes synonymt med begrepet hjernevask. De forteller imidlertid at disse to begrepene beskriver to forskjellige fenomen. Hjernevask er et fenomen som vil skje som en påvirkning under tvang, og tankekontroll er et fenomen som skjer i større grad frivillig. Fosheim og Aarnes gjør rede for tankekontroll/tankereform slik:

Tankereform arter seg mer subtilt og sofistisert. Formidlere av tankereform utgir seg for å være velmenende venner. Det reduserer individets psykiske forsvar. I stedet for fysiske overgrep benytter bevegelsen seg av suggestible teknikker kombinert med gruppemanipulering. Individet responderer ofte positivt til dette, og mottagelighet for

sektens budskap økes. Individet opplever ikke selv at det utsettes for tankereform. I stedet internaliserer individet det nye trossystem og en ny identitetsstruktur bygges opp rundt dette. Gjenoppbygging av tapt identitet blir således vanskeligere for individets utsatt for tankereform (Fosheim og Aarnes 1993: 28).

I boken *Tankekontroll: Trosbevegelsen slik jeg opplevde den* (1993), skrevet av Torbjørn Swartling, en avhopper fra menigheten *Livets Ord* i Uppsala, Sverige, så forteller han om sin opplevelse med menigheten. Her viser også han til Lifton sin beskrivelse av tankekontroll. Swartling forteller også hvordan han selv forstår tankekontroll, og sammenligner metodene til trosbevegelsen med ande bevegelser som Children of God, Moonkirken, Hare Krishna og Scientologene. Her skriver Swartling at det var først når han ble presentert overfor teknikkene som disse bevegelsene brukte, at han var i stand til å se hvordan hans egen menighet praktiserte lignende teknikker, og mener at det var lettere å se i disse bevegelsene enn i sin egen. Når han deretter fikk se at disse teknikkene ble brukt i sin egen bevegelse, fikk det han til å stille spørsmål overfor sin egen menighet. Swartling skriver:

Da jeg senere begynte å uttale meg spørrende omkring Livets Ord, fikk jeg på en dramatisk måte oppleve hvor sterk tankekontrollen egentlig var i bevegelsen (Swartling 1993: 150).

Videre beskriver Swartling hvordan han mener at strukturen i bevegelsen var tilrettelagt for tankekontroll:

Strukturen i sektene særpreges av en autoritær leder som krever absolutt underordning. Så lenge en skikker seg vel og underordner seg, går det bra. Men om en begynner å stille spørsmål ved bevegelsens struktur eller budskap, blir det vanskelig å være med. Følelser og engasjement for mennesker utenfor gruppen kjølner når de ikke viser interesse for gruppen. En omgås veldig lite med folk utenfor bevegelsen og leser knapt noe som ikke kommer fra bevegelsen (Swartling 1993: 151).

Swartling utdyper hvordan han opplevde at dette fungerte i praksis, hvor han som medlem, opplevde å bli isolert inn i et lukket miljø. Her forteller han at når man først har kommet til et slik stadiet, blir det veldig utfordrende å kritisere, ettersom han mener at lederen, eller forkynneren i dette tilfellet, kan si at den som kritiserer, kan bli rammet av sykdom eller ulykke. Han beskriver denne isolasjonsprosessen slik:

All kritikk mot bevegelsen siler man effektivt bort. En oppfordres til ikke å kritisere, men i stedet ta imot budskapet. Vurderingsevnen svekkes, en tar inn mer og mer uten selv å

bearbeide det, og smått om senn mener en akkurat det samme som ledelsen. Deretter går prosessen videre. En leser bevegelsens bøker, lytter på kassettbåndene deres, går på møtene og omgås bare folk som er rettroende (Swartling 1993: 151).

Videre understreker Swartling hvor utfordrende han mener at det er for medlemmer i slike bevegelser å kritisere, tenke selvstendig, resonere og ha egne holdninger. Her forteller han at alt som har med kritikk og opprør å gjøre, blir ansett som de verste syndene, og blir forbundet med at det kommer fra djevelen. Han beskriver at:

Tenkning og resonnement avfeies som en mindre kvalifisert måte å få rede på sannheten på, eller som noe djevelen benytter seg av. Læren fremstilles ofte på en måte som gir tilhøreren inntrykk av at forkynnerens ord er Guds egne ord, eller i hvert fall nesten. Dette gir tilhøreren følelsen av å imot Gud selv når en stiller spørsmål (Swartling 1993: 152).

Fosheim og Aarnes forteller at Lifton beskriver at det er 8 kriterier som kjennetegner at en bevegelse driver med tankekontroll, hvor de forskjellige kriteriene er avhengige av hverandre. De 8 kriteriene er: miljøkontroll, mystisk manipulasjon, et krav om renhet, et krav om bekjennelse, hellig vitenskap, et religiøst ladet språk, en doktrine som er viktigere enn individet, en oppdeling av eksistens (Fosheim og Aarnes 1993: 28-31). Her vil jeg ikke gjøre rede for de ulike kriteriene, i og med at jeg skal kun fokusere på den førstnevnte, miljøkontroll.

Lifton sin beskrivelse av miljøkontroll, blir fortalt av Fosheim og Aarnes slik:

Bevegelsen forsøker å kontrollere medlemmenes kommunikasjon med omverden. Lederne legitimerer sitt budskap og sine handlinger ved å hevde at de alene har tilgang på «sannheten». Bevegelsen krever at individets selv skal formes etter bevegelsens idealer. Medlemmene lærer å gi seg selv definerte kognitive selvinstruksjoner i mange situasjoner. Slik trenger bevegelsen inn i medlemmets «indre liv». Individet avskjæres fra realitetstesting ved at relasjonen mellom ekstern informasjon og intern refleksjon brytes. Opplevelsen av realitet begrenses til bevegelsens ideologi. All annen informasjon defineres som ikke-realitet. Dette utgjør en dyp trussel mot individets autonomi, og medfører at opprettholdelse av identitet svekkes (Fosheim og Aarnes 1993: 29).

Miljøkontroll hos Hanvold.

Jeg vil i denne delen av oppgaven argumentere for at Jan Hanvold utfyller det første av Liftons 8 kriterier, miljøkontroll. Dette vil jeg gjøre ved å vise til hvordan livsskildringene om Hanvold, kan ha denne funksjonen. Jeg vil også peke på at Hanvolds Visjon Norge også kan ha denne funksjonen. Visjon Norge har for eksempel sitt eget nyhetsprogram, hvor de fremstiller en nyhetsvinkling som ikke samsvarer med den vinklingen som de mediene Hanvold ofte refererer til som «mainstream» media eller det sekulære media har. Gjennom egne observasjoner har jeg sett at det ofte er temaer som blant annet Israel, vaksinasjon, abort og homofili, som blir satt i annet perspektiv enn det som de sekulære mediene viser. Ettersom Hanvold er engasjert i det politiske partiet *De Kristne* (Hanvold 2017: 151), blir Visjon Norge i tillegg benyttet som en plattform til å promotere dette partiet. Andersen forteller i sin livsskildring, at Hanvold er veldig utradisjonell akkurat på dette området:

Det er ikke tradisjon i norsk frikirkelighet for å si noe om politiske saker i menigheten eller fra plattformen i kristne sammenhenger. Men her er Jan Hanvold den rake motsetningen, og har kanskje plukket opp dette også fra sin periode i Sarons Dal. Fra skjermen og stolen i studio gir han klar beskjed om hva han mener seerne bør stemme, og hva de ikke bør stemme (Andersen 2008: 170).

Jeg skal imidlertid ikke gå nærmere inn på Visjon Norge sin funksjon til å drive miljøkontroll i denne oppgaven. For videre forskning ville det også vært interessant å se om Hanvold også fyller de 7 andre kriteriene til Lifton, men dette er ikke noe jeg vektlegger i denne oppgaven.

Det mest tydelige eksempelet på at Hanvolds livsskildringer har en funksjon til å drive miljøkontroll, som jeg vil vise til, er at hvordan kritikere av Hanvold blir fremstilt. Jeg skal nå vise til noen eksempler som har denne funksjonen. Det første eksempelet er fra Hansens bok, hun forteller:

Hanvold viser til flere strategier fienden bruker for å stoppe kristne ledere: Han prøver på, slik media gjør, å ta personer ut. Nummer en det er å demonisere deg og skape et bilde av deg som er verst mulig. Nummer to er å ruinere deg, så du blir fattig og ikke får gjort noe mer. Nummer tre er å isolere deg, så du blir ensom, bitter og gir opp. Dette er djevelens taktikk og de antikristne kreftene som er virksom i Norge i dag (Hanvold og Hansen 2021: 38).

Her blir kritikerne av Hanvold fremstilt som antikristne krefter og fienden, som er ute etter å hindre Hanvold i å drive sin virksomhet, altså hindre Hanvolds arbeid som går ut på å evangelisere mennesker. Med antikristne krefter refereres det her til arbeid som er organisert av djevelen, hvor de journalistene som kritiserer Hanvold, blir fremstilt som djevelens «marionetter». Et annet eksempel på at kritikere av Hanvold blir fremstilt som djevelens tjenere:

Derfor er jo jeg glad for å bli hengt ut. Fordi dette gjør at Visjon Norge får flere seere. Potensialet blir større, og flere mennesker kan bli frelst når folk blir nysgjerrige på hva Visjon Norge er. Dette at djevelen bruker mennesker og mennesker lar seg bruke av djevelen, er noe man må regne med. Djevelens strategi er å hindre deg i å utføre ditt kall og nå mennesker med evangeliet (Hanvold og Hansen 2021: 38).

Her viser jeg igjen at kritikerne som Hanvold snakker om, blir fremstilt som personer som utfører djevelens arbeid, i å hindre evangeliseringen som Hanvold hevder han har blitt kalt til. Han hevder også her at slik kritikk kan ha en motsatt effekt, ettersom han mener at flere personer blir eksponert for Visjon Norge gjennom denne kritikken, noe som Hanvold mener kan føre til at flere personer blir frelst. Fremstillingen av kritikerne fortsetter slik:

Media demoniserer kristne som står på bibelen. De blir fremstilt som intolerante og ukjærlige fordi de er imot synd av ulike slag. Deretter krever disse gruppene at all økonomisk støtte skal tas ifra menigheter, skoler og menigheter som ikke vil vike fra Guds ord. Så igjennom dette blir de da isolert og må legge ned sin virksomhet. Derfor er det så viktig at de kristne holder sammen. Djevelens strategi er å splitte kristenheten så de blir svake, fordi enhet gjør oss sterke (Hanvold og Hansen 2021: 39).

I de samtlige tre eksemplene jeg har vist nå, er det ikke bare fremstillingen av kritikerne som ukristne og djevleske krefter, som jeg ønsker å få frem. Jeg vil også peke på hvordan disse eksemplene fremstiller Hanvold og hans virksomhet. Her blir Hanvold og hans arbeid fremstilt som Guds vilje. Hanvold fremstiller seg selv i en offerrolle, hvor han blir forfulgt av alle kritikerne. Ofte når Hanvold håndterer kritikk i livsskildringene, blir kritikken presentert som løgnaktige, overdrevet og misforstått. Denne kritikken og forfølgelsen Hanvold hevder han er utsatt for, blir brukt som et argument for hvorfor Hanvold mener at det er så viktig at Visjon Norge eksisterer, og har den funksjonen som den har. Her vil jeg bruke et eksempel fra Andersens livsskildring for å vise dette:

Hetsen, for den vanskelig karakteriseres annerledes, satte også et varig preg på Jans syn på media, og sammen med pressens håndtering av den senere konkursen i Drøbak, viste den med all tydelighet viktigheten av frittstående kristne mediekanaler, som med positivt fortegn og grunnholdning kan kommunisere hva som skjer på grasrota i menigheter og annen kristen virksomhet (Andersen 2008: 88).

I livsskildringene om Hanvold, så er det ikke bare journalister som blir fremstilt som fiendene til Hanvold. En annen gruppe er frafalne og avhoppere, som kritiserer de menighetene som de tidligere har tilhørt. Om denne gruppen, er Hanvold veldig klar på at deres meninger, beskyldninger og historier ikke er troverdige, og burde ikke bli brukt av media. Jeg har to eksempler som viser dette. Det første eksempelet er en kommentar til Brennpunkt-dokumentaren *Pengepredikanten* som ble vist på NRK i 2016. Begge journalistene som laget dokumentaren, hevder Hanvold at har hatt en tidligere tilhørighet i kristne miljøer. Hanvold forteller:

Dette er jo det som kjennetegner avhoppere fra kristne sammenhenger. Ofte overfører de sine egne problemer til en menighet eller organisasjon, uten evne til å se noe positivt i sin fortid. Derfor blir det galt i alle sammenhenger å bruke avhoppere som sannhetsvitner (Hanvold 2017: 190).

Det andre er fra en kommentar til filmen *Disco* (2019), hvor Hanvold hevder at en av filmens karakterer er åpenbart basert på ham. Hanvold hevder også at kildene skaperne av filmen benyttet seg av var frafalne som «hater de kristne og motarbeider kristendommen» (Hanvold og Hansen 2021: 34). Hansen forteller om Hanvolds kritikk av frafalne som kilder slik:

Hanvold er kritisk til filmskaperne bruk av denne frafalne pastorsønnen som kilde til fakta for fremstilling av det moderne kristennorge. «Når det gjelder avhoppere av ulike menigheter, er dette ofte mennesker som har store personlige problemer. Disse problemene overfører de da på menigheten eller organisasjonen og anklager menigheten, pastoren eller andre, som om de gir skylden for sine problemer. Dette burde jo folk forstå. Enten det gjelder en karismatisk menighet eller Smiths venner, så burde media fokusere på de tusenvis av pinsevenner, karismatikere og Smiths-venner, som trives og har et fantastisk liv i sine sammenhenger. (Hanvold og Hansen 2021: 37-38).

Jeg nevnte tidligere at Fosheim og Aarnes skrev at en undersøkelse av en bestemt gruppe avhoppere og frafalne, ikke vil være representativ for alle avhoppere og frafalne, og vil dermed heller ikke være representativ for en hel menighet sin oppfatning. Jeg må her understreke at dette ikke er det samme som det Hanvold forteller. Ifølge det Hanvold sier i livsskildringene, blir det alltid feil å bruke en slik gruppe personer som kilder, ettersom han mener at flere av dem har store personlige problemer og er kun ute etter å skape problemer for deres tidligere menigheter.

Jeg har nå vist at livsskildringene om Hanvold har en funksjon i henhold til miljøkontroll. I stor grad er dette gjennom oppfordringer til leseren om at de ikke kan stole på nyheter fra de sekulære mediene, ettersom at disse angivelig kun er ukristne, djevlelige og løgnaktige medier som bare fokuserer på de negative sakene rundt Hanvold. Videre så blir det også oppfordret til at Hanvolds Visjon Norge er troverdig. For å kunne gi et grundigere svar på om i hvor stor grad Hanvold og Visjon Norge driver med miljøkontroll, er det nødvendig med en større undersøkelse rettet mot Visjon Norge. Her ville det vært gunstig med en analyse av de ulike programmene, spesielt nyhetssendingen.

6.6 Fremstilling.

Hansen forteller om da Hanvold i 2017 ble utnevnt til «Doctor of Divinity» ved School of Bible Theology Seminary & University i California. Dette vil si at han fikk en æresdoktorgrad for det Hansen beskriver som «til ære for sin 40 år lange tjeneste». Overrekkelsen fant sted på Visjon Norges Campmeeting i Drammen (Hanvold og Hansen 2021: 121).

I livsskildringen viser Hansen til denne utnevnelsen, hvor Hanvolds høydepunkter i tjenesten blir kort beskrevet av rektoren av denne teologiske skolen, Dr, Stephen T. Anderson.

Anderson avslutter denne beskrivelsen med:

Denne graden reflekterer den høyeste aktelse for Pastor Hanvolds konsistente kristne livsstil, hans kjærlighet til Gud og menneskeheten og for hans kompromissløse tjeneste for de evige sannheter i Den Hellige Bibel (Hanvold og Hansen 2021: 125).

Hansen dedikerer et helt kapittel i livsskildringen hun fører i pennen til å fortelle om denne æresdoktorgraden. En slik æresdoktorgrad kan i stor grad hjelpe til å underbygge autoritet hos Hanvold, både i det frikirkelige miljøet i Norge og internasjonale frikirkelige miljøer.

I tillegg til å være biografier om Hanvold, bærer spesielt de to nyeste livsskildringene preg av å være selvhjelps-bøker. Hanvold kommer her ofte med tips om hva han mener skal til for å bli en suksessfull person. Hansen nevner også at Hanvold selv blir inspirert og bygger opp sin egen psykiske helse, ved å lese litteratur av den amerikanske selvhjelpsforfatteren Napoleon Hill, som Hanvold hevder har studert hva de 500 mest suksessrike menneskene i USA tenker og har til felles. Hansen nevner også at Hanvold lytter til den amerikanske motivasjonspredikanten Tony Robbins (Hanvold og Hansen 2021: 63).

I den andre livsskildringen deler Hanvold opp mennesker i fem grupper: de fattige, de vanlige, arbeiderne, middelklassen, de rike og de veldig rike. Det som Hanvold hevder at er den vesentlige forskjellen på disse gruppene, er deres evne til å planlegge. De fattige tenker kortsiktig, og de rike tenker langsiktig. Hanvold setter seg selv i kategorien de rike (Hanvold 2017: 175-177).

Det er et gjennomgående tema i alle de tre livsskildringene at Hanvold blir uthengt og forfulgt av media, både kristent og sekulært. Hansen beskriver Hanvold slik: «Han har vært den mest hatete og utskjelte predikanten i Norge og blir stadig hengt ut i NRK, lokalt og nasjonalt» (Hanvold og Hansen 2021: 29). Hansen forteller også at Hanvold mener at disse mediene kun fokuserer på dårlige nyheter rundt ham, for å selge aviser, og at de bevisst velger å ignorere alt av det som han mener er de gode nyheter, og sikter da til misjonsarbeidet sitt i Øst-Europa og alle de folkene som han mener har blitt frelst gjennom Visjon Norge. Her er et eksempel på hvordan Hanvold presenterer dette, Hansen skriver:

Dette er noen eksempler på hvordan *Dagen* og *Vårt Land* arbeider. De får mange millioner i pressestøtte for å henge ut andre kristne. De er ikke interessert i å skrive om hva Visjon Norge gjør i Moldova eller i Albania- eller den samfunnsnyttige oppgaven Visjon Norge gjør når vi ber for hundrevis av folk daglig. Folk blir frelst på kanalen. Dette er ikke skandale og ikke interessant stoff for pressen. Men hvor mye jeg tjener, slår de opp (Hanvold og Hansen 2021: 24).

I de tre livsskildringene blir Hanvold fremstilt som en misforstått predikant, hvor han blir stadig feilaktig presentert i mediene. I Andersens livsskildring, omtaler Hanvold journalister i mediene slik: «Vanlige journalister skjønner ikke så mye. De fleste er ultraradikale sosialister, som hater både de rike og de kristne» (Andersen 2008: 101). Hansen forteller at Hanvold beskriver de kristne mediene som de verste. Han forteller her at den tidligere redaktøren i

Vårt Land, Helge Simonnes, har sammenlignet ham med IS og ekstrem islamisme, og Hanvold svarer med at «Da vet du at mannen er spik spenna gæren». Han forteller også at redaktør i *Dagen*, Vebjørn Selbekk, skal ha feilaktig anklaget ham for å true en av avisens journalister (Hanvold og Hansen 2021: s23). Videre skriver Hansen om Hanvolds fremstillinger av avisen *Dagen*:

Når *Dagen* skriver noe, sakser de andre avisene og tar det de skriver for god fisk- at det er sannheten *Dagen* formidler. Jeg vet ikke hvor mye de har hengt meg ut, hvor mange ganger jeg har sagt at de ikke kan slippe til psykiatriske pasienter på debattsidene deres. De bruker også gamle grinebitere fra Human-Etisk Forbund, som alle hater Visjon Norge og Jesus- som sannhetsvitner (Hanvold og Hansen 2021: 24).

Dette er bare et par eksempler av mange flere, på hvordan Hanvold fremstiller pressens omtaler av seg selv.

I den siste tredjedelen, av Hansens livsskildring dedikerer hun nesten 100 sider til bursdagsgratulasjoner til 70 årsdagen til Hanvold, fra hans venner, samarbeidspartnere og andre predikanter. Samtlige av disse gratulasjonene fungerer som en hyllest til Hanvold. Jeg vil her argumentere for at disse gratulasjonen blir brukt som et virkemiddel for å gi positiv omtale om Hanvold. Her er et eksempel på hvilket budskap de fleste av gratulasjonene får frem, som er et utdrag fra gratulasjonen fra Anita Apelthun Sæle, som det fortelles at er en tidligere stortingsrepresentant:

Jeg kjenner knapt noen med en slik energi og et slikt pågangsmot som det du har. Du føder tusen ideer over natten og gir deg ikke før du ser at ideene blir virkelighet (Hanvold og Hansen 2021: 149).

De fleste av gratulasjonene presenterer Hanvold fra hans beste side, og forteller leseren om de mange kvalitetene som de hevder at Hanvold besitter. Noen av gratulasjonene hevder at den kristne troen i Norge er under angrep, og at Hanvold og Visjon Norge er de viktigste forsvarerne av kristne verdier i et «mørklagt Norge». Her er noen eksempler på dette:

Hanne Nabinthu Herland, som beskrives som en forfatter og religionshistoriker, skriver blant annet:

Egoismen og hedonismen råder. Respekten for det ufødte barn er utradert, vi avfolkes på grunn av dette og andre barneglade folkeslag overtar i Norge. Vi har selv vært arkitektene for vår egen kulturelle nedgang. Midt i dette landskapet har du løftet den kristne troens faner enda høyere og stått i spissen for det viktigste kristne arbeidet i vår tid (Hanvold og Hansen 2021: 173).

Finn Jarle Sæle, sjefsredaktør i *Norge I DAG* skriver blant annet:

Vi trenger en kristen tv-stasjon som står for vekkelse, reformasjon og demokratiet Israel. Visjon Norge gir kristen-Norge riktig marsj-retning. Jan Hanvold var først til å sette ord på det som utfordrer vår tro og frihet som kristne i dag, «sekulærfundamentalismen» og «demodiktaturet» (Hanvold og Hansen 2021: 167).

Gordon Tobiassen, reiseforkynner i *Ordet & Israel*, skriver blant annet:

Trykket mot de kristne verdier øker. Da ser vi at Visjon Norge er mer enn et begrep, kanalen er blitt et viktig redskap i den åndskamp som pågår. I det siste års koronatilstand hvor kirker og bedehus ble stengt, har Visjon Norge vært et stort lyspunkt og fylt et stort behov med sine mange gode programmer (Hanvold og Hansen 2021: 180).

Med disse eksemplene vil jeg peke på at Hanvold gjennom livsskildringen bruker gratulasjonene til å gi leseren en fremstilling som er positivt rettet mot ham, i motsetning til de angivelig falske fremstillingene av mediene som Hanvold hevder har forfulgt og uthengt ham. At gratulasjoner er fylt med positive lovord og hyllester er normalt og mulig en selvfølge, det er imidlertid ikke poenget mitt her. Poenget jeg vil få frem her er at Hansen, som selv er ansatt hos Visjon Norge, dedikerer så mye plass til disse gratulasjonene, i en biografi om Hanvold.

Jeg vil også peke på hvordan Hanvold ofte forteller om sine møter med store amerikanske predikanter. Her skal jeg ikke stille spørsmål om i hvor stor grad Hanvold kjenner disse predikantene, men jeg vil peke ut at han nevner det ofte. Ifølge Hanvold er det et stort privilegium å få møte disse amerikanske storpredikantene. Jeg vil nå vise til to eksempler hvor Hanvold bruker den samme sammenligningen to ganger i Andersens livsskildring.

Den første er et sitat fra Hanvold selv:

Det å få amerikanske storpredikanter i tale kan være vanskeligere enn å få audiens hos den norske kongen (Andersen 2008: 85).

Den andre skriver Andersen:

Amerikanske toppevangelister kan ofte være vanskeligere å få snakke med enn kong Harald, på grunn av alle sekretærer og sikkerhetsfolk som skal beskytte deres dyrebare tid. Men Jan lot seg ikke hindre av den slags utfordringer (Andersen 2008: 175).

Her blir det vektlagt et fokus på hvor ekstraordinært det må være å få møte disse amerikanske storpredikantene. Dette kan føre til at leseren av livsskildringen vil få en indikasjon på at Hanvold selv er en veldig viktig person.

6.7 Målgruppen til livsskildringene.

Samtlige av livsskildringene selges på Visjon Norges egen nettside. Her står det også at alle bøkene er egenprodusert, selv om den første livsskildringen *Jan Hanvold... Gir aldri opp!* er utgitt gjennom *Hermon Forlag* i 2008, og de to andre er utgitt gjennom forlaget *John Grieg* i Bergen. På Visjon Norge sin nettside blir det ikke nevnt hvilket forlag de blir utgitt av. I og med at livsskildringene om Hanvold blir solgt av Visjon Norge selv, og forholder seg til religiøse temaer på lik linje med Hanvolds teologi, vil jeg påpeke at målgruppen til livsskildringene er tilhengere av Hanvold og hans trosforkynnelse. Ettersom TV-kanalen Visjon Norge er en tverrkirkelig kanal, som er representativ for flere frikirkelige miljøer i Norge, vil jeg også gå ut ifra at målgruppen vil kunne inkludere personer fra disse miljøene. Det er altså tilhengere av Hanvold og hans trosforkynnelse, og Visjon Norges seere som er målgruppen til disse livsskildringene.

6.8 Oppsummering.

I dette kapitlet har jeg vist hvordan pastoren Jan Hanvold har forstått og praktisert sin egen autoritet, gjennom å undersøke hvordan dette har blitt fremstilt i tre forskjellige livsskildringer om ham. Dette har jeg gjort gjennom å vise til flere eksempler fra forskjellige punkter.

Ut i fra de tre livsskildringene har jeg vist til flere eksempler som gir sterke indikasjoner på at Hanvolds autoritet, er hovedsakelig en karismatisk autoritet, ifølge Webers teori. Jeg kan argumentere for at det også er profesjonell autoritet, i en liten grad, med tanke på at

Hanvold forteller at han har mottatt en æresdoktorgrad, som kan gi han tittelen «Dr». Det blir imidlertid ikke gitt noen indikasjoner på at denne tittelen blir benyttet.

Den karismatiske autoriteten til Hanvold blir manifestert i livsskildringene om Hanvold, ved at han blir gitt eller gir seg selv personlige egenskaper. Den egenskapen som Hanvold angivelig besitter, som i størst grad manifesterer hans autoritet i livsskildringene, er at han mottar visjoner og har samtaler med Gud. Dette har jeg vist ved flere eksempler at forekommer ofte i samtlige livsskildringer. Noen ganger fungerer disse angivelige visjonene som en veiviser for Hanvold, når han skal ta viktige beslutninger, jeg har vist eksempler til dette, blant disse er: misjonen til Øst-Europa og oppstarten av Visjon Norge. Jeg har også vist at visjonene i størst grad har en funksjon som den avgjørende faktoren når Hanvold foretar seg økonomiske investeringer.

Selv om det blir opplyst i livsskildringene at det forekommer overnaturlige hendelser i tilfeller av helbredelse og frelse, hvor personer ringer inn til Visjon Norge når de sender direkte, og forteller sine guddommelige opplevelser, så blir det ikke vektlagt mye i livsskildringene. Unntaket er når Hanvold forteller om sin egen frelsesopplevelse, som jeg har vist eksempel til. Fokuset rundt overnaturlige hendelser, legges hovedsakelig på Hanvolds angivelige visjoner. Jeg vil påpeke at dette i stor grad fungerer som trosvitnesbyrd. Mikaelsson mener at slike trosvitnesbyrd kan styrke og bekrefte troen og overbevisningen til forskjellige mennesker (Mikaelsson 2006: 111).

I livsskildringene om Hanvold, blir det brukt hyppig med bibelsitater. Som jeg har vist, forekommer dette ofte når Hanvold har foretatt seg økonomiske investeringer. Mikaelsson mener at en slik bruk av bibelsitater i selvbiografier kan forklares med at personen vil fremstå som en bibeltroende og bibelkyndig person (Mikaelsson 2006: 111). Ingen av livsskildringene om Hanvold er rene selvbiografier, men det er hovedsakelig Hanvold som forteller i jeg-form. Det er tydelig i alle de tre livsskildringene at det er Hanvold som bestemmer hva som skal bli fortalt. Dermed vil jeg si at når det blir brukt bibelsitater i disse livsskildringene, så er det Hanvold som benytter seg av dem. Det er mulig at funksjonen til bruken av bibelsitatene stemmer overens med det Mikaelsson skriver, men jeg vil også argumentere for at de fungerer som et religiøst forankringspunkt, hvor Hanvold rettfærdiggjør sine økonomiske investeringer.

Ettersom at Hanvold i stor grad bestemmer hva som skal skrives om han i livsskildringene, og det er hans tanker og stemme som styrer bøkene, er det viktig å se nærmere på hvordan han ønsker å bli fremstilt. Mikaelsson mener at dette kan føre til at det forekommer fortelser, eller «pynting på sannheten», hvis det er noe som kan sette hovedpersonen i dårlig lys (Mikaelsson 2006: 114). Her vil jeg påpeke at ikke ser ut som Hanvold har valgt å fortie seg om noe, i livsskildringene. Han forteller om samtlige kontroverser eller skandaler, men han gjør det på sine premisser. Her velger altså Hanvold å «pynte på sannheten», slik som Mikaelsson skriver det. Dette forklarer jeg med begrepet miljøkontroll, hvor Hanvold «svartmaler» kritikerne sine, ved å fortelle leserne av livsskildringene at kritikken mot ham er løgnaktige, og at kritikerne er ukristne og gjør djevelens arbeid.

Jeg har også vist gjennom livsskildringene at Hanvold forklarer hvordan han forstår og praktiserer sin egen autoritet. Hanvold er veldig klar på at demokrati er ubibelsk, selv om det sitter flere personer i styret til Visjon Norge. Disse personene blir imidlertid valgt ut av Hanvold, så han er i praksis en enerådende leder. Han mener det er kritisk at hvis en bedrift skal bli suksessfull, så må det være en enerådende leder i spissen.

Til slutt vil jeg påpeke et viktig punkt på hvordan Hanvold blir fremstilt i livsskildringene. Gjennom de tre livsskildringene, legges det stor vekt på Hanvolds suksess, da særlig økonomisk suksess. Mer spesifikt, så fremstilles Hanvold som en suksess, innenfor det han selv forkynner, altså herlighetsteologi eller trosforkynnelse. Jeg har vist noen eksempler som peker på dette, og livsskildringene inneholder flere eksempler jeg kunne vist til her. Et av eksemplene jeg viste til, var når Hanvold forklarte at «man må så for å høste», et begrep han bruker ofte. Her forteller Hanvold at man må ofre noe, ofte i form av givergave, for å kunne få noe tilbake. Tanken er at hvis man ikke gir gaver, så kan man ikke forvente å motta gaver. Hanvold fremstilles her som et prakt eksempel innenfor sin egen teologi, hvor han har gitt masse gaver, og derfor har han senere mottatt gaver.

7. Sammenlignende analyse.

Jeg skal i dette kapitlet gi en sammenlignende analyse av hvordan Edvardsen og Hanvold har forstått og praktisert sin autoritet, ut ifra å studere hvordan dette blir fremstilt i livsskildringene som er skrevet om dem. Mellom dem er det både likheter og ulikheter som jeg her vil trekke frem. Jeg vil dele analysen inn i tre deler, basert på Webers teori om: karismatisk autoritet, tradisjonell autoritet og profesjonell autoritet.

7.1 Karismatisk autoritet.

Som nevnt i den teoretiske tilnærmingen, er karismatisk autoritet et personlig autoritetsgrunnlag. Her vil både innehaveren selv tilegne seg personlige egenskaper, og samtidig må disse personlige egenskapene bli tillagt av innehaverens etterfølgere. I religiøs sammenheng kan disse personlige egenskapene regnes som nådegaver gitt fra Gud.

Jeg har vist hvordan i livsskildringene om Edvardsen, at det er tydelig at det kommer frem at hans autoritet i hovedsak er karismatisk autoritet, etter Webers forståelse av begrepet. Et av eksemplene på hvordan Edvardsen forstår sitt mandat og sitt kall som misjonær, er når han for første gang får en visjon fra Gud om å drive misjon, til alle folk i alle nasjoner. Slike visjoner fortelles det i livsskildringene at Edvardsen har mottatt gjennom hele sitt liv, den første gang når han bare var et lite barn. Gjennom disse visjonene, forteller Edvardsen i livsskildringene at Gud snakker til ham. Det er oftest gjennom bønn at disse visjonene forekommer. Han forteller at det varierer i hvor lang tid det kan ta mellom hans bønn og når han får svar. For eksempel så forteller han at det tok flere måneder med daglig bønn, før han fikk visjonen om å drive med verdensvid evangelisering. Her sammenligner han denne opplevelsen med Moses og ørkenvandringen. Disse visjonene Edvardsen forteller at han mottar, fungerer ofte som en veiledning når han står ved et veiskille og må ta viktige avgjørelser. Det fungerer også som kilden til mange av Edvardsen ideer, som i livsskildringene blir fremstilt som en pioner ved flere anledninger. Det er viktig å få frem at Edvardsen er klar på at det er kun gjennom Gud at han blir tilegnet de personlige egenskapene han besitter. I livsskildringene blir Edvardsen fremstilt som en trofast tjener av Gud, og ikke en som utfører mirakler på egenhånd.

Disse personlige egenskapene som livsskildringene forteller at Edvardsen besitter har jeg vist er blant annet å kunne drive helbredelse, åndsdåp og demonutdrivelse. Dette har jeg vist flere eksempler til, og kunne ha gitt mange flere. I livsskildringen om Edvardsen skrevet av

hans samarbeidspartner, Harald Mydland, er det mange eksempler fra både vekkelsermøter i Norge og i utlandet. Helbredelsene som Edvardsen utfører kan variere fra små og store. Her forekommer det helbredelser hvor blinde får synet tilbake, de lamme kan gå igjen og de døve kan høre igjen. Det mest merkelige tilfellet som jeg viste til, er fra et vekkelsermøte i Pakistan, hvor en kvinne har med seg et dødt barn, og under møtet våkner barnet til livet igjen. Slike hendelser som tar for seg det som blir ansett som mirakler i religiøs sammenheng, forekommer ofte i livsskildringen til Mydland. Her blir disse hendelsene fremstilt og fortalt av Mydland som om det er historiske hendelser. Når man leser i livsskildringene om slike hendelser, er det viktig å være varsom på sterke føringer fra forfatteren, som i dette tilfellet, har et forhold til Edvardsen og deler mest sannsynlig flere av hans synspunkter. Når Mydland viser til slike mirakler som Edvardsen angivelig utfører, samt visjonene Edvardsen mottar, kan livsskildringen bære preg av å være et trosvitnesbyrd. Religionsforskeren Lisbeth Mikaelsson mener at når en livsskildring inneholder trosvitnesbyrd, så kan en av funksjonene være at leseren kan oppfatte trosvitnesbyrdet som en bekreftelse på sin egen religiøse tro. Videre forteller Mikaelsson at den kan også styrke troen og overbevisningen den personen allerede har (Mikaelsson 2006: 111). At livsskildringene bærer preg av sterke føringer fra forfatterens side, og at visjoner kan fungere som trosvitnesbyrd, er også like relevant i livsskildringene om Hanvold.

Lignende, så er også Hanvold autoritet i stor grad karismatisk autoritet. I livsskildringene om han fortelles det hyppig om når han mottar visjoner fra Gud. Som jeg har vist i kapitlet om Hanvold, forekommer disse visjonene som oftest når Hanvold står ved et veiskille og trenger veiledning. Som oftest dreier disse veiskillene seg om økonomiske investeringer. For Hanvold, blir Gud ofte en økonomisk rådgiver, som forteller ham når han skal investere, og når han ikke skal investere. Gud gir også Hanvold åpenbaringer, som forteller ham hvilke steg han skal ta videre i sin karriere. Dette kan vi se at Hanvold forteller om i livsskildringene, der det klareste eksempelet er hvordan Visjon Norge ble til. Hanvold hevder at han ble fortalt av Gud flere ganger, om å starte denne kristne TV-kanalen, for å kunne spre evangeliet ut over Norge og videre hele verden.

Her er det altså både likheter og ulikheter mellom de to pastorene. Likhetene er at begge forteller om å ha mottatt visjoner og åpenbaringer fra Gud i livsskildringene. Det blir også fortalt ofte om dette i begge pastorenes livsskildringer. Ulikhetene kommer frem i innholdet

i visjonene og åpenbaringene. Hos både Edvardsen og Hanvold fungerer disse som en veiledning for valg de må ta når de står ved et veiskille. Forskjellen er at hos Hanvold blir det mer fokusert på økonomiske valg enn hos Edvardsen. Jeg vil også påpeke at særlig i livsskildringen til Mydland om Edvardsen, blir det vektlagt et stort fokus på Edvardsens personlige egenskaper innen helbredelse, demonutdrivelse og åndsdaup. I livsskildringene om Hanvold blir det ikke vektlagt et like stort fokus på å få frem disse personlige egenskapene, det er her større fokus på herlighetsteologien og trosforkynnelsen til Hanvold.

I kapitlet om Edvardsen viser jeg til Ingeborg Moi sin masteroppgave i kristendomskunnskap. Her forteller Moi om endringer i Edvardsens forkynnelsen i perioden 1968 til 2002. Det hun vektleger mest i oppgaven, er endringene i forkynnelsen om gudsbildet og fortapelsesforestillingen. Hun påpeker også hvordan Edvardsen gikk fra å være kritisk overfor andre trossamfunn tidlig i sin karriere, til å være mer akseptabel og inkluderende i sin senere forkynnelsen. Både Håvard Rem og Harald Mydland sine livsskildringer om Edvardsen ble utgitt i 2004. Altså to år etter perioden som Moi sin analyse forholder seg til. Jeg vil derfor anta at det er meget sannsynlig at disse livsskildringene bærer preg av Edvardsens tilpasninger. Religionsosiologen Pål Repstad viser også til Moi sin analyse av Edvardsen, i sitt kapittel «Mellom karisma og kontor: Pinsledere i det moderne Norge», fra boken *Religiøse Ledere: Makt og avmakt i norske trossamfunn* (2012). Her skriver Repstad om Edvardsens tilpasninger innen holdninger overfor andre trossamfunn:

Uten tvil gjorde han harmoniserende tilpasninger til andre trossamfunn og til storsamfunnet Norge som sikret ham en atskillig mer sentral posisjon i det religiøse Norge enn han ville hatt dersom han hadde forfektet sin ungdoms idealer like skarpt som tidlig i karrieren (Døving og Thorbjørnsrud 2012: 124).

Jarle Bryne viser til de britiske sosiologene Linda Woodhead og Paul Heelas sin bok *Religions in Modern Times* (2000), hvor de mener å finne tre typologier over religiøse strømninger: «religions of difference», «religions of humanity» og «spirituality of life». Jeg skal her kun fokusere kort på de to førstnevnte. Bryne forteller at Woodhead og Heelas viser til en ytre form for «religions of difference», som Bryne sammenligner med fundamentalisme. Bryne beskriver dette med at en slik religiøs strømning vil være innadvendt og lukke seg ute fra verden, og at gud blir en streng far. Videre, så er «religions of humanity» en religiøs strømning som er mer menneskeorientert og åpent mot storsamfunnet, fornuft blir mer

akseptert og Gud blir mer en venn enn en streng far (Bryne 2007: 17). Jeg vil argumentere for at Edvardsen, tidlig i sin karriere, viser en del trekk som samsvarer med «religions of difference» strømmingen, men utvikler seg til å vise mer trekk som samsvarer med «religions of humanity», senere i karrieren. Ettersom livsskildringene jeg har valgt ut om Hanvold, bare strekker seg tilbake til 2008, har jeg ikke særlig grunnlag for å kommentere hans tidligere forkynnelse, slik som Moi har gjort med Edvardsen i sin oppgave. Jeg kan dermed bare kommentere hvilke holdninger han har etter denne perioden. Her vil jeg argumentere for at Hanvold viser trekk som samsvarer i større grad med «religions of difference» strømmingen, enn «religions of humanity». I den grad av at Hanvold isolerer seg fra storsamfunnet og er fundamentalistisk i sin teologi.

Der hvor Edvardsen gjorde harmoniserende tilpasninger, og ble mer akseptert og fikk en sentral posisjon i det religiøse Norge, slik som jeg viste at Repstad fortalte ovenfor, har det motsatte vært tilfellet for Hanvold. Ettersom han har tatt avstand fra storsamfunnet og andre religiøse trossamfunn, har også disse igjen markert avstand fra ham. Dette kan vi blant annet se i Christian Overen sin masteroppgave i religionshistorie, *Et behov for å markere avstand: En studie av vekkelseskristne pastorer sine reaksjoner på Jan Hanvold* (2019). I denne oppgaven viser Overen hvordan pastorer i lignende vekkelseskristne menigheter, som den Hanvold tilhører, er sterkt uenige med både Hanvolds teologi og praksis, og viser tydelige behov for å markere avstand (Overen, 2019). Et lignende behov for å markere avstand kan også sees i at flere aktører har trukket seg som samarbeidspartnere med Visjon Norge og Hanvold. Blant disse aktørene, forteller Anita Grønningsæter Digernes fra *Vårt Land*, at er Evangeliesenteret, Livets Ord og Norea Mediemisjon. Årsaken for bruddet er blant annet kontroverser rundt Hanvold og Visjon Norge, samt uenigheter rundt framgangsteologien til Hanvold og den påtrengende strategien rundt pengeinnsamlingen (Vårt Land 18/05/2020).

Et punkt jeg vil trekke frem, hvor begge pastorene viser likheter, er hvordan de blir fremstilt som suksesser i livsskildringene. Selv om det er på ulike områder at denne suksessen kommer frem. På den ene siden blir det fokusert på helbredelsene og åndsåpene Edvardsen har utført, samt misjonsarbeidet som blir beskrevet som pionerende. På den andre siden blir fokuset på Hanvolds suksess hovedsakelig rettet mot hans økonomiske suksess. Poenget som jeg vil få frem her, er at begge pastorene blir fremstilt som suksesser

og prakteksempler innenfor sine respektive teologiske retninger. Ja, det fokuseres på forskjellige egenskaper eller oppnåelser hos de to pastorene, men jeg vil argumentere for at selve funksjonen som en slik fremstilling har i en livsskildring, er den samme. Altså, at både Edvardsen og Hanvold blir fremstilt som prakteksempler på det de selv forkynner.

7.2 Tradisjonell Autoritet.

Tradisjonell autoritet, er som jeg nevnte i den teoretiske tilnærmingen autoritet i kraft av sed og skikk. Det innebærer gjerne lite eller manglende refleksjon om alternative maktforhold: «slik har det alltid vært, og ingen kommer på at det kan være annerledes».

Jeg skrev at Mikaelsson mener at bruk av bibelsitater i livsskildringer, kan ofte forklares med at personen det skrives om, ønsker å bli fremstilt som en bibelkyndig og bibeltroende person. Jeg har vist at en slik bruk av bibelsitater finnes hyppig i livsskildringene om både Hanvold og Edvardsen. Jeg fortalte at selv om jeg ikke kan si noe om forfatterens intensjon ved deres bruk av bibelsitater, kan man allikevel anta at det har den funksjonen som Mikaelsson mener at det kan ha. Jeg vil også argumentere for at denne bruken av bibelsitater i livsskildringene, kan ha den funksjonen at de underbygger legitimiteten til flere av utsagnene, om og av, Edvardsen og Hanvold.

Mikaelsson forteller også at slike religiøse livsskildringer ofte skriver hovedpersonens liv og virke inn i en «større myteverden», som en personlig myte. Her kan hovedpersonens personlige myte hente elementer som struktur, temaer, bilder og begreper fra den store myteverdenen. Mikaelsson skriver at det da oppstår det hun kaller for en metamyttisk meningsstruktur, hvor livsskildringen peker på en mer omfattende myte, som den representerer en individualisert kommentar til. Jeg skrev tidligere at Edvardsen beskrev perioden før han mottok visjonen om verdensvid evangelisering, og sammenlignet dette med Moses og ørkenvandringen. Dette er et eksempel på hvordan Edvardsen fremstiller sine personlige opplevelser som en individualisert kommentar og setter den opp mot en større myteverden. Religionsforskeren Einar Thommassen skriver også om noe lignende i sin artikkel «To profeter» (2018), som er en sammenlignende analyse av Martin Luther og profeten Mohammed. Thommassen skriver her at:

Profetrollen støtter seg ikke kun på profetens egne karismatiske begavelse, men tilføres ytterligere legitimitet ved å plasseres inn i en fortelling som gjør profeten gjenkjennbar ved hjelp av analoge eksempler i den kollektive hukommelse – forløpere som forkynte det

samme budskap, eller/og som møtte motstand og ble offer for forfølgelse.

Gjenkjennelseeffekten i slike fortellinger bidrar til å sanksjonere det profetiske kallet i en situasjon der institusjonelle legitimitetskilder ikke er tilgjengelige; outsidersen skaper en alternativ versjon av den i utgangspunktet felles historien, med seg selv i sentrum (Thomassen 2018: 63).

Jarle Bryne skrev i sin masteroppgave i kristendomskunnskap, *Pastorer i Trosbevegelsen: En studie av to norske pastorer sin autoritetsforståelse og rolleforståelse* (2007), om hvordan to pastorer fra den norske trosbevegelsen forstod sin egen autoritet og rolle innad i sine respektive menigheter. Pastorene var Åge Åleskjær fra Oslo Kristne Senter (OKS) og Enevald Flåten fra Levende Ord Bergen. Her forteller Bryne at begge pastorene var veldig kritiske til dagens kristne tradisjoner i Norge. Åleskjær var på sin side veldig kritisk overfor hellige bygninger, alter prest og prestekjoler, og Flåten var på sin side opptatt av forfallet i samtidens kristenhet, i norsk sammenheng. Selv om begge var tradisjonskritiske, var de samtidig opptatt av å vende den norske kristenheten tilbake til bibelens modell. Bryne mener altså at de både er tradisjonskritiske og tradisjonsbevisste på samme tid (Bryne 2007: 67). Noe som er bemerkverdig med Bryne sin analyse, er at han mener at begge pastorene blant annet baserer sin autoritet- og rolleforståelse på en tradisjonell begrunnelse. Det Bryne mener her, er at begge pastorene legitimerer sin autoritet ved å vise til bibelsitater. Om Åleskjær, skriver Bryne:

Til tross for Åleskjærs mange oppgjør med tradisjoner, kan det se ut som om han bruker tradisjonen like mye for å legitimere sin egen autoritet. Med hjelp av tradisjonen ser det ut som han tilskriver seg en tilsynsrolle/ hyrde. Åleskjær argumenter er ofte basert på bibelsitater. Hans syn blir dermed tradisjonelt på veldig mange områder. Likevel er han meget kritisk til tradisjoner (Bryne 2007: 64).

Videre om Flåten, forteller Bryne:

Han bruker tekster fra profetbøkene i Det Gamle Testamentet og setter de rett inn i den situasjonen han er i. Det er en måte å bruke tradisjonen på som gir Flåten en profetisk autoritet. Han bruker skriftene til å legitimere det han taler om. Skriftene brukes til å tale rett inn i tilhørernes liv (Bryne 2007: 66).

Hvis jeg her tar utgangspunkt i Bryne sin nyanserte forståelse av tradisjonell autoritet, hvor en slik bruk av bibelsitater blir forstått som en legitimering av religiøse utsagn, mener jeg at

dette også er aktuelt for min oppgave. Jeg vil da argumentere for at både Edvardsen og Hanvold praktiserer og forstår sin autoritet, ut ifra en forankring av en tradisjonell autoritetsforståelse.

Jeg viste også i kapitlet om Edvardsen at hans sønn, Rune Edvardsen, tok over hans virksomhet i *Troens Bevis* og Sarons Dal. Edvardsen hevder selv at sønnens overtakelse av virksomheten ikke er basert på at han er hans sønn, men at han har også fått i oppgave av Gud å drive denne virksomheten videre. Selv om Edvardsen hevder dette, vil jeg argumentere for at autoriteten i *Troens Bevis* og Sarons Dal har gått i arv, og er dermed tradisjonell autoritet. Det er altså ikke et tilfelle av institusjonalisering av karismatisk autoritet, hvor Weber hevder at en bevegelse vil ha bedre muligheter til å overleve.

Ettersom at Hanvold fremdeles er en ubestridt leder for sin virksomhet, er det for øyeblikket umulig for meg å si noe om hvordan denne organisasjonen og bevegelsen vil overleve utover første generasjon. Jeg tror allikevel at alternativene vil være enten at autoriteten til Hanvold vil bli institusjonalisert, og knyttet opp til hans stilling, altså institusjonalisering av karismatisk autoritet, eller at den vil gå i arv, slik som i *Troens Bevis* og Sarons Dal. Uansett, så tror jeg at dette vil skje på Hanvolds premisser. Det er liten grunn for å tro at han på et tidspunkt vil bli presset ut, slik tilfellet var for Enevald Flåten i *Levende Ord*. Hvis dette skulle ha skjedd på grunnlag av kontroverser rundt Hanvold, så ville nok dette allerede ha vært tilfelle. At det er flere kontroverser knyttet til Hanvold, har han selv gjort til en del av sin identitet, han ser på seg selv som «mannen mot strømmen». Dette kommer veldig godt frem i den tredje livsskildringen om Hanvold som heter nettopp *Jan Hanvold: Mannen mot strømmen*.

7.3 Profesjonell autoritet.

Med profesjonell autoritet viser jeg til Pål Repstads videreutvikling av Webers forståelse av rasjonell-legal autoritet. Det kan også kalles for ekspertautoritet, og det baserer seg på sakkunnskap. Repstad bruker leger og rørleggere som et eksempel på dette. Vi har tillit til kredibiliteten det kreves for å opparbeide seg disse titlene.

Jarle Bryne konkluderer med blant annet i sin masteroppgave at han oppfatter at både Åleskjær og Flåten har en form for rasjonell-legal autoritet i deres stilling som pastor, og deres utdannelse. Her forteller Bryne at begge pastorene er valgt på livstid i sin stilling, og

begge har en oppfatning av at demokrati er ubibelsk. Åleskjær har i motsetning til Flåten, et styre av rådgivere som kan tvinge ham til å gå av som leder for menigheten. Flåten har også et styre, men Bryne forteller at Flåten her hadde vetorett. Flåten sin styringsform er altså mer enerådende enn Åleskjær sin (Bryne 2007: d78). Jeg vil her påpeke at Flåten ble allikevel tvunget til å forlate sin stilling og menigheten Levende Ord Bergen etter en intern konflikt. Videre mener Bryne at også utdannelsen til de to pastorene representerer en form for rasjonell-legal autoritet. Her peker Bryne på at Åleskjær har en fireårig lærerutdanning, og tilbrakte et år på Kenneth Hagin sin bibelskole i Tulsa, USA. Flåten på sin side har en formell teologisk utdanning som pastor ved Ansgar Teologiske Høyskole, samt to år på den svenske pastoren Ulf Ekman sin bibelskole på Livets Ord i Uppsala.

Jeg har vist i kapittelet om Hanvold hvordan han oppfatter sin lederrolle. Her forteller Hanvold at også han synes at demokratiet er ubibelsk. Han er veldig klar på at han mener at hvis en organisasjon skal lykkes, så må det være en enerådende leder som kan ta beslutninger uten å måtte rådføre seg med en komite eller et styre. Hanvold forteller at han har rådgivere, men at han ikke bruker disse til å ta beslutninger, kun til å veilede først etter at Hanvold har tatt en beslutning selv.

Det fortelles ikke så åpenlyst hvordan Edvardsen forstår sin lederrolle i livsskildringene om ham. Jeg vil allikevel påpeke at han i Madaleine Harris sin biografi, forteller om striden med pinsebevegelsen. Her forteller Edvardsen at han tilbudte pinsebevegelsen å ta over virksomheten hans i *Troens Bevis*, men at han selv ikke ville være en del av denne avtalen. Edvardsen skriver at han fått beskjed av Gud at han selv må være suveren i sitt arbeid (Harris, 1984, s164). Jeg vil da peke på at dette gir et inntrykk av at det å være en enerådende leder er også viktig for Edvardsen, selv om det ikke kommer like klart frem i livsskildringene om han, i motsetning til livsskildringene om Hanvold. Både Edvardsen og Hanvold har også autoritet i form av at de begge er pastorer. Denne autoritetsformen kan plasseres innen både profesjonell autoritet og tradisjonell autoritet.

Med tanke på rasjonell-legal autoritet i form av utdanning, så er ikke dette særlig relevant for hverken Hanvold eller Edvardsen. Det opplyses ikke om noen formell utdanning i livsskildringene om Edvardsen. Hanvold, på den andre siden, har gått et år på Edvardsens bibelskole i Sarons Dal, Troens Bevis Bibel- og Misjonsinstitutt. Selv om Hanvold opplyser i livsskildringene at dette året hadde stor betydning for han med tanke på en bredere og

dypere forståelse om bibelen, samt nettverksbygging, mener jeg at denne utdannelsen har en minimal betydning for Hanvolds autoritet i praksis.

Et viktig poeng som jeg har holdt frem, var hvordan Edvardsen kunne bli oppfattet når han var på misjonsreise i utlandet, da spesielt i land som tilhører «den tredje verden».

Forfatteren Håvard Rem, som har skrevet den ene av livsskildringene om Edvardsen, forteller at det kunne oppstå misforståelser når Edvardsen var på slike misjonsreiser og holdt vekkelsesmøter. Her viser jeg til når Rem forteller om en hendelse han var vitne til, når han i prosessen av å skrive et portrett om Edvardsen, fulgte ham på en misjonsreise til Pakistan. Rem beskriver at før et av vekkelsesmøtene, så møtte han en mann som forventet å møte mirakeldoktoren Dr. Aril Edvardsen. Dette kommer av at Edvardsen i 1992 ble utnevnt til æresdoktorat ved Triune Biblical University i USA, og fikk dermed tittelen «Dr». Poenget jeg ønsker å få frem her er at denne tittelen kan ha den funksjonen at den tilsynelatende gir Edvardsen en slags legitim autoritet. Da i den form av det Weber kaller for rasjonell-legal autoritet, og mer spesifikt det Repstad kaller profesjonell autoritet eller ekspertautoritet, som baserer seg på sakkunnskap. Repstad forteller at «vi har tillit til kredibiliteten som kreves for å oppnå disse titlene», i dette tilfellet vil en slik tittel være «doktor». Jeg vil argumentere for at en slik tittel, kan i gitte sammenhenger, skape misforståelser rundt Edvardsens vekkelsesmøter, hvor han angivelig helbreder flere av deltakerne. Her kan tittelen skape en forventning blant deltakerne på vekkelsesmøtene, som kommer for å bli helbredet av mirakeldoktoren Dr. Aril Edvardsen.

Jeg har også vist at Hanvold har blitt tildelt en slik æresdoktorgrad i 2017. I motsetning til Edvardsen, blir det ikke gitt noen indikasjon i livsskildringene om Hanvold, om at denne tittelen blir benyttet på samme måte slik som Rem indikerer i sin livsskildring om Edvardsen.

8. Oppsummering.

I denne oppgaven har jeg studert livsskildringene om de vekkelseskristne pastorene Jan Hanvold og Aril Edvardsen, med et formål om å gi en innsikt i hvordan disse fortellingene tilskriver pastorene autoritet. Denne metoden er inspirert av religionsforskeren Lisbeth Mikaelsson, og det teoretiske perspektivet jeg har benyttet meg av til å analysere er hentet fra Max Webers tre autoritetstyper.

Ettersom oppgaven min er en undersøkelse av livsskildringer, har jeg vært nødt til å ta høyde for hvem forfatterne av disse livsskildringene er. Alle forfatterne, med unntak av Håvard Rem, er eller har vært samarbeidspartnere med pastorene som livsskildringene tar for seg. Dette gjorde at jeg måtte være varsom på sterke føringer fra forfatterne sin side, og samtidig gjøre dette tydelig for leseren av denne oppgaven. Noe jeg fant merkverdig var at det å være varsom på sterke føringer fra forfatterne sin side, var ikke bare relevant om livsskildringene. Lignende forutsetninger var det også nødvendig å ha når jeg forholdt meg til litteraturen om de forskjellige vekkelseskristne denominasjonene, da særlig trosbevegelsen. Jeg har vist at den religiøse tilhørigheten til forfatterne av litteraturen kan påvirke hvordan de forskjellige bevegelsene blir presentert. Ofte er det personer som har en tilhørighet til bevegelsen, noe som kan føre til at de er mindre kritiske. Og i noen tilfeller er det personer som har forlatt bevegelsen, eller tilhører en annen kristen denominasjon, noe som kan føre til at de er fiendtlige overfor bevegelsen. Jeg vil påstå at det er et behov for mer forskning på vekkelseskristne bevegelser og deres ledere fra et religionsvitenskapelig perspektiv, for å få en mer objektiv forståelse av disse.

Jeg har vist at alle livsskildringene med unntak av Rem sin, fremstiller pastorene slik de selv ønsker å bli fremstilt. Det fokuseres på pastorenes bragder, og de blir et prakt eksempell på det de selv forkynner. Disse livsskildringene forteller også om overnaturlige hendelser, og fremstiller mirakler, helbredelser og visjoner som ekte hendelser, og ikke personlige opplevelser. Her blir pastorene tilskrevet personlige egenskaper. Edvardsen blir i livsskildringen skrevet av Harald Mydland, særlig tilskrevet helbredende egenskaper. Jeg påpeker også hvordan det fortelles at begge pastorene har sitt mandat fra Gud gjennom visjoner og samtaler med Gud.

Autoriteten som Hanvold og Edvardsen blir tilskrevet i livsskildringene er hovedsakelig karismatisk autoritet. Dette er derimot ikke kun karismatisk autoritet, jeg har vist at begge pastorene har både tradisjonell og profesjonell autoritet.

I livsskildringene blir påstander fra begge pastorene ofte forsvart med bibelsitater, og flere av pastorenes oppnåelser og bragder blir sammenlignet med tidligere profeter. Slik blir pastorenes livshistorier satt inn i en større myteverden. Det er en noen av punktene som gjør at jeg plasserer noe av autoriteten som pastorene blir tilskrevet som tradisjonell autoritet. Plasseringen innen profesjonell autoritet forekommer av at begge pastorene er eller har vært ledere hos sine respektive menigheter, og blir dermed formelle ansatte hos disse. Jeg gjorde også et poeng ut av at begge pastorene har blitt tildelt æresdoktortitler fra teologiske universiteter.

Metoden som jeg valgte ut til denne oppgaven har vist seg å være fruktbar. Den har gitt et unikt innblikk i hvordan de to pastorene har ønsket å bli fremstilt, ettersom de fleste av livsskildringene har blitt ført i pennen av samarbeidspartnere til pastorene. Denne metoden er på den andre siden begrenset. Det vil ikke være mulig å kunne gi et fullstendig bilde på pastorenes autoritet ut ifra en studie av livsskildringene alene. For å gi et slikt fullstendig bilde er det nødvendig å benytte seg av flere metoder, som for eksempel intervjuer av pastorene, og analyser av mirakelbladet *Troens Bevis* og tv-kanalen Visjon Norge. Det vil også være interessant for videre forskning å undersøke hvordan tilhengere av pastorene forstår og opplever denne autoriteten, ettersom det vil gi en bredere forståelse rundt maktbruken i disse bevegelsene. Det er viktig å forske på de makten blir utøvd på, og ikke bare de som utøver makten. Jeg mener at det også bør forskes mer på hvordan det vekkelseskristne landskapet i Norge ser ut nå i dag. Jeg har tidligere nevnt at pastoren ved Oslo Kristne Senter, Thomas Åleskjær, mente at trosbevegelsen nærmest ikke eksisterer i det vekkelseskristne Norge i dag. Om dette i realiteten er tilfellet, ville vært et spennende utgangspunkt for videre forskning.

Litteraturliste

Andersen, E. Svein, *Jan Hanvold... Gir aldri opp*. Skjetten: Hermon Forlag AS, 2008.

Bryne, Jarle, *Pastorer i trosbevegelsen: En studie av to norske pastorer sin*

autoritetsforståelse og rolleforståelse (masteroppgave). Sted: Universitetet i Agder, 2007.

Repstad, Pål, "Mellom karisma og kontor- pinseledere I det moderne Norge", i Cora A.

Døving og Berit Thorbjørnsrud (red.), *Religiøse Ledere- Makt og Avmakt i Norske Trossamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget, 2012, s. 110-128.

Fosheim, Kristin. Aarnes, Helga, *Stener for brød*. Bergen: Sigma Forlag, 1993.

Furseth, Inger. Repstad, Pål, *Innføring I religionssociologi*. Oslo: Universitetsforlaget, 2016.

Hanegraaff, Hank, *Christianity in Crisis*. Oregon: Harvest House Publishers, 1997.

Hanvold, Jan, *Jan Hanvold - Mannen mot strømmen*. Bergen: John Grieg, 2021.

Hanvold, Jan, *Jan Hanvold - Uten filter – førti år i front*. Bergen: John Grieg, 2017.

Harris, Madalene, *Drømmer blir til virkelighet: den autentiske biografi om Aril Edvardsen som fortalt til Madalene Harris*. Kvinesdal: Logos forlag, 1986.

Mikaelsson, Lisbeth, «Studiet av livsskildringer i religionsvitenskapen», i Siv Ellen Kraft og

Richard J. Natvig (red.), *Metode i Religionsvitenskap*. Oslo: Pax Forlag, 2006, s. 106-127.

Lie, Geir, *Fra amerikansk hellighetsbevegelse til moderne norsk karismatikk – Et historisk overblikk*. Oslo: Akademia forlag, 2011.

Lie, Geir, *Norks pinsekristendom og karismatisk fornyelse*. Oslo: Refleks Publishing, 2007.

Skjoldli, Jane, "In the wake of God's fire: Transforming charisma and charismata in the reconstruction of a local church", I Jessica Moberg og Jane Skjoldli (red.), *Charismatic Christianity in Finland, Norway, and Sweden –case study in Historical and contemporary developments*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2018, s. 81-107

Moi, Ingeborg. S, *Gudsbilde og fortapelse – En studie av Aril Edwardsens teologi* (masteroppgave). Sted: Høgskolen i Agder, 2006.

Mydland, Harald, *Fra Sarons Dal til jordens ender – Et moderne misjonseventyr*. Skjetten: Hermon Forlag AS, 2004.

Overen, Christian. *Et behov for å markere avstand* (masteroppgave). Sted: Universitetet i Oslo, 2019.

Rem, Håvard, *Aril Edvardsen – Et selvopplevd portrett*. Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS, 2004.

Solvang, Lene, *Bygg mine kanaler* (masteroppgave). Sted: Universitetet i Oslo, 2008.

Swartling, Torbjörn. *Tankekontroll – Trosbevegelsen slik jeg opplevde den*. Oslo: Lunde Forlag og Bokhandel A/S, 1993.

Thomassen, Einar, *To Profeter*. DIN – Tidsskrift for religion og kultur: Nr.2, 2018.

Weber, Max, *Makt og byråkrati*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag, 1971/1995.

Nettkilder med forfatter og publiseringsdato

Bondlid, Eli, *Frå VG og NRK til TV-Visjon Norge*. 26.11.2009 10:38

<https://idag.no/fra-vg-og-nrk-til-tv-visjon-norge/19.8258>

Digernes, Anita. G, *Innsamlingsstrategien var dråpen*. 18.05.2020 21:19

<https://www.vl.no/nyheter/2020/05/18/innsamlingsstrategien-var-dropen/>

Fagervik, Ingrid. E, *Aril Edvardsen er død*. 06.09.2008 16:48

<https://www.vl.no/nyheter/2008/09/06/aril-edvardsen-er-dod/>

Holbek, Jan. A, *Ny Åleskjær-pastor gav opptur*. 14.07.2016 16:23.

<https://www.vl.no/nyheter/2016/07/14/ny-aleskjaer-pastor-gav-opptur/>

Nordahl, Bjørn. O, *Pengepredikanten*. 25.10.2016 07:45.

<https://www.nrk.no/dokumentar/xl/pengepredikanten-1.13192925#authors--expand>

Thakre, Bente. R, *Rune Edvardsen tar over Troens Bevis*. 09.01.2007 12:06

<https://troensbevis.no/nyheter/93495-rune-edvardsen-tar-over-troens-bevis/>

Tvedt, Jor. H, *Forteller om Levendes Ords vekst og fall: - Det ble dramatisk*. 18.01.2023 19:08.

<https://www.vl.no/religion/2023/01/18/forteller-om-levende-ords-vekst-og-fall-det-ble-dramatisk/>

Nettkilder uten forfatter og publiseringsdato

<https://www.equip.org/hank-hanegraaff/> (Hentet ned 25.01.2023)

https://no.wikipedia.org/wiki/Trine_Over%C3%A5_Hansen (Hentet ned 01.02.2023)

<https://pinsebevegelsen.no/pinsebevegelsen/om-pinsebevegelsen> (Hentet ned 01.02.2023)